

Arxiu històric FUNDACIÓ JAUME BOFILL

Memòria del Secretariat Cultural del País Valencià

Congrés de Cultura Catalana

NOVEMBRE 1977

FUNDACIÓ
Fundació
JAUME
Jaume
BOFILL
Bofill

I N D E X

+++ INTRODUCCIÓ	1
+++ RELACIÓ D'ACTES PÚBLICS	7
+++ UNA CODIFICACIÓ POLICÈNTRICA PERÒ CONVERGENT.	10
+++ RESOLUCIONS DE L'ÀMBIT D'ESTRUCTURA EDUCATIVA DEL PAÍS VALENCIÀ:	
01. Introducció	
02. Una mirada a la història	
03. Situació actual de l'aparell educatiu	
04. Escola valenciana	
05. Escola pública	
06. Gratuïtat	
07. Gestió dels pares, mestres i alumnes	
08. Característiques pedagògiques	
09. Tronc comú	
10. Escoles de formació del professorat	
11. Educació especial	
12. Activitats extraescolars	
13. Estatut de l'ensenyant	
14. Universitat	
15. Coordinació cultural i educativa dels Països Catalans	18
+++ LA RECERCA CIENTÍFICA AL PAÍS VALENCIÀ	
01. Perspectiva històrica	
02. Situació actual	
Anex 1r. Situació actual de la recerca al País Valencià	
Anex 2n. Algunes consideracions entorn a les tesis doctorals llegides a la Facul <u>t</u> tat de Ciències de València	
Anex 3r. Enquesta sobre la investigació al País Valencià	51

+++ PONÈNCIA DE PREHISTÒRIA I HISTÒRIA ANTIGA

01. Balanç historiogràfic i institucional (1939-1977)
02. Estat actual de la recerca
03. La Prehistòria i les Ciències auxiliars
04. Bibliografia sobre arqueologia, prehistòria i història antiga del País Valencià
05. Objectius per al futur 74

+++ PONÈNCIA D'HISTÒRIA MEDIEVAL

01. Balanç historiogràfic (1939-1976)
02. 01.1 Línies historiogràfiques de l'època medieval
- 01.2 Agrupació temàtica de la producció historiogràfica valenciana
02. Valoració del període valencià medieval
03. Planificació de la recerca. Alguns suggeriments 93

+++ PONÈNCIA D'HISTÒRIA MODERNA

01. Balanç historiogràfic des del 1939
02. Agrupació temàtica de la producció historiogràfica.
03. Planificació de les recerques. Alguns suggeriments 104

+++ PONÈNCIA D'HISTÒRIA CONTEMPORÀNIA

01. Consideració preliminar
02. Balanç historiogràfic
03. Línies d'investigació en Història Contemporània. 118

+++ L'ESTRUCTURA SOCIAL DEL PAÍS VALENCIÀ (RESUM)

01. La pagesia
02. Les capes mitges i la petita burgesia
03. La classe treballadora
04. La població laboral
05. El desenvolupament desigual 125

+++ ASSAJOS D'APROXIMACIÓ A LA LLEI ELECTORAL

01. Què són unes eleccions?
02. Condicions democràtiques mínimes
03. Un greu precedent: La Llei per a la
Reforma Política
04. La Llei Electoral
05. Conclusions
06. Breu bibliografia electoral
- Apèndix I Exemple d'aplicació del mètode d'Hondt
- Apèndix II Mapes electorals
- Apèndix III La Llei Electoral. 133

+++ L'ORDENACIÓ DEL TERRITORI DEL PAÍS VALENCIÀ

01. Una legislació per a un Estat
02. La ideologia de la planificació
03. La planificació de la ciutat
04. L'Administració com a trencaclosques
05. L'estat de la planificació al País Valencià
06. La política de divisió administrativa
07. Diferents estratègies per a un territori
08. Les migracions
09. La concentració de la població
10. El territori de les multinacionals
11. Notes per a una ordenació del territori del País Valencià
12. El territori dels Països Catalans
13. A mode d'advertiment final 150

+++ PLANIFICACIÓ ELEMENTAL D'UN TERRITORI:

VALOR ECOLÒGIC RELATIU

01. Mètode de "zonació ecològica"
02. Comparació de zones 180

+++ L'ECONOMIA DEL PAÍS VALENCIÀ

01. La població laboral
02. Estructura productiva
 - 02.1 Agricultura i ramaderia
 - 02.2 La producció industrial
 - 02.3 L'estructura territorial

03. Comerç, finances i sector públic	
03.1 Comerç exterior	
03.2 Dependència exterior de l'economia valenciana	
03.3 El sector financer	
03.4 L'acció del sector públic	
04. A mode de conclusió	188
+++ SYMPOSIUM SOBRE PROBLEMÀTICA SOCIO-SANITÀRIA	
01. Introducció	
02. El Servei Nacional de la Salut	
03. Elements bàsics per a una estruc- tura sanitària del País Valencià	224
+++ ELEMENTS PER A UN DEBAT SOBRE LA SANITAT ACTUAL .	254
+++ ALGUNS ASPECTES DE LA MEDICINA POPULAR AL PAÍS VALENCIÀ.	
	266
+++ AVANTPROJECTE DE LLEI DE BASES DE SANITAT	
01. Introducció	
02. Objectius del sistema integrat de salut	
03. Condicions prèvies per a l'establiment del Servei Integrat de Salut	
04. L'estructura espacial	
05. Estructura funcional de la Conselleria de Sanitat	
05.1 Departament d'Higiene Ambiental	
05.2 Departament d'Atenció Mèdica	
05.3 Departament d'Epidemiologia	
05.4 Instituts de Salut Pública	
05.5 Departament d'Educació Sanitària	
05.6 Departament de Planificació Sani- tària	
05.7 Departament de Control Farmacolò- gic	
05.8 Personal Sanitari	
05.9 Òrgans Consultius de la Conselleria de Sanitat	272

V

+++ PRIMER CURS D'EDUCACIÓ SANITÀRIA
PER A XIQUETS

01. El cos: estructura i funcionament	
01.1 Estructura mecànica	
01.2 Estructures de manteniment	
01.3 Estructures de coordinació	
01.4 Estructures de reproducció	298
02 La infecció i la immunitat	
02.1 Conceptes bàsics	
02.2 L'agressió: els microbis	
02.3 Els mecanismes de defensa	
02.4 L'equilibri immunitari col·lectiu	316
03. La ment: estructura i funcionament	
03.1 El funcionament de la ment	
03.2 El contingut de la ment	
03.3 Relacions de la ment amb l'entorn . . .	322
04. L'alimentació i la salut	
04.1 Conceptes bàsics	
04.2 L'alimentació equilibrada	
04.3 Els errors habituals en l'alimen- tació	
04.4 Possibles alteracions en relació amb errors d'alimentació	330
05. Higiene: normes i hàbits	
05.1 Higiene individual	
05.2 Higiene social	339
06. La sexualitat	
06.1 Els elements del sexe	
06.2 Funcionament de la sexualitat	
06.3 Contròl de la reproducció	
06.4 Errors habituals	346

07.	L'embarç i el part	
07.1	El procés de l'ou	
07.2	El procés de la mare	
07.3	El procés del part	
07.4	Mesures d'higiene i precaució durant l'embarç	357
08.	Els símptomes més freqüents: valoració i actuació	
08.1	Tipus de símptomes	
08.2	Error freqüents	372
09.	Subnormalitat i deficiències	
09.1	L'aspecte mèdic	
09.2	L'aspecte social	378
10.	Les toxicomanies: l'alcohol, el tabac i les drogues	
10.1	L'alcohol	
10.2	El tabac	
10.3	Les drogues.	385
11.	La farmaciola: els principals medica- ments i materials	
11.1	Medicaments de la farmaciola	
11.2	Materials de cura de la farmaci- ola.	391
12.	Primers auxilis	
12.1	La situació general a qualsevol accident o imprevist:	
12.2	Les situacions d'urgència	
12.3	Les situacions d'imminència.	394
13.	Els serveis sanitaris	
13.1	El punt de partença	
13.2	L'evolució històrica	
13.3	La situació actual	
13.4	Nota de la sanitat a l'Espanya franquista	416

+++ LA INDÚSTRIA AL PAÍS VALENCIÀ	
01. Introducció	
02. Característiques de la industrialització (1960-1976)	
03. Les dimensions de la industrialització. Els sectors capdavanters.	
04. Les dimensions de les empreses industrials i els seus problemes	
05. Les exportacions industrials del País Valencià	
06. Per una política industrial en l'autonomia i en el context dels Països Catalans	
07. Bibliografia sumària.	429
+++ LA FABRICACIÓ DE RAJONES VIDRIADES.	
DESENVOLUPAMENT I ESTAT ACTUAL.	478
+++ UNA DIMENSIÓ D'EMPRESA AGRÍCOLA	492
+++ EL TURISME AL PAÍS VALENCIÀ	
01. Introducció	
02. El mercat i l'equipament turístics	
02.1 Les dimensions econòmiques del turisme	
02.2 L'equipament i l'oferta turística	
03. La demanda turística	
04. La problemàtica actual del sector	
05. Per una alternativa.	503
+++ EL CINEMA I LA CULTURA CATALANA AL PAÍS VALENCIÀ	
01. Cinema independent	
02. Cine-clubs	
03. Filmoteca	
04. La crítica cinematogràfica	
05. Ensenyament	
06. Alternatives de treball.	529

+++ ALGUNES REFLEXIONS SOBRE LA POSSIBLE CINEMATECA DEL PAÍS VALENCIÀ

- 01. Els fons
- 02. Adquisició dels fons
- 03. Complement dels fons
- 04. La Televisió
- 05. Finançament 539

+++ FORNIDA DE L'ÀMBIT DE LITERATURA

- 01. Problemàtica de l'escriptor català
del País Valencià
- 02. Esquema per a desenvolupar el
concepte de cultura popular
- 03. La literatura infantil
- 04. Sociologia del lector al
País Valencià 545

+++ PROJECTE DE RESOLUCIONS DE L'ÀMBIT D'ARTS PLÀSTIQUES

- 01. Reflexió general
- 02. Alguns problemes
- 03. Sobre la continuïtat institucio-
nal del Congrés en l'àmbit d'Arts
Plàstiques. 566

+++ ART, IDEOLOGIA I SOCIETAT EN EL PAÍS VALENCIÀ MODERN I CONTEMPORANI

- 01. Criteris de pertinència
 - 01.2 El dilema: interpretació,
investigació bàsica
 - 01.3 Límits cronològics
 - 01.4 Límits temàtics
- 02. Esquema de temes prioritaris
 - 02.1 Periodització
 - 02.2 El contingut simbòlic de
l'art
 - 02.3 La reproducció del sector
artístic: funció social i
components ideològics

03. Realització del projecte	
03.1 Autors	
03.2 Etapes	
03.3 Ocupació	
03.4 Resultats.	606

+++ AVANTPROJECTE DE DEFINICIÓ, OBJECTIUS I FUNCIONS D'UN SERVEI PER A LA PRO- TECCIÓ DEL PATRIMONI ARTÍSTIC I AR- QUITECTÒNIC DEL PAÍS VALENCIÀ	
01. Objectius fonamentals	
02. Concepte de "patrimoni artístic i arquitectònic"	
03. Objectius últims	
04. Funcions específiques	615

+++ PROJECTE DE RESOLUCIONS DE L'ÀMBIT DE TEATRE DEL PAÍS VALENCIÀ	
01. Els antecedents	
01.1 La tradició teatral valen- ciana	
01.2 El context i les influències	
02. El punt d'arrencada: panoràmica de la situació actual	
02.1 El nivell de les mancances generals	
02.2 Anàlisi del teatre comercial	
02.3 El teatre independent	
02.4 El teatre "amateur"	
03. Les perspectives	
03.1 Les condicions mínimes prèvies	
03.2 Poder autonòmic i teatre	
04. Conclusió	619

+++ LA CULTURA POPULAR AL PAÍS VALENCIÀ

01. Qüestions de definició i de plantejament

01.1 Un problema d'identitat i d'identificació

01.2 Cultura "cultu" i cultura popular

02. El País Valencià: història i destrucció d'una cultura popular

02.1 De la interferència exterior a la inconsciència

02.2 Entre l'agressió i l'autodestrucció

03. El que sabem i el que no sabem

04. Necessitats d'investigació: nivells de cultura i nivells d'anàlisi

04.1 Nivell etnogràfic: informació, inventaris i descripcions

04.2 Nivell etnològic: difusió i extensió, explicació i síntesi

04.3 Nivell "antropològic": interpretació, cultura i estructura

05. Nivell d'acció i d'organització: necessitats institucionals

05.1 Pla d'acció i d'organització immediata

05.2 Pla de carà a les institucions públiques actuals

05.3 Acció institucional dels governs autònoms 652

+++ LA PROBLEMÀTICA DEL LLEURE	
01. Criteris metodològics	
02. Alternatives de futur	677
+++ RESOLUCIÓ DE L'ÀMBIT DELS MITJANS	
DE COMUNICACIÓ DEL PAÍS VALENCIÀ	
01. Qüestions generals prèvies	
02. Els mitjans de comunicació	
en el procés	
03. La ràdio	
04. Televisió per al País Valencià	
05. La publicitat	693
+++ EL FET RELIGIÓS I LA CULTURA CATALANA	
AL PAÍS VALENCIÀ	
01. Una mirada a la nostra història	
religiosa	
02. Guions de treball	
02.1 Fet religiós i arrelament	
al País Valencià	
02.2 Fet religiós i societat	
02.3 Democràcia a les institu-	
cions religioses	742
+++ MEMÒRIA D'ACTIVITATS DEL SECRETARIAT	
CULTURAL DEL PAÍS VALENCIÀ	781
+++ RETENCIÓ D'ACTES PÚBLICS DEL CONGRÉS	
DE CULTURA CATALANA, AL PAÍS VALENCIÀ	793

INTRODUCCIÓ

Aquest volum aplega una sèrie molt àmplia de textos monogràfics, produïts al País Valencià, per intel·lectuals i tècnics valencians, amb motiu del Congrés de Cultura Catalana.

Les activitats del Congrés han estat dutes des del Secretariat de l'Ensenyament de l'Idioma de València amb nuclis d'irradiació als Secretariats de l'Ensenyament de l'Idioma d'Alacant, Castelló de la Plana i Alcoi. Ha actuat com a coordinador general del País Valencià Eliseu Climent i com a coordinador i responsable del Secretariat Cultural, Xavier Albiol Sampietro, amb la col·laboració de Josep Forcadell, i Maria del Carme Varea. Ha efectuat tasques de redactor Francesc Pérez i Moragon. L'escriptor Joan Fuster representava el País Valencià en el Patronat d'Honor. El Dr. Manuel Sanchis Guarner ha estat membre del Consell Assessor del Secretariat Cultural. Els senyors Miquel Vilar i Devís i Eliseu Climent i Corberà han estat membres del Comitè Executiu.

Els representants del País Valencià a la Comissió Permanent han estat: Eliseu Climent, Francesc de P. Seva i Sala, Vicent Díez i Oliver, Josep Ignasi Mora i Tarazona, Miquel Vilar, Vicent Pitarch i Almela, Rubén Andrés i Díaz Enric Ferrer i Solivares, Raimon Pelegero i Sanchis i Joan Francesc Mira i Casterà.

A continuació donem notícia dels àmbits que han funcionat al País valencià, amb el nombre de participants en cadascun d'ells i amb el nom de les persones o entitats que més hi han participat:

A M B I T (1)	Nombre de Participants	Participants més destacats
01 Llengua	149	Lluís Alpera Lluís Aracil Jordi Colomina Josep M. Palomero Vicent Pitarch
02 Estructura Educativa	176	Maria Conca Adela Costa Carme Miquel Maria Penya Institut de Renovació Pedagògica Col·legi de Doctors i Llicenciats Associació per a la Correspondència i la Impremta a l'Es- cola Grups Comarcals de Mestres
03 Recerca	37	Agustí Flors Vicent Martínez Sancho Vicent Pons
04 Història	108	Carles Solà Dolors Bramon Alfons Cucó Sebastià Garcia Lluís Guia Josep Forcadell Enric Llobregat

(1) Els àmbits d'Institucions i Dret han funcionat unificats en un de sol. El de la Navegació i la Pesca ha tingut un funcionament nul.

A M B I T	Nombre de Participants	Participants més destacats
		Enric Pla Mateu Rodrigo Damià Mollà
05 Estructura Social	21	
06/07 Dret Institucions	62	Lluís Aguiló Enric Solà
08 Ordenació del Territori	109	Carles Dolç Vicenç M. Rosselló Gaspar J. Urban
09 Economia	103	Alexandre Mañes Enric Olmos Vicent Soler
10 Estructura Sanitària	143	Francesc Asensi Emili Balaguer Josep Bras Vicent López Merino Ferran Martínez Navarro Vicent Micó Cèsar Sainz Comissió de Sociomedicina de la Reial Societat Econòmica d'Amics del País
11 Indústria	55	Joan B. Calatayud Josep A. Ibarra Casimir Melià Ricard Pérez Casado Francesc Verdú
12 Agricultura	31	Vicent Garcés Rafael Juan Fenollar Casimir Melià Agustí Romero
13 Navegació 1 Pasca	6	

A M B I T	Nombre de Participants	Participants més destacats
14 Turisme	8	Tomàs Escuder Ricard Pérez Casado
15 Música	35	Josep M. Cervera Salvador Seguí Matilde Salvador Conservatori Superior de Música d'Alacant Conservatori Superior de Música de València
16 Cinema	45	Josep L. Seguí Cartellera Túrria
17 Literatura	121	Marc Granell Josep Piera Josep L. Seguí Eduard Verger
18 Arts Plàstiques	66	Andreu Alfaro Carme Gràcia Tomàs Llorens Rafael Solbes
19 Teatre	32	Joan V. Cubedo Juli Leal Rodolf Sirera
20 Arquitectura i Disseny	4	Gaspar J. Urban
21 Antropologia i Folklore	64	Empar de Lanuza Joan F. Mira Empar Ranch Trini Simó
22 Esport i Lleure	9	Salvador Salcedo
23 Mitjans de Comunicació	50	Ricard Blasco Jordi de Lama Jaume Muñoz Vicent Ventura
24 El Fet Religiós	60	Avel·lí Floris Francesc Fuster Pere Riutort Joan L. Sanchis La Paraula Cristiana Revista "Saó"

Cal destacar també l'organització de la Primera Escola d'Estiu del País Valencià, per l'àmbit d'Estructura Educativa, en juliol del 1976, així com les Primeres Jornades de Psicologia del País Valencià l'organització de les quals fou coordinada per Vicent Bermejo i Empar Saràbia.

Com es pot veure a través de la lectura de les notes precedents, així com dels treballs que segueixen, el Congrés de Cultura Catalana ha representat, al País Valencià, una enorme mobilització d'esforços, pràcticament sense precedents històrics.

Aquest fet, emmarcat en la greu situació de manca de consciència nacional catalana que ha patit —i en bona mesura encara pateix— aquest territori, dona una importància més rellevant a tot el que el nostre Congrés de Cultura Catalana ha representat —i en el futur representarà—, al sud del riu de la Cónia.

Es evident que encara estem massa a prop dels esdeveniments per a poder-ne fer un balanç exhaustiu i matisat, exactament el que mereixen. Tanmateix, tot el material inclòs en el present volum, bé pot servir-ne d'índex i de memoràndum.

País Valencià, octubre del 1977

7

ACTES PÚBLICS MÉS IMPORTANTS, ORGANITZATS
PEL SECRETARIAT CULTURAL
DEL PAÍS VALENCIA

ABRIL 1976:

HOMENATGE AL DR. PESET. València.

JULIOL 1976

PRIMERA ESCOLA D'ESTIU DEL PAÍS VALENCIA.

JULIOL 1976

HOMENATGE A MN. ESPASA. Dénia.

MAIG 1977

PRIMERES JORNADES DE PSICOLOGIA DEL P.V.

MAIG 1977

JORNADES DE DEBAT SOBRE LES ESTRUCTURES
TERRITORIALS DELS PAISOS CATALANS. València.

MAIG 1977

ACTES FINALS DE L'AMBIT DE TEATRE. Alacant.

JULIOL 1977

SEGONA ESCOLA D'ESTIU DEL PAÍS VALENCIA.

OCTUBRE 1977

ACTES FINALS DE L'AMBIT D'INDÚSTRIA. Alcoi.

OCTUBRE 1977

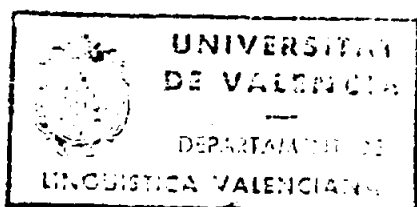
ACTES FINALS DE L'AMBIT D'INSTITUCIONS. Castelló.

OCTUBRE 1977

ACTES FINALS DE L'AMBIT D'ECONOMIA. València.

DOSSIER DE TREBALLS DEL SECRETARIAT
CULTURAL DEL PAÍS VALENCIA

UNA CODIFICACIÓ POLICENTRICA PERÒ CONVERGENT

Una codificació policèntrica però convergent

Amb la reforma de Fabra es col·locaren els sòlids fonaments de la normalització gramatical catalana, vàlida, malgrat els dubtes i les oposicions inicials, per a tot l'àmbit dels Països Catalans. Aquest esforç fou aturat malaureadament per quaranta anys de dictadura i repressió i avui ens trobem amb la tasca inel·ludible de caminar tots junts de nou cap a la normalització lingüística a tots els nivells.

No hi ha cap dubte de la distància existent entre la llengua literària i la familiar o col·loquial; distància que s'ha fet més palesa i s'ha agreujat d'ençà 1939. Però, tot i la gran abundància de castellanismes que inunden el llenguatge col·loquial, aquest és un fet viu i palpitant que mostra una vegada més la voluntat de pervivència d'un poble i una cultura, malgrat el pes empobridor d'uns aparells estatals contraris al normal desenvolupament de la llengua i uns mitjans de comunicació -premsa, ràdio, cinema i televisió- castellanitzadors. I el mateix s'ha de dir respecte a la llengua literària que, després de nombroses contrarietats i persecucions s'ha pogut desenvolupar coherentment assolint cotes estètiques inimaginables en una llengua marginada i sense protecció oficial.

Tenim així que dels tres nivells de llenguatge característics de qualsevol llengua de difusió normal -llenguatge literari, llenguatge

standard i llenguatge col·loquial-, només el primer i el tercer tenen una vigència plena, amb totes les diferències dialectals, a l'àmbit lingüístic dels nostres països. Per aquesta raó, el primer pas cap a la normalització lingüística deu partir de l'establiment i consolidació d'un standard català.

Entenem per standard el llenguatge intermedi entre el culte i el familiar; el nivell mínim de correcció que regularitza en certa manera el llenguatge de la premsa, publicitat, avisos i escrits comercials, el llenguatge de la ràdio, televisió, cinema, la comunicació verbal a un nivell neutre, allunyada tant del col·loquialisme i les parles estrictament comercials com del llenguatge tècnic, científic o literari. No es tracta d'una uniformitat empobridora, ans d'uns llocs amples de convergència que possibiliten la normalització a llarg terme de tots els nivells de llenguatge i la fusió progressiva de la norma i el nivell standard.

Ens cal, anar cap a un purisme idiomàtic, ideal que ja estava present a les darreries del segle XV a l'obra del poeta valencià Bernat Fenollar, Regles d'esquivar vocables e mots grossers o pagesívols, es a dir, "mots o vocables los quals deu esquivar qui bé vol parlar la llengua catalana". Contenen aqueste regles les paraules i formes rústiques que devien ser rebutjades, perquè "entre les persones de bon ingeniu o experiència, fàcilment se coneix dits vocables ésser d'Empurdà, o d'Urgell o de Mallorca o de Xàtiva, o de les muntanyes o pagesívols, dels quals no

acostumen usar los cortesans ne elegants parladors e trobadors", puix que es considerava que corresponia a les dues capitals, Barcelona i València, ser guies del purisme idiomàtic. El problema que avui s'ens planteja, però, no consisteix en l'oposició llenguatge rústic contra llenguatge urbà, sinó en la influència pertorbadora del llenguatge oficial de l'Estat espanyol. Aquesta deu ser, doncs, la primera tasca, coincidint amb els consells de Fabra que declarava: "Nosaltres, catalans, no desitjaríem altra cosa sinó que emprenguéssiu una obra de forta depuració del vostre idioma, encara que no us preocupéssiu gens d'acostar-vos al nostre català; que tractéssiu de descastellanitzar el valencià i, enriquint-lo, procurar acostar-lo al valencià dels vostres grans escriptors medievals".

Aquesta frase de Pompeu Fabra es avui de plena vigència i mostra amb claredat el camí a seguir: descastellanització de la llengua i enriquiment progressiu basat en l'acostament als clàssics, el que conduirà a la unitat lingüística catalana. Es tracta, doncs, de continuar amb una codificació policèntrica, en la qual puguin coexistir normes regionals amb petites variacions comercials; una sistematització equilibrada que siga acceptada pels parlants com a pròpia, però que no signifiqui de cap manera una escissió de la llengua literària catalana. Ens cal, per tant, tenir en compte i aglutinar les tres tendències que, com observa R.L.Ninyoles, es produeixen dins tot procés normalitzador: la tendència "autentificadora", l'èmfasi sobre el modernisme i el procés

d'unificació cultural, sense oblidar aïhora, com diu Fishman, que tot procés de normalització inclou certes renúncies col·lectives.

Tal com ha comentat Ramon Cerdà, "el català comú s'ofereix com una tendència fluctuant vers la unificació, de les diferents variants "acurades" a cadascun dels indrets geogràfics primeris... a l'entorn dels nuclis culturals de Barcelona, València i ciutat de Mallorca, dels quals el primer es mostra molt més prepotent".

Al País Valencià la norma gramatical no la pot donar en absolut la capital, perquè cal no oblidar que el valencià, com el català en general, ha estat ací restaurat, es parla poc i amb molta impuresa. No es tracta, però, de propugnar un "sermo rusticus" en lloc d'un "sermo urbanus", ni tampoc de resuscitar arcaïsmes, pecat en què van caure no pocs escriptors de la Renaixença. Ja havia proclamat Pompeu Fabra que "l'ideal que perseguim no és la resurrecció d'una llengua medieval, sinó formar la llengua moderna que fóra sortida de la nostra antiga sense els llargs segles de decadència literària i de supeditació a una llengua forastera". No es pretén de ruralitzar ni de retrotreure l'idioma, sinó que s'aspira simplement a cercar una pauta ideal basada en les parles comercials menys contaminades i més coherents, i suplir-les amb recursos de la llengua dels escriptors clàssics.

Tota programació pública està condicionada per factors històrics, polítics i àdhuc econòmics, i, sens dubte, l'aspiració a un "català comú" com producte d'un procés de normalització i anivellament lingüís-

tic ha de ser el resultat d'una planificació cultural. I segons comenta el propi Cerdà, tal consideració "es fonamenta més aviat sobre la consciència col·lectiva dels parlants, que no pas sobre la realitat actual dels dialectes, puix que sens dubte aquella és, com a conjectura, molt més determinant en la sort del futur anivellament lingüístic de tot el domini".

Així, en fonologia cal rebutjar el "parlar apitxat" del sector central del País, que, per haver perdut els fonemes /z/, /ʒ/, /ʒ/ i /v/, és un empobriment prosòdic que dificulta poderosament l'aprenentatge de l'ortografia. Es a dir, una persona de la ciutat de València acceptarà sense resistència que la paraula convent es pronuncie [komvén] en lloc de [kombén] del seu valencià "apitxat", però rebutjarà generalment amb energia la pronunciació barcelonina [kumbén].

Per l'altra banda, no hi ha cap raó política que justifique la supressió de l'accent valencià, es a dir, la seua fesomia prosòdica, i sí moltes a favor de la seua conservació. Conservar també el sistema fonològic del valencià, tant en aquells aspectes comuns al català occidental com en les particularitats que el diferencien, com la conservació de la -r final, l'articulació labiodental en la v, el manteniment de -t final darrere n o l. I en morfologia, la desinència -a de la primera persona singular del present d'indicatiu de la 1ª conjugació (conte); les desinències -a, -es, -e, -en en el present de subjuntiu de la primera conjugació i -a, -es, -a, -en de la 2ª i 3ª; c' les formes anomenades

incoatives del segon tipus de la 3a (servir) el paradigma -ix en lloc de -eix.

Es obvi que a la llengua literària moderna catalana deu entrar el lèxic de totes les comarques de l'idioma, sense caure en castellanismes ni deformacions dialectals, sempre que es tracte de lexemes d'àrees no excessivament reduïdes. Es convenient fins i tot que els escriptors valencians facen ús preferent de les seues paraules regionals (com és el cas d'espill, eixir, fadri, esquallar, etc.) de noble origen llatí. De fet alguns escriptors moderns s'han delectat a reproduir la riquesa lèxica de les parles comercials, com Josep Pasqual Tirado, Joaquim Amo i Enric Valor i Vives, el que contribueix a l'enriquiment del corpus lèxic català. Mantenir, doncs, els romanismes peculiars del valencià, els mossarabismes que sobrepassen l'àmbit purament comercial i els nombrosos arabismes, que a la llarga poden contribuir, sempre que la llengua es descabdelle sense impositcions forasteres, a una major varietat estilística del català.

Mantenir avui les particularitats dialectals del valencià, i de les altres regions, sense barbarismes ni vulgarismes, no és anar contra la unitat gramatical de la llengua, sinó contribuir a una flexibilitat enriquidora. Ultra el text de Fabra mencionat abans, que recomanava als valencians un camí inductiu en lloc d'una submissió incondicional, i cal dir que seria una gran ofensa a la memòria del mestre atribuir-li el caràcter d'oportunisme insincor, hi ha el fet de que al Diccionari General, amb prou freqüència admeteix Fabra la duplicitat de formes,

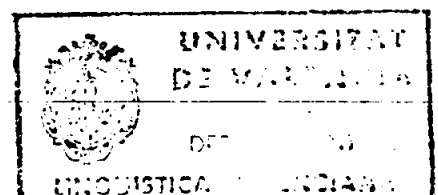
com nàixer/naixer, arrancar/arrencar, llançar/llençar, coldre/doler,
ser/ésser, seu/llur, dèssat/dissat, dènou/dinou, etc.

Seguint aquest mateix criteri liberal i integrador, Joan Coromines ha dit: "A la llarga, les dualitats gramaticals poden aprofitar-se per a enriquir l'idioma o establir-hi distincions ideològiques útils. Contra l'actitud lingüística uniterista dels castellans i els francesos, tinguem en compte que llengües com l'anglès, el rus i l'italià, presenten un sistema gramatical i lèxic molt més flexible, codificat molt menys estrictament, en el qual regna una actitud més liberal davant les dualitats lingüístiques. ¿I per què no preferiríem aquesta actitud liberal en la nostra llengua?".

Considerem molt convincents i gairebé decisives les raons que al·lega Coromines: "No seria pas el poble català el que sortiria guanyant si volíem abolir tots els casos de dualitat lingüística. Com més prohibicions de llenguatge hi hagi, més gramàtica haurà d'aprendre l'home comú per a poder escriure en català, i no convé a una llengua amenaçada com la nostra, que aquest pes augmenti més del que cal. Tampoc no hi guanya l'escriptor, per a qui la varietat d'expressió pot ésser sempre útil".

M. Sanchis Guarner
Jaume Pérez Montaner
Alfons Guirau
Antoni Ferrando

Manuel Sanchis Guarner
Alfons Guirau
Antoni Ferrando
Jaume Pérez Montaner
Departament de Lingüística Valenciana
Universitat de València

RESOLUCIONS DE L'ÀMBIT D'ESTRUCTURA EDUCATIVA
DEL PAÍS VALENCIÀ.

01. Introducció
02. Una mirada a la història
03. Situació actual de l'aparell educatiu
04. Escola valenciana
05. Escola pública
06. Gratuïtat
07. Gestió dels pares mestres i alumnes
08. Característiques pedagògiques
09. Tronc comú
10. Escoles de formació del professorat
11. Educació especial
12. Activitats extraescolars
13. Estatut de l'ensenyant
14. Universitat
15. Coordinació cultural i educativa dels Països Catalans.

L'àmbit d'Estructura Educativa del Congrés de Cultura Catalana vol contribuir a les reflexions i anàlisis col·lectives que sobre la nostra situació cultural, actual i futura hem s'està plantejant.

Els objectius concrets d'aquest àmbit són dos:

- A.- Realitzar una anàlisi crítica de la història recent i la situació actual del sistema educatiu al País Valencià i procurar hi un màxim de participació.
- B.- Fer eixir d'aquesta participació les línies generals de delimitació, planificació i finançament i administració d'un sistema educatiu d'àmbit territorial valencià i la seua relació amb la resta dels Països Catalans, i les vies per aconseguir-hi l'aplicació dels principis de normalització, democràcia autònoma i obertura.

Es pensant en la participació que tenen objecte aquests fulls amb els quals pensem posar a l'abast de grups d'ensenyants, pares i d'altres persones interessades en l'educació un conjunt de plantejaments, principis i interrogants referents al nostre sistema educatiu.

Vos demanem, doncs, que contesteu en la mesura en que la temàtica vos afecte, les distintes preguntes formulades i que puntualitzeu en els documents ja elaborats tots aquells aspectes que cregueu convenient tot i fent noves propostes i alternatives.

Per començar vos preguem que tingueu a bé dir-nos:

- Quina ha estat durant els darrers quaranta anys l'aportació del vostre grup a l'educació en el País Valencià?
- Fins a quin punt la cultura catalana ha incidit en la vida i característiques del vostre grup?
- Quins són els estudis, treballs, actes, publicacions que el vostre grup ha produït durant aquests anys? En quina llengua?
- Quin paper penseu que pot fer el vostre grup en el camí per la normalització cultural del País Valencià? Quin servei a l'educació del poble valencià?.

1. Una mirada a la Història.-

(a) La situació actual a l'escola al País Valencià i del nostre sistema educatiu és fruit d'un procés històric i d'uns plantejaments polítics dels quals els valencians mai no en estat protagonistes actius. Però les conseqüències que se n'han derivat les patim col·lectivament. Per això, abans de plantejar-nos l'escola valenciana del futur, anem a girar una ràpida mirada al passat.

Es sabut que l'escola com a institució no apareix fins els volts del segle XIX quan les condicions materials de vida, concretament a Europa, es modifiquen profundament, gràcies als avanços tècnics i al llanament de la indústria moderna. Són les noves necessitats que presenta el sistema capitalista les que imposen la culturalització del poble, car calen uns obrers mínimament capacitats per tal de dominar els nous processos de producció.

Abans però de referir-nos als efectes que l'institució escola produï en el nostre món cultural, caldrà que recordem alguns fets succedits amb anterioritat :

Serà amb el Decret de Nova Planta de Felip V (29-6-1707) i amb el conseqüent centralisme polític que s'iniciava una nova etapa legislativa: "Por el justo derecho de conquista que de ello han hecho ultimamente mis armas... he juzgado por conveniente... reducir todos mis reinos de España a unas mismas leyes, usos, costumbres y tribunales, gobernándose igualmente por las leyes de Castilla".

Conseqüentment, el Consell de Castella proposava al rei: "En las escuelas de primeras letras y de Gramática no se permitan libros en lengua catalana, escribir ni hablar en ella dentro de las escuelas y que la Doctrina Cristiana sea y la aprendan en castellano."

(.....)

(a) Aquest apartat és una síntesi del que sota el títol de "Notes Històriques" hi ha al llibre "Escola i Llengua al P.V." (Col·lectiu de l'editorial 3 i 4). Hi excloem la part de postguerra(*) perquè tot i considerar molt importants els moviments d'ensenyants sorgits i el moviment reivindicador d'una escola valenciana, pensem que aquests fets poden ésser més fàcilment coneguts car alguns d'ells pertanyen ja a la crònica dels nostres dies.

(*) Donada la limitació de l'extensió d'aquest document.

El valencià, des d'aleshores poble sotmès, no reaccionaria davant els intens assimilistes sinó amb respostes típiques com la de Carles Ros (1760) (b): Continuarà amb la mateixa política assimilista i així el 23 de Juny de 1768 dictà una resolució que diu: "...que en todo el reino (corona d'aragó) se actúe y enseñe en lengua castellana.../..."finalmente mando, que la enseñanza de las primeras letras, Latinitad y Retórica se haga en lengua castellana, generalmente donde quiera que no se practique... para su exacta observancia y diligencia en extender el idioma general de la Nación."

En el mateix sentit, s'hi ratificaria el 22 de setembre de 1780.

El 22 de febrer de 1837 el Governador de les Balears dona unes normes "pedagògiques" per tal d'eliminar el català de la comunicació entre els infants mallorquins, consistent en que cada dilluns els mestres lliurarien un anell de metall a un nen i aquest el passaria immediatament al company que trobàs parlant català, aquest a un altre i així fins que, en acabar la setmana: "...a la hora señalada aquel en cuyo poder se encuentre el anillo sufra la pena, que en los primeros ensayos será muy leve; pero que se irá aumentando, así como se irá ampliando el local de la prohibición..."

...Proposa a més premis per els quals qui mai hagin incorregut en la "falta" i recomana el mètode perquè s'hi guarda més silenci "por el temor que cada uno tendrá en incurrir inadvertidamente en la pena del anillo..."

.....

(b) "Por el uso general de la lengua castellana en esta ciudad conviene también conservar la valenciana pues el que no sabe escribir ni leer su idioma suponiendo que lo habla, no podrá (con destreza) conseguirlo en otro; por que carecer de la inteligencia del bien leer y escribir su materno idioma (usándolo en el habla) , o es por falta de talentos o por no aplicación a la ortografía; luego por cualquiera de las dos circunstancias no podrá valenciano alguno entender bien el castellano ni otro ignorando el suyo." (Breve explicación de las Cartillas Valencianas")

Aquest procediment, que és similar al que se seguia a les escoles franceses, té una importància relevant en el País Valencià per haver estat usat amb profusió en diferents centres principalment religiosos. Al Seminari de Montcada era viu encara, fa uns deu anys. Però no en fa tants, que a la majoria de les escoles existeix la prohibició ferma de qualsevol manifestació en la nostra llengua.

Continuant amb el legislat al respecte, remarcam que el 7 de setembre de 1857 es publicava la "Ley de Instrucción Pública" (Llei Moyano), que en el seu article segon ordenava l'ensenyament de la Gramàtica castellana a tots els escolars, excloent a altres llengües.

El segle XX.-

Totes aquestes normes no cauen en el buit i van fent camí en pro de la castellanització del poble valencià, castellanització que a principis del segle XIX no més afectava a les capes altes del país, però que resultava transcendent, per aquell moment que s'iniciava la Instrucció Pública. La situació del castellà com a única llengua de cultura pesava, tal com ho constata el següent paràgraf de Manuel Civera de l'any 1820:

"...Em fi, jo tinc per un simple al que vulga sostindre que el idioma valencià no siga capàs i susceptible de tot lo que som els demás; i afirmant en esta veritat i creencia, escriuré en el meu idioma les dites Conversacions."

Malgrat l'obligatorietat de l'ensenyament primari, l'eficàcia d'aqueixa normativa era ben feble car el nombre d'analfabets existents arreu de l'Estat Espanyol era elevadíssim. Però si el nivell global d'Estat Espanyol era alt, encara ho era mes a nivell de País Valencià com ho mostren aquestes dades de l'any 1877:

	<u>Estat Espanyol (1)</u>	<u>País Valencià (2)</u>
Saben llegir només	3'4 %	2 %
Saben llegir i escriure	24'4 %	1'8 %
No saben llegir ni escriure	72'2 %	83'2 %

El fet de que les xifres d'analfabetisme existent al P.V. siguen superiors a les globals de l'Estat Espanyol, tot i no ésser aquest país, una de les zones més deprimides socialment i econòmica -pensem en l'Andalusia i la Castella de fa cent anys- ens fa pensar que el fet de ser la instrucció en llengua castellana topava

(1) Ivonne Turin: "La educación y la escuela en España". Ed. Aguilar. Madrid 1967.

(2) Col·lectiu: "Estructura Econòmica del País Valencià" Vol. II. Ed. Estel València 1970.

llengua castellana topava amb el greu inconvenient del monolingüisme català de molts valencians, reduint extraordinàriament, d'aquesta manera, l'eficàcia de la instrucció.

<u>ANYS</u>	<u>1877</u>	<u>1887</u>	<u>1900</u>	<u>1910</u>	<u>1920</u>	<u>1930</u>
Saben llegir només	2 %	1·9 %	2·1 %	1·6 %	0·7 %	1·2 %
Saben llegir i escriure	14·8 %	19·3 %	23·6 %	28·6 %	40·7 %	50·5 %
No saben llegir	83·2 %	78·5 %	74·2 %	69·7 %	58· %	46·4 %
No consta	0 %	0·2 %	0 %	8·1 %	0·6 %	19·9 %

L'any 1940 quedaven encara 33·9 % d'analfabets, i en el 1950 el 27·4 %.

Tot i la tan decisiva importància que l'ensenyament del castellà i en castellà té per al retrocés de la llengua catalana, oblida a l'èe escoles, els valencians continuen parlant la seua llengua. Aquesta resistència del català, més que a una postura raonada de defensa per part dels usuaris, sembla ser deguda a les falles de la mateixa escolarització. Les dades abans resenyades palesen com era d'èncompleta l'alfabetització al País Valencià. I sobre tot són precisament els analfabets els qui resten impermeables a l'aclaparadora influència castellana; per a ells, monolingües només, tan sols comptava el català com a mitjà d'expressió.

Els moviments pedagògics renovadors que anaven apareixent a les darreries del segle passat, no tingueren al País Valencià gran incidència. La institució Lliure d'Ensenyança va tenir un abast només universitari (encara que creà l'escola de Comerç per a dones). El moviment de l'Escola Moderna iniciat per Ferrer i Guardia en canvi sí que hi comptaria amb alguns grups de seguidors, entre ells el "Grupo Pedagógico Federico Martín" de Cullera. Ni l'un ni l'altre però s'hi varen plantajar la problemàtica lingüística de manera positiva.

"El fet que la Institució Lliure d'Ensenyança no tingues en compte la realitat lingüística del País podem interpretar-ho com una conseqüència que la "Institució" fou creada i assumida per intel·lectuals sense contactes amb el poble, i que, si bé tenien una actitud oberta i renovadora, aquesta actitud era mantinguda desde una posició buregesa. Tot aqó, en un país com el nostre, on les classes dominants ja eren castellanitzades, els impedia d'adoptar una òptica correcta del problema. Pel que fa al moviment Ferrer i Guardia cal tenir en compte que no considerava el català com a llengua de l'escola, car és partidari d'un fals concepte d'internacionalisme, al qual pensaven s'arribava a través de l'esperanto.

El segle XX.-

Cal dir que aquest segle havia començat amb un nou decret prohibitiu sobre l'ús de la llengua a l'escola: El Reial Decret de 21 de novembre de 1902: "Los maestros i maestras de Instrucción Primaria que enseñasen a sus discipulos la Doctrina Cristiana u otra cualquiera materia en un idioma o dialecto que no sea la lengua castellana serán castigados por primera vez con amonestación por parte del Inspector de Primera Enseñanza, quien dará cuenta del hecho al Ministerio del ramo y si reincidiese, despues de haber sufrido una amonestación serán separados del Magisterio Oficial perdiendo cuantos derechos les reconoce la ley."

Dos mesos després, el 7 de setembre, el valencià Fausri Barberà i Martí, en aquell moment vice-president de l'Òmnium Cultural, pronuncià un discurs que malgrat la seua resonancia no seria publicat fins el 1910. Reclamant la utilització de la llengua del País per a l'Escola Primaria, hi manifestava: "Nostres escoles de primeres lletres són per lo general centres a on se li'n sol castigar als nens l'ús de la nostra llengua i se'ls converteixen en papagalls d'un altra; a on se posen a en joc la persuasió i la imposició més fortes per arrancar-los l'ànima valenciana i posar-los en una altra extranya; a on no solament no se li'n ensenya a escriure lo que parlen a tot hora, sinó se busca per tots els mitjos deslligar-los de tot lo valencià."

Però el 19 de desembre de 1904 una real ordre subrallava que: "Es el primer deber de los maestros de instrucción primaria la enseñanza de la lengua castellana singularmente en aquellas provincias de la monarquía que coanservan idiomas o dialectos locales."

Es a partir d'aquest moment que una serie d'Associacions culturals i polítiques "Valencia Nova" "Joventut Nacionalista Republicana" "Unió Valencianista" "Nostra Parla". Reivindicaràn l'ensenyament en la llengua dels valencians.

Serà, però, amb l'aparició de Carles Salvador en la vida pública valenciana (cap a l'any 1919) que s'iniciava una nova etapa en el camí de la normalització lingüística a l'escola. A partir d'aquest moment la qüestió serà plantejada amb abundants arguments pedagògics i psicològics.

Carles Salvador havia nascut a la ciutat de València en 1883. Fou mestre de Benassal, i des d'allí començà la tasca pedagògica i cultural. Partidari del corrent pedagògic del moment (Pestalozzi, Froebel) no concebeix un ensenyament en el qual quede marginada la llengua propia de l'infant.

Els intents de renovació d'escola que propugnava Carles Salvador es concretitzen així mateix any amb l'establiment d'una oficina d'acció de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Valenciana", que dirigia des de Benassal el propi Carles Salvador, i que pretenia seguir la línia marcada per "l'associació Protectora de l'Ensenyament Catalana" fundada 20 anys abans a Barcelona, la trajectòria de la qual era ben coneguda per ell. Remarquem que el 23 de juliol 19 mestres havien signat una lletra oberta en el diari "La correspondencia Valenciana" en que expressaven la seua solidaritat i oferien llur col·laboració a les tasques iniciades.

La dictadura de Primo de Rivera paralitzaria les accions normalitzadores i desapareixeria inclús una càtedra de Llengua Valenciana de l'Institut d'Idiomes al càrrec de la qual estava el pare Lluís Fullana. No hi marcaren decret sinó com aquest de l'any 1926, 11 de juny: "Los maestros nacionales que proscribieran, abandonaran o entorpecieran la enseñanza del castellano en sus escuelas, en aquellas regiones en las que se conserva la lengua nativa, serían sometidos a expediente. Las penas señaladas para aquella conducta serán la suspensión de empleo y sueldo por un plazo de unos meses."

La República: cap a la creació d'un moviment pedagògic valencià.--

En proclamarse la Segona República es van derogar les disposicions anteriors i si bé no s'arribà a posar en pràctica en el País Valencià l'ensenyament en la nostra llengua, les activitats dirigides a aconseguir-ho s'hi van multiplicar i el moviment d'uns mestres que treballaven activament per un canvi en el món de l'escola, va anar prenent cos.

Tres fets volem destacar per la seua importància en el camí cap al redreçament cultural: la normalització ortogràfica, la celebració d'unes setmanes culturals valencianes, i la creació de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Valenciana.

La normalització ortogràfica s'esdevingué en 1932, arran d'un aplec promogut per Carles Salvador i per l'equip de la revista "Taula de Lletres Valencianes" en el qual es va decidir adoptar les normes ortogràfiques que responien a les orientacions de Pompeu Fabra i de l'Institut d'Estudis Catalans".

Aquest acord hi seria trascendental, car feia acabar amb la confusió ortogràfica que fins aleshores existia i permetia l'elaboració de gramàtiques i manuals per a l'estudi de la llengua, científicament elaborats.

Les setmanes Culturals Valencianes s'iniciaren el juliol de 1932. Organitza-

des pel "Centre d'Actuació Valencianista", hi inclourien diverses activitats relacionades amb la nostra cultura. Destaquem la que es va celebrar l'any 1933 pel relleu que va donar a les qüestions pedagògiques i per la participació en ella de mestres que tot defensant una escola valenciana i per tant en la nostra llengua argumenten una sèrie de principis pedagògics provinents de l'escola activa en general.

L'Associació Protectora de l'Ensenyança Valenciana, es va constituir al primer trimestre de 1934 amb l'objectiu de "fomentar, l'ensenyança del valencià en tots els seus aspectes". Va promoure per tant, classes de llengua per a xiquets de l'ensenyament - Anexa, la creació d'una escola per a l'ensenyament del valencià, colònies escolars de vacances, concursos i cursets per correspondència edició de llibres infantils, etc.

Però la vida dels organismes i moviments que impulsaven una escola autènticament valenciana fou efimera. La guerra civil hi va tallar totes les iniciatives en el moment en que aquestes començaven a donar fruit, quan les reivindicacions per un estatut d'Autonomia per al País Valencià i per l'oficialitat de la llengua eren sentides i assumides per gairebé totes les forces polítiques.

Es per aixó que no podem valorar les repercussions que tals moviments tingueren en l'educació, però pensem que s'hi va frustrar un intent renovador seriós i la possibilitat de que prenguéssim cos un moviment pedagògic valencià.

Basem aquestes afirmacions en l'anàlisi del contingut de diversos escrits i manifestacions d'ensenyants dels anys 30(*) Hi reproduïm alguns paràgrafs els quals agrupen en raó del contingut.

Constatació del fracàs i poca efectivitat de l'escola. Denúncia de l'analfabetisme:

"El nombre d'analfabets existent al País Valencià és vergonyós; les xifres són aterridores. Milers d'infants deixen d'anar a escola i els que ho fan, sols coneixen una cultura tan elemental, que quasi bé podríem dir que és nul. La Butlletí de l'associació Protectora de l'Ensenyament del Valencià. nº 1, maig de 1934)

"Havem vist en alguna banda el cas paradògic de que si assistisca molts (*) Alguns d'ells seguidors de la línia pedagògica de Freinet reflexada en els periòdics escolars de les seues classes. ("Sembra " a Moró, "Iberia" a Canet la Roig)

57

anys a una escola i al cap d'ella isca sense saber a penes llegir? Aquest cas tan estrany el podem veure en qualsevol poblet valencià.

Ací veiem joves que són analfabets després d'haver assistit a l'escola.

Per què es dona aquest fenomen tan inverosímil? Perquè aqueixos joves han anat molt de temps a classe i no han aplegat a entendre al mestre"

(Español."El crit de la montaña".15-5-1923)

"...Vos faria vergonya veure els fracassos de les lliçons ocasionals a l'escola les converses amb els xiquets...i per tant quant cix de l'ambient escolar i torna a enrolar-se en la vida social s'expressa amb la seua llengua i com no se la pot ensenyar bé la forastera ni la propia perquè aquesta darrera està prohibida,d'aquí el nombre escandalós d'analfabets que per culpa d'una pedagogia absurda existeixen".

(E.Soler i Godes."Necessitat d'una associació de mestres valencianistes" juliol 1933)

-Denúncia del memorisme i de la manca de respecte a l'espontaneïtat del xiquet.

"...No hi ha llei racional que puga mantindre el principi antipedagògic de que ací parlem,mentre es veu que l'alumne pren l'escola per lloc de tortura per la rigor memorista que en ella s'observa."

(Carles Salvador."L'idioma valencià a l'escola" València 1919)

"Actualment el retard intel·lectual és enorme,el xiquet apren a llegir mecànicament,sense saber el que llig,no entén ni un mot,repeteix les paraules e com un gramòfon,ja que per a ell no tenen cap significat i per tant estan buides de contingut."

"...Nosaltres en aquesta Conversa Pedagògica demanem que:Coste el que coste hi ha que respectar eixa ànima del xiquet tan llatzerada per lleis pedagògiques mancades de pedagogia".

(E. Soler i Gades "Questions de principi" Valencia.juliol 1933)

"...Oblidar-se de la nostra llengua,literatura,geografia i història,van produir-se en el nostre poble les generacions últimes que coneixen el Quijote i no el Tirant lo Blanc;parlen de Victor Hugo i no coneixen a Ausias March. No és difícil saber les fronteres de qualsevol poble i desconeixen els límits del País Valencià;parlar d'economia del món i desconèixer els fruits de les nostres terres;en una paraula ser estranys en la nostra propia casa."

(Baldoner Vardrell "Criteri d'adaptació a un estatut de l'autonomia del P.V. València,juliol 1933)

"...El mestre té que donar molta importància al mig en que viu el nen per- que res no hi ha tan fàcil d'aprendre que el que ~~es~~ s'ou als nens de la matei- xa edat en ses converses, en ses jocs, etc; així es que la cantera veritable d'on el mestre té que extraure mitjos per a amoldar-se a l'infant és en el mig que se volta".

(Lambert A.Castelló."Orientacions pedagògiques per a l'ensenyament del llenguat- ge a base de la llengua materna dels infants".València joliot 1933)

-Reivindicació de l'ús de la pròpia llengua a l'escola per tal de poder apli- car-hi una pedagogia activa i correcta.

"...Quina escola activa podrà establir-se al nostre país, si l'activatat mental, la primicera activitat està obturada per unes ordenances antinaturals que desgraciadament es compleixen massa al peu de la lletra?, quins experiments psicològics podrem fer, quines dades obtindrem, quins tets posarem en pràctica si en voler fer l'estudi de la capacitat mental dels nostres alumnes prescindim d'allò més ric de datar, d'amidar, de contrastar?

Quina és la solució al present problema? S'enzillament: que l'ensenyament a les escoles valencianes siga fet en valencià.

(Carles Salvador, "Sobre la llengua" València 1935)

"...Que havent en el regne valencià població de parla valenciana que no s'expressa en altre idioma en entrar a l'escola, se li done al xic tota l'en- senyança en aquesta llengua, per poder estudiar la seua psicologia, i fer ús de l'ensenyança intuïtiva, a fi d'instruir-lo i educar-lo suficient."

(Carles Salvador "L'idioma valencià a les escoles" 1919)

"...L'infant valencià quan arriba a l'edat escolar té un bagatge cultural i un vocabulari viu i ferm après a la llar que és el primer escaló de la seua formació intel.lectual; escaló que té que baixar amb la consegüent pèrdua i retard- per a tornar a pujar altra volta a les palpentes quan entra a l'esco- la.

Aquesta reculamenta, ja que el xiquet té que començar de bell nou la seua formació, porta un trasbals que és com una mena de boira que l'embolca tot i damunt d'aqò el parlar del mestre, que no entén, l'achen de torbar.

Què és el que lim ha passat? Millor dit, què és el que els està passant encara a tots els xiquets de parla valenciana quan entren a escola?

Senzillament, que la llei absurda, anti democrata i antipedagògica, els prohibix l'ús de la seua llengua i els imposa una forastera, desconeguda per ells.

"...Però havent de tindre en compte que qualsevol llengua estrangera deu ensenyar-se com una nova disciplina escolar i mai deu ésser l'instrument que serveix de mig per a l'adquisició dels coneixements a l'escola primària.

(Baldomer Vendrell "Crítiques d'adaptació a un estatut de l'autonomia del País valencià" juliol 1933)

"...Si el nen llig i no entén la lectura, fent un exercici mecànic i no intel·lectual, és temps perdut; així és que tota expressió té que ésser viva i que parle a l'esperit de l'infant lector.

(Lambert Castello "Orientacions pedagògiques per a l'ensenyament del llenguatge a base de la llengua materna dels infants" juliol 1933)

"...No és possible posar en dubte que el principal material d'ensenyament de l'llenguatge ha de ser la paraula i que a parlar s'ha de aprendre parlant, ja que qualsevol de les formes gràfiques o mimica podran ser una ajuda, però mai un element principal. Els exercicis orals tots tendixen al mateix fi: acostumar els nens a parlar. Com diu un pedagog francès, estos exercicis podran ser:

(Prudenci Alcon. "Sobre el material escolar per l'ensenyament del llenguatge" juliol 1933)

"...Orientacions Pedagògiques per l'Ensenyament del llenguatge a base de la llengua materna dels infants.-

1ª L'ensenyament del llenguatge comporta totes aquelles pràctiques i elements d'estímul que conduïxen l'infant al domini de l'expressió a base de la paraula parlada i escrita.

2ª L'ensenyament del llenguatge serà enterament pràctic i es basarà en els fets vius d'expressió i en el de les obres literàries que estiguen dins dels interessos dels infants.

3ª Fins els deu anys d'edat la Gramàtica no s'ensenyarà a l'infant d'una manera sistematitzada.

4ª L'ensenyament del llenguatge començarà així que l'infant ingresse a l'escola perquè siga una continuació de l'aprenentatge espontani que l'infant ha fet en l'ambient familiar i en altres medis socials.

(De les conclusions de la "Segona Setmana Cultural" organitzada pel "Centre d'Actuació valencianista València 1933)

-Constatció de la manca de formació lingüística dels mestres i petició de que aquesta formació s'hi faça.

"...Perquè en l'actualitat ens trobem amb uns panorama d'una angoixa terrible estem mancats de tot,hi ha que dir-ho ben alt.I al damunt de tot açò,per si fora poc,els metres eixen de les Normals castellanitzats per complet,sense que ningú els faça veure un problema de tanta transcendència com el del llenguatge"

(Ed. Soler i Godes "Necessitat d'una Associació de Mestres valencianistes" Joliol 1933)

"...Tot mestre del País Valencià té que conèixer a la més gran perfecció la llengua valenciana.

A la Universitat,Instituts,Escoles Normals,Escoles de Comerç etc; hauràn càtedres obligatòries de Llengua ,Literatura,Geografia i Història valencianes ".

(Baldomer Vendrell "Criteri d'adaptació a un estatut de l'autonomia del País Valencià"Joliol 1933)

"...Al mestre se li ha de demanar més que no el parlar i entendre el català.No és prou el parlar-lo.El pastor i el mariner i el pagès analfabets de les nostres terres estan en tan bones condicions i en prou casos en millor condicions que no aquests mestres olvidadissos de ço que és posseir un idioma".

(Carles Salvador.Parlament a l'Escola d'Estiu .Barcelona 1932.)

"...Que els mestres,que procedents d'altres regions vinguen a establir-se a la nostra terra,prenguem possessió de les seues places,previ examen demostratiu d'estar en condicions de donar l'ensenyança en valencià.

(Carles Salvador."L'idioma valencià a les escoles" València 1919)

-Reivindicació del dret del poble valencià a fer la seua escola,que resumim amb aquestes paraules d'Enric Soler i Godes:

"S'han de crear els patriotes,els oradors,els polítics,els geògrafs, els historiadors,els filòsofs,totz i ho hem de crear nosaltres,els mestres, que de l'abandonada cantora del poble,hem d'anar treient i treballant les peces per batir el monument de les nostres llibertats,agafades "pr derecho de vencidos"...

(Soler i Godes "Necessitat d'una Associació de mestres valencianistes" Joliol 1933)

2. Situació actual de l'aparell educatiu.-

L'escola en la nostra societat és una institució que reflexa plenament les estructures socials existents i les reproduïx ale seu si tot i perpetuan-les.

La divisió entre classes dominants i classes dominades s'hi reflexa en l'estructura, el contingut i els mètodes.

Aquests són els trets més sobresortints dins l'Estat Espanyol:

Estructura

-Diferents nivells d'instrucció i diferents mitjans materials.

-Selectivitat des del parvulari (les classes populars a penes en tenen accés, la qual cosa provocarà ja d'entrada un retardament en el desenvolupament)

-Centralització i unitarisme en l'aparell educatiu.

-Divisió del cos d'ensenyants en múltiples categories, capes i estaments, afavorint la jerarquització i desunió.

-Exigüitat pressupostària.

-Manca de centres d'investigació pedagògica-educativa.

-Utilització exclusiva de la llengua dominant.

Continguts

-Ensenyament de les Ciències només des del punt de mira utilitari i no com a instrument crític.

-Transmissió durant molt de temps d'una Història oficial desproveïda d'anàlisis crític i rigor científic.

-Separació entre treball manual i intel·lectual.

-El nacionalcatolicisme com a única ideologia tolerada.

-Exclusió de l'estudi de les Ciències Socials referides a les distintes nacionalitats.

Mètodes

-Utilització de l'esperit competitiu.

-Autoritarisme i disciplina com a eixos fonamentals.

-No activitat de l'alumne.

L'estructura escolar ha de sofrir modificacions profundes.

La consecució d'una nova escola al País Valencià demana la participació de tot-hom i l'exigència d'unes noves característiques. Nosaltres en reproduïm aquelles que amb més profusió han estat exigides per diversos grups d'ensenyants i les posem a debat entre els congressistes de l'àmbit d'Estructura Educativa.

Ens hem basat per a l'elaboració dels següents punts, en documents aportats per organismes que formen part de l'Àmbit d'Estructura Educativa com ara:

ACIES

- Carta de l'escola Moderna
- Ponència llegida a la "Primera setmana de l'ensenyament" (Juny 1976)
- Equip de Didàctica del Català: "Escola i Llengua al País Valencià"
- Equip de Didàctica del Català: "Per una planificació lingüística"

COL·LEGI DE LLICENCIATS

- Per una alternativa democràtica a l'ensenyament.

SECRETARIAT DE L'ENSENYAMENT DE L'IDIOMA "Coordinació cultural i educatiu"OCCUPACIÓ D'ENSENYANTS DE FORMACIÓ PROFESSIONAL

- Anàlisi de la F. P. al País Valencià.
- Financiació de la F.P.

INSTITUT DE RENOVACIÓ PEDAGÒGICA

- Per un reciclatge dels mestres

Han realitzat treballs continguts en aquest dossier un grup d'ensenyants d'Educació Especial i grups que treballen per l'educació del temps lliure.

3. Escola valenciana

L'escola s'ha de adequar als trets específics de la societat.

L'escola del País Valencià ha de estar al servei del poble valencià, per això aquesta ha d'ésser realment valenciana en organització, continguts i llengua.

Organització

- En quin marc polític s'haurà de realitzar la legislació del sistema educatiu?
- En quin marc polític s'haurà de realitzar l'execució directa del sistema educatiu?

-Quin organisme haurà de vetllar per tal que l'escola responga realment a les directrius que s'hi hagen marcat? Qui hauria de formar-lo?

Continguts

Al xiquet cal connectar-lo amb la realitat immediata i amb l'entorn social, cultural, econòmic i polític.

-Quins continguts han d'entrar a l'escola per tal d'assolir aquest objectiu al País Valencià?

-Com pot l'escola estar lligada a al seu context social concret (barri-poble)
Amb quines entitats hauria d'establir contactes?

Llengua

Situació sociolingüística.-

Abans d'abordar concretament la problemàtica de la llengua del valencians a l'escola, cal que ens plantejem la situació sociolingüística existent al nostre país, per a la qual cosa es necessari que aclarim encara que només siga lleugerament els conceptes de disglòssia i bilingüisme.

Existeix disglòssia quan hi ha dues llengües en contacte, però una -llengua A- és la dominant i s'utilitza al món de la cultura, de les relacions socials, de les coses deguem-ne "importantes", i l'altra -llengua B o dominada- s'usa per a les qüestions familiars, vulgars i col·loquials.

La llengua A és utilitzada més freqüentment pels grups socials alts i la llengua B pels baixos. En general hom emprarà l'una o l'altra segons l'ús que vaja a fer-ne.

Es doncs, aquesta disglòssia la situació sociolingüística que existeix al País Valencià i no la del bilingüisme. El bilingüisme pressuposaria que les dues llengües en contacte estiguessen en igualtat de condicions per al seu desenvolupament, que hom les usés indistintament per als mateixos afers. En el nostre cas no és així, per això els socio-lingüistes aconsellen de parar esment sobre l'accepció del terme "bilingüisme".

D'aquesta manera -i degut a una serie de causes històriques i sociolingüístiques- la llengua B queda desprestigiada, careix de tot mitjà de desenvolupament normal i provoca en els seus usuaris un complex d'inferioritat i com a conseqüència -l'auto-odi-. Cal doncs que el mestre analitze les implicacions que aquesta situació té a l'escola i les seues repercussions en els xiquets, els quals en principi consideraran la seua llengua com a baixa i no apta per al món de l'ensenyament.

La superació d'aquests efectes ha d'esser un objectiu fonamental immediat valorant la nostra llengua en tots els aspectes, usant-la oralment i per escrit sempre que siga possible i explicant als nens els motius pels quals aquesta disglòssia s'ha produït.

Fruit d'aquesta situació juntament amb el fenomen de la immigració, és el fet que actualment a les escoles trobem diferents situacions lingüístiques les quals conformen les diferents tipologies escolars que s'hi donen. Hi ha:

- Xiquets valencians catalanoparlants.
- Xiquets valencians que parlen en castellà.
- Xiquets immigrants que parlen castellà.

També hi existeix el cas d'immigrants que parlen la nostra llengua però això

suposa que s'han integrat a l'àmbit valencià per tant els considerem entre els catalanoparlants.

Tenint en compte aqueixes situacions, l'ensenyament haurà d'ésser:

1.-En català per als valencians, la qual cosa suposa no sols l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura en el propi idioma, sinó a més, l'utilització del mateix en l'estudi de les diferents matèries i en la vida col·lectiva de la classe. Aprenentatge de la segona llengua a l'edat convenient (probablement en l'aspecte oral allà els 6 anys, en l'escrit allà els 8).

2.-Partir de l'ensenyament en castellà als immigrants. Posteriorment fer una progressiva introducció del català a tots els nivells.

3.-Per als valencians que habitualment parlen castellà, és difícil de donar unes normes general car existeixen casos molt diversos. Molts d'aquests xiquets encara que parlen castellà ténen formadós unes estructures lingüístiques marcadament catalanes, és allò que s'anomena llengua passiva, pel fet que han rebut el castellà en el si d'una comunitat catalanoparlant i, sense usar-la, conéixen aquesta llengua (el català) millor que l'altre).

En aquest cas caldrà averiguar quina es la llengua la qual estructura domina millor el nen i a partir d'aquesta fer l'ensenyament.

Planificació lingüística (proposta per a la normalització lingüística)

No hi ha cap motiu per a no fer l'ensenyament en català allà on el professorat estiga mínimament preparat i fonamentalment en les zones amb alumnat catalanoparlant. Per tant:

-Primer curs d'introducció

a) Fer l'ensenyament totalment en català allà on el problema de professorat estiga ja sol·lucionat i els alumnes siguen catalanoparlants.

b) Fer classes de català (mateixa duració que les de castellà) allà on hi haja professorat i els alumnes siguen castellanoparlants.

c) Fer cursos de reciclatge dels mestres, amb les següents característiques:

-Hi assistirà almenys un mestre per cada 8 unitats (de cada centre) i els de parvulari i 1º de bàsica.

-Seràn gratuïts

-Seràn retribuïts, o realitzats en hores lectives, o serviràn per a la dedicació exclusiva.

-Adequats al punt de partida i al nivell docent que haurà d'inpartir.

-Els mestres no catalanoparlants hauràn de començar uns cursos que duraràn

tant com calga (no més de 5 anys)

-En tots els cursos es partirà del domini oral i escrit de la llengua a nivell general culte i s'estudiarà a fons la didàctica de manera teòrica i pràctica (confrencionant material etc)

-S'establiran unes proves per tal de comprovar el nivell adquirit i serviràn per convalidar els cursos anteriorment fets.

-Funcionaran classes a les Escoles de Formació del Professorat de E.G.B.

-Segon curs d'introducció

a) A les zones catalanoparlants funcionaran totalment en català el parvulari i primer curs d'E.G.B. Aprenentatge del castellà oral.

b) Allà on hi haja majoria de nens castellanoparlants es faran classes de català al parvulari (5 anys) i primer d'E.G.B. Només a nivell oral i basant-les en jocs i contes.

c) Continuaràn els cursos de reciclatge amb les mateixes característiques dels de l'any anterior. Hi assistiràn fonamentalment els mestres que el curs següent hagen de fer segon i tercer de bàsica.

d) S'hi farà una primera valoració de la marxa de la implantació del català a l'escola.

-Tercer curs d'introducció

a) A les escoles on hi haja majoria de nens catalanoparlants funcionaran totalment en català des del parvulari fins tercer curs d'E.G.B. Aprenentatge de la lectura i l'escriptura en castellà.

b) A les escoles amb majoria de nens que parlen castellà continuarà l'aprenentatge oral del català i l'inici en la lectura i l'escriptura en segon i tercer curs de bàsica.

c) Continuació dels cursos de reciclatge amb les mateixes característiques dels de l'any anterior. Hi assistiràn fonamentalment mestres que vagin a fer quart i cinqué de bàsica el curs següent.

-Quart curs d'introducció

a) Funcionará totalment en català, allà on la majoria de nens son catalanoparlants tota la primera etapa d'E.G.B. En quart i cinqué els nens catalanoparlants sabrán llegir i escriure en castellà, expressar-se lliurement en aquesta llengua i s'hauràn iniciat en la sistematització gramatical.

b) Els nens que parlen en castellà hauràn rebut classes de català durant tota

la primera etapa, arribant al final d'aquesta sabent expressar-se correctament en català, llegir i escriure '1.

c) El reciclatge del mestres continuarà i durant aquest any hi assistiràn els mestres que al següent hagen d'impartir la segona etapa d'E.G.B.

d) S'hi farà una valoració a fons de la marxa de la normalització lingüística a l'escola.

-Cinqué curs d'introducció

a) Caldrà que tota la E.G.B. funcione en català, allà on els nens siguen majoritàriament catalanoparlants. El domini del castellà per aquestos nens hauria d'ésser correcte i ric, havent-se iniciat ja en la Gramàtica Castellana.

b) Els nens castellanoparlants de la segona etapa d'E.G.B. hauràn d'expressar-se amb soltura en català i seguir ja l'estudi d'algunes matèries en aquesta llengua.

c) Tenint en compte la valoració feta els curs anterior continuar el reciclatge que mes endarrerits hagen quedat i seguir amb la implantació de la nostra llengua allà on més dificultats haja presentat.

d) Resoldre tots els problemes que hagen quedat pendents al llarg dels quatre anys anteriors d'implantació del català a l'escola.

-Sisé curs d'introducció

a) S'hi farà una nova valoració de l'experiència.

b) Continuarà el reciclatge dels mestres.

-Seté curs d'iniciació

a) Resolució de problemes pendents

b) Continuació del reciclatge dels mestres.

-Vuité curs d'introducció

La normalització lingüística a l'escola ha de ésser total.

Requisits necessaris.-

Per tal que una planificació com la que acabem de proposar siga possible, cal que l'oficialitat de la nostra llengua siga un fet i que, per tant, el seu ús als mitjans de comunicació siga normal.

4. Escola pública

Suposa el concepte el sistema educatiu com un servei públic i no com a font de benefici per ningú.

-A qui correspon la responsabilitat de garantir l'educació de tots els ciutadans.

dans?

-Quin paper hi juga l'escola privada?

-Suposant la pervivència d'una escola privada al País Valencià, com s'hauria de subvencionar?

-L'existència d'una escola pública ha de suposar un monolitisme ideològic? Quines característiques hauria de tenir en aquest sentit?

-Si l'educació ha de ésser igual per a tots, (entonent per igual l'ofertament d'unes mateixes possibilitats de desenvolupament) pot ser-ho realment si hi ha separació per sexes?

5. Gratuitat

Una escola pública haurà de ser gratuïta en tots els seus graus.

-A quins nivells de l'ensenyament donarien prioritat a l'hora de finançar l'escola? Assenyalar etapes d'urgència.

-A quins aspectes s'haurà d'extendre la gratuïtat?

-Solucionen les subvencions a l'escola privada el problema de la gratuïtat?

-Quin judici vos mereix l'actual sistema de "permanències" i "repasos"?

6. Gestionada per pares, mestres i alumnes.

-Quins aspectes ha d'abastar la gestió dels pares en l'escola?

-Aspecte econòmic

-Aspecte organitzatiu

-Aspecte pedagògic

-Activitats extra i post-escolars, complementàries.

-Com s'hi pot fer possible la gestió dels alumnes?

-Al centre escolar?

-Al grup classe?

Gestió dels mestres

Com pot ésser aquesta:

a) A nivell de Centre?

b) A nivell d'estructura educativa al País Valencià?

7. Característiques pedagògiques

L'objectiu de l'Escola ha d'ésser el desenvolupament actiu de totes les possibilitats físiques, intel·lectuals, afectives, ètiques i socials. Per tal d'assolir-ho propugnem les següents característiques pedagògiques:

a) El nen considerat individualment i social és el protagonista actiu de l'educació. És ell amb l'ajuda dels educadors - qui mitjançant l'activitat es procura als coneixements, destreses, hàbits i qualitats necessàries per al seu ple desenvolupament.

sevolupament.

c) Com a conseqüència:

-No separarà el treball intel·lectual del manual.

-Fonamentarà la col·laboració i no la competitivitat.

-d) L'escola fomentarà el sentit de responsabilitat i l'esperit crític.

e) La creativitat individual i col·lectiva serà un dels principis eix de l'escola.

f) A l'escola s'haurà de possibilitar la recerca i la sistematització científica.

Per tal que pedagògicament l'escola puga assolir els objectius calen unes condicions materials adequades de les quals careixen actualment la majoria de centres escolars al País Valencià.

Quines son per a vosaltres-tot i tenint en compte la vostra experiència-les condicions mínimes acceptables?

-Nombre de nens per mestre

-Característiques dels locals

-Nombre d'unitats (classes) i de mestres per centre.

-Serveis annexes.

8. Tronc comú

Actualment, en acabar la E.G.B. es produïx la irracional i selectiva bifurcació entre BUP i Formació Professional.

El BUP

-Per arribar-hi cal haver obtingut al final de l'E.G.B. el títol de Graduat Escolar.

-No es gratuït

-Es una rama teòrica enfocada com a pont per a la Universitat.

-Té un cert caràcter selectiu per quant gran part dels alumnes que passaran per ehl no podran accedir a la Universitat i abandonaran els estudis o passaran a la F.P. de 2º grau.

La Formació Professional

Per arribar-hi no cal haver obtingut al final de la E.G.B. el títol de Graduat Escolar.

-Proporciona una capacitació professional al servei de les noves relació de producció que el sistema necessita, sense donar al l'alumne una visió de la rea-

litat en que es tobarà al món del treball.

-El temps que dedica a les matèries humanístiques és mínim.

-Existeixen molt pocs places i d'aquestes, poques estatals (a València ciutat només dos centres de 35 i en tota la província 10 d'un total de 100) per a la F.P. de primer grau.

-Per tal de superar aquesta divisió existeix la proposta de creació d'un tronc comú a bàsic amb els següents objectius:

+ Coneixements amb base científica que permeta una capacitat global politècnica.

+ Dotar a l'alumne d'una visió general de la producció i la seua organització en la societat.

+ Ensenyament orientat al nostre país i a les necessitats reals d'aquest

+ Ensenyament en la nostra llengua.

9. Escoles de Formació del Professorat.-

L'aconseguir una escola valenciana, pressuposa uns mestres preparats que sàpiguem adequar la pedagogia a la realitat dels xiquets i del País Valencià. És evident que ningú mestre ha estat preparat en aquest sentit pel centres i institucions que tenen al seu càrrec la preparació del professorat. És per tant urgent i necessari que les Escoles de F. del P. canvien de plantejament i assumim amb urgència la tasca d'adequar els continguts, organització i mètodes d'aquestes Escoles a la realitat en la qual s'hauràn de trobar els futurs mestres.

Cal doncs, introduir l'estudi de totes les matèries que puguin informar sobre la realitat del P.V. i ajuden a interpretar i comprendre aquesta realitat.

-Com veieu aquesta qüestió? Quines matèries i programes, hi introduïríeu?

-Quina organització de l'escola de F.P. ens hauria ser adequada?

10. L'educació especial

La situació de la deficiència mental al País Valencià és altre dels aspectes a estudiar per tal d'elaborar una alternativa global a l'educació al País Valencià. En aquest sentit quines aportacions podeu fer respecte de:

- Característiques de la població subnormal
- Serveis de diagnòstic i orientació terapèutica
- Problemàtica laboral
- El temps lliure del deficient
- Residències i protecció del deficient adult.

11. Activitats extraescolars

Fins ara tots els moviments juvenils existents al País Valencià han estat lligats a estaments i ideologies molt concretes (Estat Espanyol, Església etc.). Els que no ho han estat, s'han caracteritzat per un marcat apoliticisme, allunyant el xiquet de la realitat quotidiana i basats en uns presuposats autoritaris.

A la vista d'aquesta situació veiem la necessitat de crear quelcom de nou, que, aprofitant les altres experiències hi tracte de superar els defectes i donar al nen la seua dimensió com a persona.

Per tant, de cara a un futur en el que un govern de la Generalitat ens garanteixi l'autonomia a tots els nivells, el reconeixement de les llibertats i una autèntica democràcia, creiem necessària l'existència d'un Organisme o Secretariat que creara i potenciara un moviment arruïat al País. Així mateix, aquest organisme hauria de potenciar tots aquells moviments independents que reuneixen unes característiques mínimes d'allò queensem deu ésser un autèntic moviment juvenil. També deu potenciar les relacions a nivell de Països Catalans.

Aquesta potenciació partiria de crear un equip d'expansió i divulgació que aportara: a) ajut econòmic, b) fomentar el interès públic per participar-hi, b) Concienciar els pares de la tasca del moviment.

A més, caldria crear un consell pedagògic, format per psicòlegs i pedagogs que estudiaren la problemàtica concreta dels moviments de joventut i donaren un ajut efectiu als caps encarregats dels nens per mitjà de publicacions, xerrades i respostes a consultes concretes.

Les característiques d'aquests moviments tindrien dues vessants: ideològica i organitzativa.

Característiques ideològiques:

Laic, noconfessional: respectuós sense impartir cap ensenyament religiós.

Coeducatiu: xiquets i xiquetes junts reben el mateix tracte i actuen sota els mateixos esquemes educatius.

No autoritari: Els xiquets es mouen amb llibertat erradicant tot militarisme.

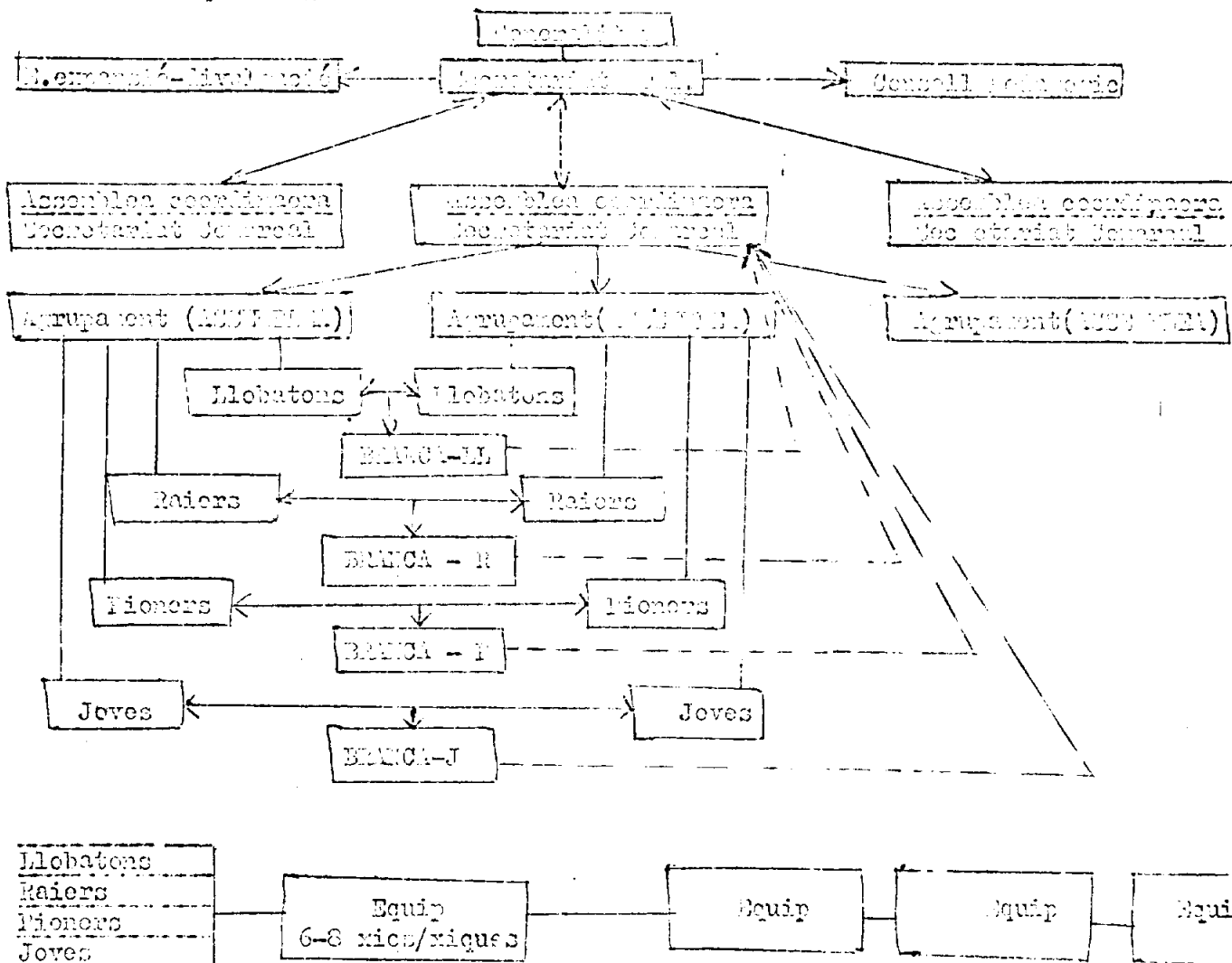
Polític, no partidista: despertant l'interès social dels xiquets creant esperits crítics, sense respondre mai a cap política de partit, rebutjant especialment tot allò que atempte contra els drets humans i dels xiquets.

Autogestiu, no competitiu: en el que els xiquets decideixen les activitats i les finalitats sense que per arribar-hi s'utilitze o es fomenti la rivalitat entre ells.

Arruïat al País: entenent per això que:

- Fomenti coneixements i vivències del País a tots nivells.
- Que reconega la catalanitat del País Valencià.
- Que admeti l'oficialitat de la llengua catalana utilitzant-la en tota activitat. Tot i acullint la problemàtica dels castellano parlants. (no obstant pensem que no és funció d'aquests moviments l'ensenyament sistematitzat de

Característiques d'organitzatives:

<u>Unitats:</u>	Llobatons	-	8-11 anys	
	Raiers	-	11-13	"
	Pioners	-	13-15	"
	Joves	-	15-17	"
				(Cadascuna amb un màxim de 4 equips)

<u>Òrgans Directius:</u>	Assemblea	Agrupament
	"	Comarcal
	"	General

<u>Òrgans Consultius:</u>	Branca Llobatons	
	" Raiers	
	" Pioners	
	" Joves	
		(Intercanvi de experiències i creació mètode educatiu.)

Equip Emancipació - Divul·lació
Equip Pedagògic - Consell

Deponents del Secretariat General, al servei dels Comarcals.

Funcions: Recollida de dades
 Assessorament tècnic
 Revistes
 Publicacions
 Recerca
 Gestió i potenciació nous elements.

REMARCA: L'objectiu principal de l'organització és el de crear un clima de treball educatiu per a no crear contraccions en els nens, i la participació dels pares en les activitats, creant un clima de col·laboració i de respecte.

12. L'estatut de l'ensenyant

Creació d'un cos únic

La creació d'un cos únic d'ensenyants és una de les tasques que, encara que difícil s'hi veuen urgents. Aquest cos únic s'hi caracteritzaria per una formació i unes condicions de treball igual per a tots des de la llar d'infants fins la Universitat. Tots hauran de rebre una formació pedagògica general i el nivell d'ensenyament al que s'hi dediquen serà considerat com una especialització però no com un mitjà que afavoreixi la jerarquització o la divisió.

Sindicat d'ensenyants

Tots els ensenyants podran estar integrats en un sindicat les característiques del qual seran decidides pels mateixos.

El Congrés de Cultura Catalana, en el seu àmbit d'estructura educativa recull les alternatives que al respecte estan proposant els ensenyants valencians.

13. Universitat

Referent a la Universitat hem cregut interessant reproduir una "proposta de declaració de principis per una universitat nova" que, redactada per un grup de professors, es va fer pública el 6 de Febrer de 1976.

PROPOSTA DE DECLARACIÓ DE PRINCIPIS PER UNA UNIVERSITAT NOVA EN

UNA SOCIETAT DEMOCRÀTICA (1)

(Aquesta Proposta de Declaració pretén ser un conjunt d'idees, que, cas de ser acollides pels universitaris, als qui va adreçada la Proposta, haurien d'informar els Estatuts de les diverses Universitats, i, pel que fa al nostre cas, la necessària reforma dels Estatuts provisionals de 1971. La Proposta de Declaració, elaborada per un grup de Professors Numeraris de les Facultats de Medicina, Dret, Filosofia i Lletres, Ciències i Econòmiques, ha tingut molt en compte la "Declaració de Principis per una Universitat nova en una Societat democràtica de la Universitat de Barcelona-Bellaterra").

UNIVERSITAT I SOCIETAT

1.- La Universitat és un reflex de la societat i, alhora, un indubtable motor de canvi social, qualsevol siga el sistema sociopolític que l'envolte. La Universitat que desitgem la volem inscrita en una democràcia econòmica, política i social. No podem requirir la noció d'Universitat democràtica a l'aspecte formal de la pròpia organització i funcionament, sino que deu ser també democràtica en els seus continguts i, pertant, només pot sobreviure com a tal dins d'una societat democràtica.

La política universitària és solament un aspecte de la política cultural i ha de proposar-se de superar la ideologia avui dominant, reconeguent la lliure expressió de totes les ideologies democràtiques i la incorporació als seus quefers de les classes socials actualment marginades de la cultura.

(1) El grup de Professors que ha redactat aquesta Proposta, està integrat per: Joaquín Colomer Sala, Vicente López Merino, Carlos Caballé Lancry (Medicina); Manuel Sánchez Ayuso, Josep Fontana Lázaro, Ernest Lluch Martín (Econòmiques); Fernando Montero Moliner, Antonio Merelo Bellido, Alfons Cucó Giner, Josep Lluís Blasco Estellés (Filosofia i Lletres); Manuel Broseta Pont, Francesc Vicent Chulià, Tomás Sala Franco (Dret); Carlos Solà Ferrando i Amando García (Ciències).

2.- La Universitat deu ser un organisme públic i popular, amb autogestió interna i amb un control d'aquesta autogestió per part de la societat. Control exercit pels organismes públics estatals o regionals que hi siguen competents, pels tribunals ordinaris i per un Patronat que represente proporcionalment i autènticament els diversos sectors i classes socials a partir de les organitzacions polítiques, sindicals, professionals, etc.

3.- La Universitat als territoris de l'actual Estat espanyol serà estructurada sobre la base del caràcter plurinacional d'aquests territoris. La Universitat haurà de conrear i defensar els trets culturals específics d'aquests territoris i els interessos col·lectius, tant polítics com econòmics, dels pobles que l'envolten. Pertant, la Universitat de València tindrà una especial vocació regional projectada sobre el País Valencià.

FUNCIONS DE LA UNIVERSITAT

4.- La Universitat comprèn tots els aspectes del saber de la societat. Al progrés en el saber correspon la seua funció investigadora. A la transmissió del saber correspon la funció docent. A la difusió del saber correspon la funció cultural, que deu estar adreçada a tota la societat i no solament a l'estament discent. Per últim, a l'aplicació del saber correspon la funció consultiva i imparcial, per la qual la Universitat es posa a disposició de tota la societat i especialment dels organismes públics, l'assessorament dels quals per ella serà preceptiu en determinades circumstàncies.

La societat deu garantir una financiació suficient per a la investigació, que assegure la independència de la Universitat; entent, però, que és la pròpia Universitat la que marca les grans línies de la investigació.

Qualsevol d'aquestes funcions, independentment de les altres, té caràcter universitari, en la mesura en que d'ella es responsabilitzen les intitucions acadèmiques.

5.- En el desenvolupament de la funció docent, la Universitat tindrà en compte la inserció de l'estudiant en una societat concreta i en el temps present. En conseqüència, l'ensenyament serà pràctic, alhora que tèòric; tècnic, alhora que científic; concret, alhora que abstracte i sintètic.

LLIBERTATS UNIVERSITÀRIES

6.- Les llibertats universitàries són l'aplicació dels drets humans i socials reconeguts en les societats democràtiques a la collectivi

tat d'ensenyants, alumnes i personal no docent. Pertant, es reconeixen les llibertats d'expressió, d'associació, de reunió i de vaga, a tots i cada un dels estaments que componen la Universitat.

UNIVERSITAT I PAIS VALENCIA

7.- La Universitat de València és una Universitat (poden haver-ne d'altres en el futur) del País Valencià. Des del punt de vista lingüístic es reconeixerà la cooficialitat de les dues llengües parlades al País com a llengües docents i administratives. En l'aspecte cultural, la Universitat de València atendrà degudament a l'estudi dels problemes específics del País Valencià. Aspirem especialment a la normalització de l'ús de la nostra llengua en l'ensenyament superior.

GESTIO DE LA UNIVERSITAT

8.- La Universitat gaudeix d'autonomia de gestió dels seus afers, tant en l'ordre administratiu com en l'ordre acadèmic. L'autogestió universitària té com a límits únicament els següents:

- a) l'Administració pública de l'entitat política a la qual pertany la Universitat de València, únicament pel que fa referència a l'aplicació de les lleis d'educació vigents en cada moment o època.
- b) els Tribunals, en l'aplicació judicial de les lleis a casos de conflicte.
- c) el Patronat abans esmentat, com a instància representativa de la societat en les qüestions de política universitària.

9.- La Universitat estableix lliurement la seua estructura administrativa i de govern, determinant la participació que correspon als diferents estaments en les seues funcions. L'òrgan suprem de representació i de decisió és el Claustre de la Universitat. On es trobaràn representats adequadament (paritàriament) tots els estaments: professors, alumnes i personal no docent, elegits per sufragi directe i universal dins de cada estament.

De manera paral·lela seràn creats els Claustres de les diverses unitats acadèmiques i administratives.

Tots els càrrecs de govern, siguin individuals o col·legats, seràn sempre electius. Les persones elegides per a ocupar càrrecs de govern seràn sempre responsables davant del Claustre de la Universitat.

10.- La Universitat estableix lliurement la seua estructura acadèmica sense quedar lligada per les institucions tradicionals. Organitza els cicles i plans d'estudi i determina els títols corresponents a cada branca i cicle. Ben entès que els títols universitaris no equivaldràn automàticament a títols professionals, les condicions dels quals hauràn de ser determinades.

Per acord del seu Claustre la Universitat pot adequar les seues estructures, els seus plans d'estudi i la seua titulació acadèmica als vigents en altres Universitats.

GESTIO ECONOMICA I FINANCIAMENT

11.- La Universitat autogestionarà els seus béns, ingressos i despeses, amb caràcter general.

Els béns de la Universitat procedeixen:

- a) Fundamentalment del pressupost de l'Estat o d'altres organismes o institucions polítiques, en forma de consignacions globals.
- b) De la propia gestió del seu patrimoni.
- c) D'aportacions directes de persones físiques o jurídiques.

El pressupost de la Universitat serà establert pel Claustre d'acord amb les necessitats generals i les específiques de cada unitat acadèmica.

12.- Els criteris d'assignació dels recursos gestionats no seràn únicament els de rendabilitat econòmica, sino que hauràn de respectar la funció de la Universitat, valorant els aspectes educatius, d'investigació i de difusió de la cultura. Un dels criteris a tenir en compte haurà de ser també l'inseriment dels graduats en la societat.

El Claustre donarà compte al Patronat de l'execució del pressupost, sense perjudici del respecte a les disposicions pressupostàries vigents en cada moment.

ORGANITZACIO DE L'ACTIVITAT ACADEMICA

13.- Els plans d'estudi, d'investigació i d'altres activitats universitàries seràn proposats per les diverses unitats i sancionats pel Claustre, prèvia consulta, naturalment no vinculant, als òrgans públics corresponents i al Patronat.

14.- El Departament serà la unitat de la Universitat per a les funcions docents i de investigació. Cada Departament resultarà de la

integració d'un conjunt de disciplines amb afinitat o relació, i inspirada en criteris de coordinació, eficàcia i economia.

El personal integrant del Departament estarà compost pels distints graus de professorat, pels alumnes que cursen disciplines del Departament i pel personal no docent adscrit al Departament.

El funcionament del Departament serà en autogestió. Correspon al Consell del Departament la decisió sobre les formes d'impartir l'ensenyament i l'administració dels recursos humans i financers adscrits al Departament. El Consell del Departament estarà constituït per tots els Professors que hi siguin adscrits, pel seu personal no docent i per una adequada representació dels alumnes. En les matèries estrictament acadèmiques el personal no docent ^{no} té però no vot.

Els programes de les disciplines i els projectes d'investigació seràn elaborats i proposats pels Departaments i sancionats per la instància acadèmica immediatament superior. Hi haurà també la possibilitat de proposar plans d'estudi o d'activitats interdepartamentals.

LA COMUNITAT UNIVERSITARIA

15.- La Universitat constitueix una comunitat de treball integrada per Professors, estudiants i personal no docent. L'autonomia universitària i el poder constituent de donar-se i modificar els Estatuts correspon conjuntament a aquests tres estaments.

A) PROFESSORAT

16.- La Universitat incorpora amb total autonomia personal nacional i estranger, tant per a la docència com per a la realització de les altres funcions universitàries abans esmentades. El personal serà contractat en virtut de la seua competència o valor científica, acreditada generalment -pero no necessàriament- per la possessió de títols acadèmics o professionals. La Universitat, per a realitzar aquesta tria, no estarà lligada per l'eventual existència de cossos d'ensenyants o de titulars preestablerts.

17.- L'Estatut del Professorat regularà el règim jurídic de la selecció i promoció del personal docent. Respectarà les normes del Dret laboral sobre garanties del treballador i seguretat social. No obstant, els actuals cossos de professors funcionaris subsistiràn, per respecte als drets adquirits, amb el caràcter de cossos a extingir.

La competència professional i el rendiment són condicions indispensables per a la permanència dels Professors. La Universitat establirà els mecanismes que puguin garantir, d'una banda els drets de -

les persones, i d'altra l'eficàcia de les funcions.

B) ESTUDIANTS

18.- L'accés a la Universitat és obert a tothom, sense distincions socials, econòmiques, polítiques i ideològiques. Això exigeix una organització de l'ensenyament primari i secundari que possibiliti la desaparició de barreres econòmiques i socials. L'accés a la Universitat només exigirà la demostració de posseir un grau de maduresa intel·lectual i cultural suficients, si bé es presumirà aquesta maduresa per l'obtenció d'un títol de grau mitjà. La permanència en els estudis dependrà del rendiment.

19.- Donades les circumstàncies de la Universitat actual, inserta en una societat capitalista, amb considerables diferències de posició econòmica entre les diverses classes socials, les tasses acadèmiques que la Universitat podrà percebre dels alumnes en general s'aproximaran a poc a poc al cost mitjà de l'ensenyament per estudiant. Aquests ingressos constituiràn la major font de recursos propis de la Universitat.

Aprofitant eixos ingressos i els consignats en càrrec al pressupost estatal o regional, la Universitat establirà un sistema de beques, organitzat de forma que pugui garantir l'accés a la Universitat de tot aquell que tinga suficient capacitat intel·lectual.

C) PERSONAL UNIVERSITARI NO DOCENT

20.- El personal no docent estarà regulat per les normes de Dret laboral, exercint, però, un dret de participació en els òrgans de govern i d'autogestió de la Universitat a tots els nivells d'organització, tal i com ha estat reconegut en aquesta Declaració de principis.

- . - . - . - . -

Per què cal una coordinació cultural i educativa a nivell de Països Catalans?. Aquesta qüestió remet directament a una anàlisi política general, tanmateix ens limitarem als aspectes culturals i lingüístics per tal de treure conclusions cara a l'ensenyament.

A nivell lingüístic hi ha un punt de partida obvi: la unitat lingüística dels Països Catalans, tesi aquesta, sistemàticament negada avui pels detractors de la personalitat cultural del País Valencià, defensors de la castellanització i que redueixen la qüestió de la llengua a un problema erudit i de minories que canten velles glòries, sense cap intent d'ordenació cultural del nostre País.

Defensar una tesi tan obvia com la unitat lingüística dels Països Catalans solament és sentit com a contrapartida a aquesta maniobra política de castellanització del País Valencià i de sistemàtic oblit de la llengua i cultura populars per tal de mantenir l'actual situació d'absolut imperialisme lingüístic i cultural. No hi valen gaire argument tant si vingueren més repobladors aragonesos que catalans, tant si hi van haver més o meyns mossàrabs, tant si en Jaume I ens constituí com a regne distint dels de Mallorca o del Principat, o el que fos, aquí parlem català. Perquè l'estructura sintàctica, lèxica, morfològica, fonològica, etc., de la nostra llengua, amb totes les variants comarcals, és en les seues lleis generals la mateixa que la de les variants comarcals de les Illes i del Principat. I el nom que avui dona la lingüística a aquesta llengua és el de "català".

A nivell cultural el problema és més complex. La complexitat hi prové del mateix concepte de cultura. No és gens fàcil establir criteris uniformes que defineixen una comunitat cultural. ¿Des de quan pot parlar-se d'una cultura "espanyola" o "francesa"?, en quin sentit es pot parlar de cultura andalusa?, la cultura bretona, és francesa o no?. La resposta a aquestes qüestions respondrà en cada cas de metodologies prèvies i en última instància, de creences moltes vegades no qüestionades:

No anem a avançar cap definició de cultura que ens permeta de contestar adequadament aquests interrogants, solament remarcar tres elements objectius, entre altres, que intervenen en la demarcació d'àmbits culturals: El geogràfic lligat amb elements històrics, el lingüístic i el polític-estatal. A nivell de Països Catalans es dona l'element de contigüitat històrico-geogràfica i l'element d'unitat lingüística. No s'hi dona, però, l'element polític-estatal, i d'ahí venen els problemes d'identificació cultural. La submissió a la cultura castellana en el marc de l'Estat Espanyol, ens ha fet perdre la perspectiva de la nostra unitat cultural.

Per tal de cloure aquest assumpte de la nostra identificació cul-

tural, direm que a nivell de Països Catalans hi ha fets diferenciats tant a nivell de les comarques, com, per raons històriques, a nivell de les distintes regions que formen els Països Catalans. hi ha també però, trets unitaris: una mateixa llengua, un mateix procés de formació històrica, una clara consciència de comunitat, si més no cultural, al llarg de segles que comença a evarir-se mesura que actua amb força el centralisme madrileny, un passat i un present literari comú, uns trets populars comuns (cançons, festes...) etc.

Els que entenen però, la catalanitat cultural del País Valencià com un projecte de centralisme barceloní, o una despersonalització valenciana, no fan més que posar de relleu llur mentalitat feixista: aplicar el model centralista madrileny o castellà -en el qual viuen molt a gust- a un pressumpte centralisme barceloní (o català), i ignoren que els qui defensem la catalanitat de la nostra llengua i cultura ho fem des de bases democràtiques, rebutjant el centralisme que patim i defensant la nostra integració de ple dret al nostre àmbit cultural, històric i lingüístic. Volem deixar de ser província castellanitzada per a ser un poble creador i lliure en la nostra comunitat cultural.

Aquesta problemàtica, no és només nostra. Ho és també dels catalans del Principat i dels ciutadans de les Illes; és un problema dels Països Catalans: tots plegats patim la mateixa opressió lingüística i cultural, el mateix sotmetiment a una cultura que ens és aliena, i la mateixa necessitat d'integració en una comunitat que ha estat històricament desintegrada. Cal doncs, una coordinació de la política lingüística, cultural i educativa a nivell de Països Catalans. Política que ha d'ésser en tot cas compatible amb l'autogestió i la democràcia de l'estructura de l'ensenyament.

Es evident que cal una política comuna a nivell de, per exemple: editorial, plans d'estudi, normalització lingüística, mitjans de comunicació. Aquesta coordinació contribuirà a que el procés normalitzador siga integrador i no basat en el localisme particularista, que no és més que una defensa de la integració espanyola, tot i que la integració exigeix la presència de tots els elements i la conservació de tots els trets diferenciats tant comercials com regionals.

Contrant la qüestió a nivell educatiu pensem que calen unes institucions, democràticament elegides que regulen l'estructura educativa als Països Catalans en els següents aspectes:

- Coordinació de plans d'estudi.
- Unificació de titulació.
- Edició de material escolar (llibres de text etc.)
- Llibres infantils
- Programes escolars a la ràdio i a la televisió
- Producció cultural i científica.

LA RECERCA CIENTÍFICA AL PAÍS VALENCIÀ.

01. Perspectiva històrica

02. Situació actual

Anex 1r. Situació actual de la recerca al País Valencià.

Anex 2n. Algunes consideracions entorn a les tesis doctorals llegides a la Facultat de Ciències de València.

Anex 3r. Enquesta sobre la investigació al País Valencià.

LA RECERCA CIENTÍFICA AL PAÍS VALENCIÀ: PERSPECTIVA HISTÒRICA

Presentem ací un esquema previ per un estudi de l'activitat científica al País Valencià des de la Restauració fins a la Guerra Civil. Les recerques en aquest camp son practicament inexistents, excepció feta de la medicina del segle XIX, i no hi ha ni tan sols una història de la Universitat Valenciana, a part de les velles de Velasco i Vilanova que, a més a més no inclouen l'època citada.

A partir de la mort de Ferran VII, amb el retorn dels exiliats liberals, les majors facilitats per la publicació de llibres y revistes i l'inici del programa de la burgesia moderada assistim a l'Estat Espanyol a una lenta recuperació de l'activitat científica, que a nivell institucional es concreta en les reformes de l'ensenyament universitari que culminen amb la creació de les Facultats de Ciències el 1857 (Ley Moyano), creació de les Escoles especials d'Enginyeria, fundació de la Real Academia de Ciencias de Madrid (1847) ... etc. Programa viciat, però, pel caràcter centralista-burocràtic de l'Estat Espanyol i pel colonialisme econòmic, tècnic i científic, característica dominant del relatiu desenvolupament industrial que es produirà en aquest segle.

Malgrat tot, des de la Restauració fins a la Guerra Civil es va anar consolidant progressivament la recerca científica. Així l'any 1871 es creà la Sociedad Española de Historia Natural, l'any 1903 la de Física y Química, l'any 1906 la Asociación Española para el Progreso de las Ciencias. El 1907 la Junta de Ampliación de Estudios i l'Institut d'Estudis Catalans. Una llarga llista de noms donarien testimoni del relatiu relleu que en aquesta època tingueren les ciències a l'Estat Espanyol: Rey Pastor, Reyes Prósper, Comas y Sola, Ibáñez, Cabrera, Rodríguez González, Terradas, Monturiol, Torres Quevedo, Moles, Carracedo, Rocasolano, Achucarro, Cajal, Turró, etc.

Al País Valencià aquest ressorgiment de l'activitat científica es reflecteix al segle XIX en la tasca d'algunes figures de transició

com Montserrat i Riutort, catedràtic de química a la Universitat de València, que fou el que organitzà el laboratori de la Facultat de Ciències; Joan Vilanova i Piera que dugué a terme importants investigacions sobre la geologia i l'agricultura del País Valencià; Pere Fuster i Galbis qui va donar impuls al desenvolupament de la farmacologia i la fisiologia i Peregrí Casanova i Ciutana, deixeble de Haeckel, introductor de l'evolucionisme darwinista. La institució científica més característica d'aquest període fou l'Institut Mèdic Valencià, el Butlletí del qual es convertí en una de les publicacions mèdiques més interessants de la Península, un eficaç mitjà de difusió de les novetats europees de l'època i, al mateix temps, un reflex fidel de la vida mèdica valenciana. Tanmateix, cap l'any 1890 l'Institut Mèdic Valencià deixà de ser una institució viva.

En una primera anàlisi es pot afirmar que la dependència respecte de Madrid i el doble colonialisme científic que això implicava, l'atracció que el centre exercia sobre els nostres científics, l'escassa atenció que la classe dominant dedicava a la ciència -d'acord amb el caràcter específic de la burgesia valenciana- determinaren de manera decisiva el desenvolupament de la investigació al País Valencià. A les primeres dècades del segle XX hi havia les següents facultats: Filosofia i Lletres, Dret, Ciències i Medicina. A la Facultat de Ciències només existia la Secció de Químiques, amb un Gabinet de Física i un Laboratori de Química General. L'any 1921, dins l'ambient de reforma que vivia la Universitat, (aparegué el 21 del Maig del 1919 un decret declarant autònomes totes les universitats donant-les poders per organitzar el seu règim; la Dictadura de Primo de Rivera anul·laria el règim d'autonomia) i aprofitant les conferències que Rocasolano donà a València, Lluís Bermejo Vida, aleshores Catedràtic de Química, organitzà dos Laboratoris de Química Orgànica i de Química Inorgànica.

Com annexes científics, la Facultat de Ciències comptava amb un Museu de Història Natural, l'excelent Jardí Botànic i l'Observatori Astronòmic i Meteorològic fundat per Ignasi Tarazona l'any 1910.

Les institucions científiques relacionades amb la Universitat eren:

- Laboratori de Hidrobiologia
- La Sección Valenciana de la Sociedad Española de Historia Natural
- Hospital Provincial
- Instituto Médico Valenciano
- Academia de Medicina
- Instituto Provincial de Higiene
- Museo Paleontológico de Valencia (dirigit als seus primers anys per Eduardo Bosch).

A més, existien altres institucions docents:

- Instituto General y Técnico
- Escuela Normal
- Escuela Industrial
- Escuela de Artes y Oficios
- Escuela de Náutica
- Escuela de Comercio.

Al terreny de la medicina i la biologia el relleu científic que aquestes disciplines aconseguiren a l'època d'esplendor de l'Institut Mèdic Valencià no es pogué mantindre i la medicina valenciana es va veure enfrontada amb la seua realitat bàsica: el provincialisme, la impossibilitat de tindre personalitat i pes propi. A la darrera dècada del segle desapareixeren totes les institucions mèdiques precedents, entre elles l'Institut Mèdic Valencià, el seu butlletí i la seva Comissió de Vacunació i l'important revista la Crònica Mèdica.

La recuperació posterior no ha estat encara degudament investigada, encara que en tot cas fou modesta i limitada a aspectes concrets. Les seues principals manifestacions foren: la "Revista Valenciana de Ciencias Médicas" dirigida per Faustí Barberà, interessant figura del valencianisme polític. L'activitat mèdico-social entorn a la Revista d'Higiene i Tuberculosi. La Medicina Valenciana, dirigida pel pediatra Ramón Gómez Ferrer i sobretot la tercera època de la Crònica Mèdica, dirigida per Joan Peset Aleixandre. També hi hauria que anotar la participació valenciana als congressos de metges de llengua catalana, celebrats de 1913 al 1936, e i

decé dels quals s'havia de celebrar a València l'any 1938.

En un altre àmbit de l'activitat científica con la química, el desenvolupament de la recerca fou, sense dubte, molt escàs, encara que no ha estat estudiat. Nosaltres hem fet un primer sondeig mitjançant els Anales de Física y Química, trobant que els treballs de química efectuats a la Universitat de València són pràcticament inexistents, llevat d'alguna rara excepció. L'únic autor que publicava amb certa regularitat era Leon Le Boucher que realitzava les seues investigacions al laboratori químic de la Duana.

L'any 1930 es constituí la Secció Valenciana de la Sociedad Española de Física y Química. El nombre de socis passava dels 80. Aleshores, la secció valenciana celebrà vàries reunions anuals consignades als anals, en les quals es discutien les ponències presentades pels socis, algunes de les quals foren publicades a la citada revista. En el IX Congrés Universal de Química Pura i Aplicada celebrat a Madrid l'any 1934, València va estar representada per A. Ipiens, J. Gascó i L. Le Boucher.

A partir de 1910 començaren a publicar-se els Anales del Instituto General y Técnico de Valencia. A aquesta revista, a més a més de treballs d'història, arqueologia, geografia i psicologia, hi ha una sèrie d'interessants estudis destinats al coneixement de la flora i fauna del País Valencià, biologia marina del golf de València, Albufera, etc, molts d'ells realitzats al Laboratori d'Hidrologia pel professorat de l'Institut o per professors convidats, espanyols i estrangers.

Hi haurà que esrudiar també la labor de divulgació científica realitzada pel mitjà de revistes com "Escuela Moderna", "Estudios", "Nueva Cultura", etc.

1.- VISIÓ DE CONJUNT

Davant el problema d'una anàlisi de la situació de la investigació "científica" que es fa ara i ací al País Valencià, la idea original del grup de persones que presenta aquest treball va ser la de procedir a una replegada de dades que ens permetera una avaluació la més objectiva possible. Amb aquesta intenció va ser dissenyada una enquesta (veure annex I) que va estar enviada a tots els departaments universitaris i centres públics d'investigació; en total van estar enviades 90 enquestes de les quals han estat complimentades un total de 7 . Amb això ja podem començar a configurar el món en que ens moguem. Defugim, però, de fer una anàlisi de l'actitud que hi ha al darrere d'aquesta col.laboració tant minsa, anàlisi que seria ben sucosa per altra part!

Es evident, però, que la recerca científica està en la seua quasi totalitat concentrada als organismes públics: Universitat ("Literaria"(!) i Politècnica); L'Institut d'Agroquímica i Tecnologia d'Aliments (C.S.I.C.); Institut d'Investigacions Citològiques (Caixa d'Estalvis); Centre Regional d'Investigacions i Desenvolupament Agrari (Ministeri d'Agricultura) i un parell més de centres, a més de la investigació que hom puga fer a alguna institució sanitària.

Pel que respecta a la Universitat la situació és pràcticament idèntica a la de qualsevol altre universitat de l'Estat, al estar totes elles baix el mateix patró i amb estructures administratives semblants.

Es ja un tòpic afirmar que l'escassa investigació que hom fa a la Universitat està allunyada de les necessitats generals de

l'Estat; però encara ho està més de la realitat del lloc concret on està radicada la universitat. Si ens donaren una relació dels títols de les tesis doctorals llegides a les universitats, en quants de casos podrien localitzar geogràficament el lloc on van estar publicades? I encara quantes d'elles han estat "publicades" veritablement? Quantes d'elles no són sinó un pur tràmit administratiu de la trajectòria professional de llurs autors i directors? En l'anex II presentem un estudi particularitzat al cas de la Facultat de Ciències de la Universitat Literària de València.

La investigació a casa nostra no ha pogut desenvolupar-se fins a assolir nivells ni tan sols mínimament satisfactoris, degut fonamentalment a la inadequació de les estructures, o possiblement a que aquestes estructures estan pensades per aconseguir arribar a aquesta situació. És obvi que la recerca deu nàixer i desenrotllar-se dintre d'ambients ben diferents de l'actual emboïllat de escalafons, oposicions, trasllats i jubilacions. No es pot pas oblidar que la investigació deu de realitzar-se per part d'uns equips que es constitueixen, creixen i evolucionen protegits per unes condicions d'estabilitat, garanties operatives, planificació racional i estructures flexibles, i sempre en funció d'uns interessos coincidents amb les necessitats concretes de la societat a la qual pertanyen. La comparació entre aquestes premisses fonamentals i les condicions en que es fa avui en dia la investigació no pot ésser més depriment per a tots nosaltres.

Pel que respecta als pressupostos, es sent dir molt a sovint que el principal problema de la investigació és la manca de mitjans econòmics. En efecte, l'Estat Espanyol li pertoca actualment el darrer (o quasi) lloc en el ranking del països europeus al que respecta a inversions en investigació. Però, de tota manera, aquest petit percentatge del P.N.B. haurà suposat per a l'any

1976 uns vint-mil milions de pessetes. Aquesta quantitat planteja tot seguit la qüestió de com i a on és invertida, perquè possiblement arribàrem a la conclusió de que aquests diners són malgastats i que limitar-se a incrementar el pressupost dedicat a la investigació no resoldria la situació. És estrictament necessari a més a més procedir a un replantejament global del problema que garanteixca que l'esforç que es realitze en aquest sentit reverteixca sempre, a curt o llarg terme, a la societat.

De tota manera hauriem de dir que la Universitat al País Valencià gaudeix d'una posició privilegiada, tot si se la compara amb el que respecta al C.S.I.C., en quan dependència forània de les línies d'investigació. El caràcter centralista del C.S.I.C. ha estat denunciat nombroses vegades, sense que no mai s'haja intentat una remodelació d'aquesta institució, creada a la fi de la Guerra d'Espanya. Al País Valencià ens ha tocat en el repart un centre, l'Institut d'Agroquímica i Tecnologia d'Aliments (I.A.T.A.), a més a més d'algun "centre coordinat" (?); als valencians no ens deixa de sorprendre que l'Institut Arnau de Vilanova estiga a Madrid i que el Instituto de Física Corpuscular (I.F.I.C) de València estiga ara mateix en vies de desaparició per la desició d'alguns senyors de Madrid. Una dada concreta: la "Comisión Asesora de Investigación Científica y Técnica" aprovà per a l'any 1975 una sèrie de projectes d'investigació per un total de 157 milions de pessetes, de les quals correspongueren al País Valencià zero pessetes front a 104 milions a centres o persones radicades a Madrid (66 % del total) o a 10 milions (6,4 % del total) que s'autoadjudicà la comissió per a "fer front a les despeses que originen les activitats i serveis" de la Comissió.

Altra curiositat a assenyalar és que malgrat la dependència

centralista de certs centres (per exemple el I.A.T.A.), degut al fet de que en ells hi ha una plantilla estable de personal investigador valencià, les línies d'investigació estan molt més arrelades al País, que no pas les seguides a la Universitat, no obstant la teòrica independència d'aquesta. Aquest fenomen creguem es degut en part al fluxe continu de caps de departament i altres investigadors per tot arreu de l'Estat Espanyol i també a la desconnexió quasi total que té la Universitat respecte la societat on està inserida.

ANEX I

SITUACIÓ ACTUAL DE LA RECERCA AL PAÍS VALENCIÀ

Per tal de disposar de dades objectives sobre la situació de la investigació oficial al camp de les ciències de la natura al País Valencià, hem preparat una enquesta i l'hem distribuïda entre els centres que potencialment podien fer algun tipus d'investigació. L'enquesta ha arribat a un total de 90 centres (83 càtedres universitàries i 7 instituts d'investigació).

El percentatge de respostes obtingudes per via oficial dels centres ha estat molt baix (aproximadament 3 %). Tanmateix, donada la disponibilitat d'informació complementària suficient (memòries dels centres, anals de la Universitat, etc.) hi ha possibilitats d'obtenir una imatge de la nostra realitat científica vàlida per a encetar un debat públic -ja urgent- sobre el tema.

No podent presentar avui resultats d'aquesta enquesta, fem a continuació una breu exposició amb conclusions provisionals de la presència actual del C.S.I.C. al País Valencià.

Presència del C.S.I.C. (Ciències de la natura) al País Valencià

Fins al 1949 en què es creà el Laboratori de Castelló de l'Institut d'Investigacions Pesqueres, no hi hagué al País Valencià cap centre dependent del C.S.I.C. El 1950 aparegué el Departament de Química Vegetal que posteriorment es transformaria en l'actual Instituto de Agroquímica y Tecnología de Alimentos (I.A.T.A.). Ambdós centres pertanyien al desaparegut Patronato "Juan de la Cierva" del C.S.I.C.

Dins l'àmbit de les ciències de la natura, en l'actualitat, existeixen, a més dels suara anomenats, tres centres d'investigació integrats en l'organisme del Patronat "Alfonso el Sabio" en qualitat de "centros coordinados" i, en conseqüència, subvencionats només

parcialment. Aquests són l'"Instituto de Física Corpuscular" (I.F.I.C.), l'"Instituto de Investigaciones Citológicas", i el "Departamento de Anatomía y Patología Médica". Com a detall anecdòtic l'any 1976 el C.S.I.C. subvencionà a l'I.F.I.C. amb un total de sis-centes mil pessetes.

Al País Valencià, com a la resta de l'Estat Espanyol (E.E.) es distingeixen tres etapes ben diferenciades en el desenvolupament del C.S.I.C.:

- Una inicial de creixement lent fins a 1965.
- Una de desenvolupament relativament ràpid, degut fonamentalment a les subvencions dels "Planes de Desarrollo", que dura fins al 1975.
- Una darrera d'involució en la que es congela l'expansió del C.S.I.C. i es suprimeixen els "Planes de Desarrollo".

Al País Valencià els efectius humans de la recerca en ciències de la natura en Centres més o menys lligats al C.S.I.C. comptabilitzaven el 1975 unes 165 persones que es distribuïen per instituts de la següent manera:

	<u>Plantilla</u>	<u>Contractats</u>	<u>Becaris</u>
I.A.T.A.	100	14	5
I. Pesqueres (Castelló).....	5	6	3
I.F.I.C.	3	-	2
I. Citològiques	12	-	6
Anatomia i Patologia	5	-	2

Cal advertir que els tres darrers han pogut funcionar gràcies a la col.laboració decisiva de diferents entitats alienes al C.S.I.C.. En el cas de l'I.F.I.C., la Junta d'Energia Nuclear. En el de l'Institut d'Investigacions Citològiques, la Caixa d'Estalvis de València, l'entitat que el creà, el va desenrotllar i el manté amb subvencions regulars.

Si s'analitza la distribució del personal pel que fa a la seua qualificació, el resultat referit als dos Centres propiament del C.S.I.C. (I.A.T.A. i Investigacions Pesqueres) es el següent:

	<u>Plantilla</u>	<u>Contractats</u>	<u>Detaris</u>
Titulats Superiors	29	8	10
Tit. Tècnics Especialistes .	9	7	-
Auxiliars d'Investigació . .	39	5	-
Administratius	14	-	-
Subalterns i jornalers . . .	11	-	-

Com pot veure's a la taula, la relació IAA/TS (Enginyers tècnics + personal auxiliar + administratius / Titulats superiors) es de 2,25 , considerablement més elevada que el valor 1,3 admés com a òptim i típic de països d'alt grau de desenvolupament industrial. Aquesta relació per al conjunt del C.S.I.C. a nivell d'Estat Espanyol és de 1,9.

L'evolució observada durant els darrers quatre anys, en comptes de corregir aquesta situació deficitària en quant a personal amb títol superior, tendeix a agreujar-la. Així, mentre per una part la plantilla de titulats superiors en el quadrienni 1972-76 no ha augmentat significativament (24 → 23), el nombre de contractats amb títol superior ha disminuït dràsticament (40 → 8) com a conseqüència de la desaparició dels Planes de Desarrollo oficials.

Financament. No es pot dir gran cosa perquè les dades escassegen. No obstant, les inversions del C.S.I.C. al País Valencià podien estimarse el 1975 en uns 125 milions de pessetes. Aquesta xifra, comparada amb la dedicada al conjunt de l'E.E. (3.799 milions) representa el 3,25 % del total. Si la comparació es fa amb el pressupost global del Patronat "Juan de la Cierva", s'obté un 5,8 %.

En els camps concrets de la Ciència i Tecnologia d'Aliments,

Ciències Agràries i Recursos Biològics, el País Valencià rep el 9 % del Pressupost que el C.S.I.C. destina a nivell d'Estat Espanyol, participació que sens dubte no respon ni a la importància de l'aportació valenciana al conjunt de l'agricultura espanyola, ni a les necessitats de recerca creades per l'estancament i la crisi que des de fa anys travessen els nostres conreus tradicionals (cítrics, arròs, vinya, ametlla, fruites, etc.). (Aquesta situació no es modifica essencialment encara que s'incloga el pressupost i recursos dels diferents centres que l'I.N.I.A. té establerts al País Valencià).

Aquestes xifres d'inversió no corresponen tampoc amb la importància econòmica global del País Valencià dins l'Estat Espanyol. Així, mentre la relació Producte Interior Brut (PV)/Producte Interior Brut (EE) és del 10 %, la relació corresponent d'inversions del C.S.I.C. en investigació científica (només ciències de la natura) és:

$$\text{C.S.I.C. (PV) / C.S.I.C. (EE)} = 3,29 \%$$

Per una altra banda, mentre avui s'admet universalment que el pressupost de personal deu ser de l'ordre del 60 % del total (personal + equipament + manteniment, etc.) als centres del C.S.I.C., aquest índex és per terme mig del 85 %. Aquesta xifra -malgrat que al País Valencià és una mica més baixa (aproximadament del 80 %)- posa de manifest la insuficiència de les dotacions destinades a l'execució dels programes científics, i pot crear greus dificultats al desenvolupament de les investigacions a mitjà i llarg terme.

Tasca investigadora

En un examen preliminar, que caldrà ampliar i aprofundir en futures comunicacions, destaquen els següents aspectes:

- Manca de qualitat científica.
- Insuficient connexió de la tasca investigadora amb la societat valenciana.

La manca de qualitat científica és la resultant de múltiples causes entre les quals destaquem el caràcter vitalici del càrrecs, l'excés d'autodidactisme i la proliferació de línies de treball. Aquest darrer aspecte es manifesta clarament en la simple lectura de les memòries dels distints Centres d'Investigació on resulta evident que cada investigador amb títol superior dirigeix una mitja de dos projectes de recerca, sovint molt diferents. Aquesta situació provoca una excessiva dispersió de la tasca personal i una -ja habitual- pluriespecialització dels científics incompatible amb la creació de vertadera ciència.

La insuficient connexió de la ciència amb la societat valenciana es detecta prou clarament a nivell dels sectors productius (al País Valencià el C.S.I.C. no té cap tipus d'investigació relativa als importants sectors industrials tèxtil, ceràmica, moble, pell i calcer, joguina, etc.). A nivell de les necessitats populars aquesta incomunicació i desconexió són absolutes. És molt eloqüent dins el problema de la defensa de la natura- que mentre el País Valencià posseeix un dels ecosistemes de més gran interès de tota Europa (l'Albufera - Saler) la investigació sobre preservació del medi natural siga pràcticament inexistent entre nosaltres. I en parlar de El Saler cal nomenar el problema dels equips col. lectius, paraula desconeguda als nostres laboratoris.

Per a finalitzar cal dir que tots aquests problemes i vicis fàcilment identificables en l'actual investigació científica al País Valencià no han estat diagnosticats ni corregits per les personalitats valencianes que en els darrers anys han ocupat a l'Administració Central alts càrrecs estretament vinculats a l'estructura de la màquina científica (Villar Palasí, Perelló, Mortes,

Primo, Abril, etc.). És en un altra direcció que cal actuar: la descentralització, l'autonomia, la gestió democràtica de la ciència.

ALGUNES CONSIDERACIONS ENTORN A LES TESIS DOCTORALS LLEGIDES A
LA FACULTAT DE CIÈNCIES DE VALÈNCIA

La primera tesi anotada al llibre de registre de títols de tesis data de l'any 1956 i fins al mes de març del 1977 n'hi han registrades un total de 160. En la taula següent es dona una relació per anys i seccions. Els números entre parèntesis fan referència als treballs relacionats en el País Valencià.

<u>any</u>	<u>Químiques</u>	<u>Físiques</u>	<u>Matemàtiques</u>	<u>Biològ.</u>	<u>Geològ.</u>	<u>Total</u>
1956	1	-	-	-	-	1
1957	2	1	-	-	-	3
1958	-	1	-	-	-	1
1959	-	-	-	-	-	-
1960	2 (1)	1	-	-	-	3
1961	-	-	-	-	-	-
1962	4 (1)	-	-	-	-	4
1963	3	2	-	-	-	5
1964	1	1	-	-	-	2
1965	1	2 (1)	-	-	-	3
1966	2 (1)	2	-	-	-	4
1967	2	-	-	-	-	2
1968	5 (2)	3	-	-	-	8
1969	-	3	-	-	-	3
1970	6 (4)	3	1	-	3 (1)	13
1971	8 (1)	4	-	1	-	13
1972	3 (2)	4	-	-	-	7
1973	10 (4)	5	4	-	1 (1)	20
1974	3 (1)	6 (1)	3	-	1 (1)	13
1975	8 (2)	6 (2)	4	3	1 (1)	22
1976	13 (3)	6 (1)	6	5 (2)	-	30
1977	1	-	-	2	-	3
TOTAL	75 (22)	50 (5)	18	11 (2)	6 (4)	160

Nota: De l'any 1977, només s'ha pres fins al 20 de març.

A continuació passen a analitzar aquesta taula per seccions.

1. Secció de Químiques.

S'han llegit un total de 75 tesis doctorals de les que només 22 (és a dir, un 29 %) fan referència a problemes específics del

País Valencià. Totes elles tracten de temes agrícoles i en la seua quasi totalitat han estat fetes i dirigides al I.A.T.A. (20 tesis), mentre que únicament 2 tesis són pròpiament de la Facultat de Ciències. Els temes d'aquestes 22 tesis es reparteixen de la següent manera:

<u>Tema d'estudi</u>	<u>Número de tesis</u>
arròs	3
taronja	8
raïm	5
orxata	1
productes d'horta	3
indústries de conserva	2

2. Secció de Físiques.

De les cinquanta tesis de física que s'han llegit a la Facultat de Ciències, només 5 d'elles fan referència a aspectes ambientals del País Valencià. La distribució per temes és la següent:

<u>Tema d'estudi</u>	<u>Número de tesis</u>
Gelades zona tarongera	1
Contaminació radiactiva	2
Polució atmosfèrica	2

Dintre d'aquesta secció cal indicar que 21 de les tesis llegides (és a dir, un 42 %) corresponen al camp de la física nuclear i han utilitzat com a tècnica experimental les emulsions nuclears; totes les experiències base han estat realitzades a l'estranger degut a la inexistència de mitjans a l'Estat Espanyol.

3. Secció de Matemàtiques.

Ninguna de les 18 tesis llegides a la secció de matemàtiques fa referència al País Valencià. Gairebé la totalitat d'elles son estudis de matemàtica pura.

4. Secció de Biològiques.

Del total de 9 tesis llegides, 2 fan referència al País Valencià.

<u>Tema d'estudi</u>	<u>Número de tesis</u>
Contaminació a l'Albufera	1
Peu resistent taronger	1

La segona d'elles ha estat feta i dirigida a l'I.A.T.A.

5. Departament de Geològiques (no hi ha secció).

Del total de les 6 tesis doctorals realitzades en aquest Departament, 4 fan referència al País Valencià.

<u>Tema d'estudi</u>	<u>Número de tesis</u>
Geologia rius del País	3
Geologia aigües subterrànies	1

Conclusions respecte a les taules precedents

1. La recerca a la Facultat de Ciències està quasi totalment deslliada de la realitat social del País Valencià. Descomptant les tesis de l'I.A.T.A., només el 7 % d'elles fan referència al País Valencià.
2. La recerca està basada només com mitjà de promoció social personal, com ho prova el fet de moure's al ritme que li toca el Boletín Oficial del Estado. Anem a explicar aquesta conclusió.

Fins l'any 1969 s'observa certa regularitat: unes 3 tesis/any.

Durant els anys 1970-71 es produeix un fort increment en l'activitat "científica". Raó: L'any 1971 es crea el cos d'Adjunts que exigia per a l'ingrés el requisit d'ésser doctor.

Durant l'any 1972 hi ha abúlia investigadora. Afortunadament, el Ministeri convoca un concurs restringit per a ingressar al cos d'Adjunts. Com a conseqüència, es registra un fort augment de la vocació investigadora en els darrers mesos de 1972 i primers del 1973.

Durant els anys 1974-75 torna a haver-hi normalitat investi-

gadera. En setembre del 1975 surt un decret regulador de les oposicions d'adjunt que es convoquen a l'any següent. Novament la recerca reb una injecció de moral i en només dos anys es llegeixen 52 tesis doctorals. Passat el terme de signatura d'aquesta oposició, la recerca retorna de nou a la normalitat: 3 tesis durant el primer trimestre del 1977.

De tota manera, sembla que l'irregular ritme investigador no influeix en l'elevada qualitat de la recerca: de les 160 tesis doctorals, 151 han estat premiades amb la màxima qualificació possible: "Sobresaliente cum Laude".

País Valencià, al Març del 1977

AUTORS:

Francesc Bujosa i Gomar

Amand García Rodríguez

Antoni Martínez Andreu

Vicent Martínez Sancho

Victor Navarro Brotons

Eugeni Portela Marco

Carles Solà Ferrando

i

Col·lectiu La Ribera

ENQUESTA SOBRE LA INVESTIGACIÓ AL PAIS VALENCIA
=====

Centre
Departament
Catedra/secció

... Personal treballant en investigació (a) i llur dedicació (b).

qualificació	en plantilla		contractat		becari		total nº
	nº	dedicació	nº	dedicació	nº	dedic.	
TITULATS superiors							
Titulats tècnics							
Auxiliars							
Administra tiu							

B. Línies o àrees d'investigació (c).

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

C. Fonts de finançament (d). ptes/any

- 1.
- 2.
- 3.

Pressupost total

a) Directament o indirectament (cas del personal administratiu, per exem-
ple); b) Dedicació mitja a la investigació (estimació hrs. setmanals/per-
sonal; c) Títol que millor defineixca cadascuna; d) No s'inclourà el pres-
supost corresponent a personal de plantilla.

ENQUISTA SOBRE LA INVESTIGACIO AL PAIS VALENCIA
=====

Centre
Departament
Catedra/Secció

Personal desglosat per qualificació, situació administrativa i línia en la qual treballa (a).

Persones		Línies					
Situació admi- nistrativa	qualificació	1	2	3	4	5	6
En plantilla	Titulat superior						
	Titulat tècnic						
	Auxiliar						
	Administratiu						
Contractat	Titulat superior						
	Titulat tècnic						
	Auxiliar						
	Administratiu						
Becari	ORIGEN DE LA BECA (b)						
	C S I C						
	Formació de perso- nal investigador						
	Fund. "March"						
	Caixa d'Estalvis						
	Altres						

- (a) Indiqueu nombre de persones en cada situació.
- (b) Indiqueu la quantia anual de les diferents beques.

ENQUESTA SOBRE LA INVESTIGACIO AL PAIS VALENCIA
=====

Centre
Departament
Sección/Catedra

Línia nº	nº de projectes que compren (4)	tipus d'investigació que inclou			Fonts de fi- nangament (3)	Pressupost anual (1976)	
		bàsica	aplicada (1)	desenvolupament (2)		per a material i equipament	per a perso- nal contrac- tat.

- (1) Assistència tècnica a la indústria, anàlisis, etc.
(2) Desenvolupament de processos, projectes de noves instal·lacions, etc.
(3) CSIC, Caixa d'Estalvis, Diputació, indústria privada, etc.
(4) S'enten per projecte cada treball concret que busca uns objectius determinats (p.e. una tesi doctoral)

ENCUESTA SOBRE LA INVESTIGACION AL PAIS VALENCIA
=====

Centre
Departament
Secció/Catedra

Producció científico-técnica en el periodo 1970-75

Treballa publicats	nº total
Revistes espanyoles	..
revistes estrangeres	..
Patents registrades	..
Llibres publicats	..
Informes tècnics	..
Tesis Doctorals	..
Tesines	..
Projectes d'instal.lacions industrials	..
Disseny de noves màquines o processos	..
Articles de divulgació	..
Altres	..

PONÈNCIA DE PREHISTÒRIA I HISTÒRIA ANTIGA

01. Balanç historiogràfic i institucional (1939-1977).
02. Estat actual de la recerca
03. La prehistòria i les ciències auxiliars
04. Bibliografia sobre arqueologia, prehistòria i història antiga del País Valencià.
05. Objectius per al futur.

1. Balanc històric i institucional. 1939-1977.

Al finalitzar la guerra civil sols quedaven al País Valencià alguns **grups** i institucions dedicats a la Prehistòria i Història Antiga que, per una sèrie de circumstàncies que no venen a cas, sobrevisqueren al canvi polític que significà l'1 d'abril de 1939. A València seguí treballant a dures penes el Servei d'Investigació Prehistòrica (S.I.P.) sota la direcció d'Isidre Ballester i, al seu voltant, un grup, aleshores marginat, del que formàren part D. Fletcher, J. San Valero i F. Jordà, entre d'al res. A partir de l'any 1940-1941, el S.I.P. reprengué les investigacions, casi amb completa normalitat, fins els nostres dies, amb els únics canvis derivats de la defunció de Ballester en 1950 i la seua substitució per D. Fletcher, i la incorporació de gent nova formada inicialment a la Universitat, alumnes de la càtedra d'Arqueologia dirigida pel Dr. L. Tarradell, a partir de 1957: Gabriela Martín, Enric Llobregat, Milla Gil, Carmen Aranegui, Gerardo Pereiro, Bernardo Martí, Manuel Pérez, etc.

A Alacant, com residuu dels temes anteriors a la guerra civil, treballen en aquest camp de recerca, als voltants del Museu Provincial de la Diputació i de la Comissió Provincial de Monuments, F. Figueras Pacheco, J. Lafuente Vidal i J. Selda Domínguez, que van desapareixent per consumpció, quedant una curta època en blanc fins l'arribada d'Enric Llobregat que es fa càrreg del Museu i que, amb la seua docència al C.E.U. (Centre d'Estudis Universitaris d'Alacant) consegueix formar un grup jove que ens permet esperar un brillant futur pel que fa als estudis de Prehistòria. També sobreviuen a la guerra Camilo Visado i Vicent Pascual a Alcoi, els quals amb la col·lecció del primer cre ren el Museu Arqueològic Municipal, i Alexandre Baros, propietari de l'Alcúdia d'Elx que excavà continuament aquest important jaciment i fundà, al seu càrreg, el magnífic Museu monogràfic de l'Alcúdia. Als darrers anys de la dècada dels 40 comença les investigacions arqueològiques a Villena Josep Maria Soler, independent de tota institució, però, amb una gran eficàcia, guix ha passat de ser una zona del País Valencià de la que aneres coneixiem alguna cosa a ser una de les zones millor conegudes de tot el País.

16

A Castelló el 1939 quedaren algunes individualitats, més o menys relacionades amb la Societat Castellonense de Cultura: Francesc Asteva i Gálvez, Joan Baptista Porcar i molts pocs més. El S.I.P. de València suplí en ocasions la manca d'institucions i persones en aquest camp de la recerca.

A partir dels anys 50, i especialment pel que fa a València en 1958 amb l'arribada del Dr. Tarradell, s'amplia el camp de la nostra matèria. L'Ajuntament crea un Servei d'Investigacions Arqueològiques i un Museu d'Arqueologia que, malgrat l'adquisició de bones col·leccions d'objectes protohistòrics i d'algunes excavacions en diversos punts de la Ciutat, no ha donat resultat essent actualment un organisme mort o poc menys. El Centre de Cultura Valenciana, a causa del pas dels anys de llurs membres més afeccionats a aquests estudis, deixà de preocupar-se de les prospeccions i descobriments arqueològics al País Valencià, apartant-se casi totalment dels estudis prehistòrics i limitant-se a publicar de tant en tant algun article sobre el nostre tema. Pel contrari, el Centre Excursionista amplia les seues activitats a l'espeleologia i es converteix en un grup prospector relevant, l'aportació del qual en dades ha estat valiosa. La Universitat, a la Facultat de Filosofia de la qual han hagut bons investigadors (J. Martínez Santa Olalla, J. San Valero, i. Tarradell), ha donat una empena a esta ciència amb el renaixement del Laboratori d'Arqueologia que, a banda de l'aportació d'elements joves al S.I.P., ha investigat alguns jaciments de la zona nord d'Alacant. De la Universitat procedeixen, a més dels alumnes del Dr. Tarradell ja nomenats, els investigadors Josep Aparicio i Pérez, Ferran Latorre, Francesc Grau, etc.

En diverses localitats del País Valencià, zona central, han sorgit personalitats o centres d'estudi que, més o menys estretament en col·laboració amb el S.I.P., han aportat nous progressos al coneixement de la Prehistòria i Història antiga. A Sagunt, on l'Estat construí un pèssim edifici per a Museu, naixqué un Centre Arqueològic Saguntí que ha realitzat una meritòria feina de recuperació de materials i ha col·laborat amb diversos investigadors, amb l'aportació econòmica de la Caixa d'Estalvis i Socors Saguntina (CASS), en excavacions de gran interès: Pic dels Corbs, Grau Vell, Vessant del Castell, etc. A Cultura un grup de joves aficionats feu que el S.I.P. investigara alguns jaciments tan importants com La Covetxa Ribera, l'Alt del Castell, vells de l'època.

de la Verge, la Cova del Volcà del Caro, etc. i que pel IMA es destinaren unes sales de la Casa de la Cultura per a Museu Arqueològic local. A Gandia, on es comptava des de 1950 amb un grup d'aficionats de categoria com ara Josep Masrena Lahiques, Vicent Gurrea Crespo i Antoni Sencho Santamaria que col·laboraven amb el S.I.P. i que formaren unes bones encara que petites col·leccions particulars que foren el nucli d'un Museu Municipal, al qual l'Ajuntament prestà un petit local, i, inadequat, a partir d'aquell moment mostrà, i encara segueix mostrant, una total indiferència. En els darrers anys diversos municipis s'han interessat per la Història Antiga de llurs comarques i han anat apareixent petits museus locals a Enguera, Utiel, Alfont, etc. o estan a punt de crear-se (Oliva, Carcaixent, etc.). En tots ells, tret del de Sagunt que té caràcter "nacional", ha estat fonamental l'impuls del S.I.P. que, a més de l'orientació científica i museística, ha aportat materials arqueològics dels seus fons guardats als magatzems i fins i tot en alguna ocasió dels exposats en vitrines.

A Castelló, en els darrers anys han sorgit alguns petits grups que per una sèrie de circumstàncies, no s'aglutinen al voltant del Departament d'Arqueologia de la Diputació, estant més bé vinculats, encara que a títol personal, al S.I.P. de València: són Herbert Pesado i Oliva, al qual devem un magnífic museu a Borriana, Vicent Ciner Rospedra de Vinars, Josep La Donate i Sebastià de Vila-real, etc. El Departament d'Arqueologia citat, que dirigeix Francesc Gusi i Jener, per raons potser de tipus personal, no ha donat el resultat que s'esperava i està necessitat d'una profunda reestructuració.

2. Estat actual de la recerca.

La tasca de totes aquestes persones i institucions ha estat i és força desigual. En això juga un paper primordial l'economia: una excavació és molt cara i requereix un grup de persones especialitzades que deuen estar constantment sobre el terreny. D'aquí que es necessiten molts mitjos, i sols els organismes oficials puguen sufragar-los. El contrari sols són escorcolls l'únic resultat dels quals és la destrucció del jaciment i, per tant, la desaparició de precioses dades sobre la nostra història antiga de manera irrecuperable.

La publicació dels treballs és un altre important factor: sols

una institució amb potències econòmiques pot finançar l'edició dels resultats de l'excavació, que són gràfics, disquis, fotografies, etc. solen molt cars.

D'aquí que els resultats de les recerques arqueològiques han estat lligats a institucions més o menys de caràcter oficial: el S.I.P., dependent de la Diputació de València, l'Institut d'Estudis Alacantins, dependent de la Diputació d'Alacant, La Societat Castellonenca de Cultura, vinculada també a la Diputació, i algun altre centre de Madrid relacionat amb el C.S. de I.C.

A grans trets direm que, en els diversos camps de la nostra matèria, és a l'arqueologia on s'ha assolit el millor nivell. En els estudis sobre Història Antiga s'han donat poques però decisives passes.

En els estudis sobre el Paleolític devem citar en primer lloc les excavacions de varis jaciments de gran importància i la publicació d'estudis de primera categoria: el Dr. Pericot publicà en 1942 "La Cova del Parpalló" (Gandia, València), obra que canvià per complet el concepte que es tenia del Paleolític Superior al País Valencià i, per tant, a tota la Península i en tot el Mediterrani Occidental, i malgrat estar avui en alguns aspectes, principalment metodològics, desfassada, és, mentrestant no es donen a conèixer noves investigacions, imprescindible. Importants foren igualment els treballs de F. Jordà sobre el "Austerien" de la Cova Negra de Xàtiva, de Josep-Maria Soler sobre la Cueva del Cochino de Villena i de J. Aparicio sobre la cova del Volcà de Cullera.

Sobre el període transicional anomenat Epipaleolític o Mesolític són importants els treballs donats a conèixer pel Dr. Pericot referents a la Cueva de la Cocina de Dos Aguas i, recentment, pel riojà Xavier Fortea professor de Salamanca, però, deixeble de l'alecià Dr. Jordà, així com els de J. Aparicio sobre l'Albufera d'Anna, la Cova del Volcà i d'altres petits jaciments d'aquesta època.

Un curt resum de conclusions sobre estes etapes de la nostra història primitiva, avui encara acceptables completament, publicà D. Fletcher (Problèmes et progrès du Paleolithique et du Mesolithique de la "region de València (Espagne)"), a la revista Quartär, vol. 7-8, Bonn, 1956. Dedicada exclusivament al Mesolític està la tesi doctoral de J. Fortea "los complejos microlaminarés y geométricos del Epipaleolítico mediterráneo español", obra ara com ara imprescindible malgrat arribar en alguns casos a adon-

ter posicions i arribar a conclusions molt discutibles.

El Neolític està representat al País Valencià per dues de les més importants coves del Mediterrani Occidental: La Cova de la Marça de Bocairent i la Cova de l'Or de Benisarrés. La primera, mal excavada en els primers anys de la dècada del 20 per l'alcoià Ferran Ponsell, fou publicada en 1950 per Julian San Valero ("La cueva de la Marça (Bocairente-Valencia)" S.I.P., trabajos varios nº 12) causant aleshores un vertader impacte principalment per les seues ceràmiques impreses de tipus cardial. Malgrat la poca valoració que dels materials lítics es feia a l'esmentat llibre. Les conclusions a les que arribà el Dr. San Valero, en el moment en què el nostre aïllament respecte a les investigacions europees era quasi absolut, estaven dins de la línia teòrica, avui ja superada i no mai admitida totalment, de l'"Esquema" del professor Santa Olalla; el material lític de la cova en qüestió està força necessitat d'una revisió. La Cova de l'Or, començada a excavar pel professor San Valero amb la col.laboració de Vicent Pascual Pérez d'Alcoi, sota el patrocini del S.I.P., s'ha seguit investigant després per Bernat Martí Oliver, que ha tret a la llum ja un primer volum ("Cova de l'Or (Benisarrés-Alicante)", S.I.P. Trabajos varios nº 51, 1977) on planteja l'actual problemàtica del Neolític Valencià amb una gran aportació de bibliografia, i tenint en compte les noves idees que sobre el particular prevaleixen en el món científic. Una interessant aportació s'ha realitzat fa un parell d'anys a càrrec d'Enric Llobregat al seu curt estudi "Nuevos enfoques para el estudio del periodo Neolítico al Hierro en la Región Valenciana" (en Papeles del Laboratorio de Arqueología de Valencia, 11, 1975).

Dels primers temps de l'Estat dels Metalls, del Calcolític o Eneolític, són també molts els jaciments excavats i bastants els publicats: De moment la investigació s'ha realitzat sobre un poblat (i vestigis de quatre o cinc més) i nombroses coves d'enterrament col·lectiu. Importants han estat en aquest camp les publicacions de I. Ballester sobre diverses coves (principalment "El enterramiento en cueva de Rocafort" S.I.P., Trabajos varios nº 9, 1944) i d'Enric Pla, del què encara es ve utilitzant el quadre que sobre materials diferenciabls que caracteritzen a l'Eneolític de les coves valencianes composà l'any 1958 ("La Covacha Ribera, Cullera-Valencia", S.I.P. A.P.I. VII). Són d'interés els resultats de les excavacions de l'Ereta del Pedregal de Navarres, donats a conèixer per D. Fletcher i E. Pla principalment, i en ocasions amb la col.laboració d'E. Llobregat,

per tractar-se de l'únic poblats d'aquesta època fins ara estudiat. 80

L'Edat del Bronze presenta unes característiques pròpies que diferencien els jaciments valencians, en particular els que es troben al Nord de la conca del Segura, dels també valencians situats al Sud de l'esmentat riu i els de la resta de la Península: és una cultura que ve denominat-se de 1954 ençà "Bronze Valencià", les característiques del qual descriu L. Farradell al seu llibre "El País Valenciano del Neolítico a la Iberización. Ensayo de síntesis" (Anales de la Universidad de Valencia, 1962-1963) i J. Aparicio a l'"Estudio económico y social de la Edad del Bronce Valenciano" (Ayuntamiento de Valencia, 1976), ambdues ~~obras~~ obres de vèlua molt variada: la primera és una magnífica síntesi de la que sols és discutible l'atribució al Bronze Argèric de la zona de l'Alt Vinalonó; la segona de gran aportació de dades, però, amb un criteri erroni dels conceptes d'allò que és "econòmic" i "social".

Són aportacions importants i vàlides a la recerca sobre l'Edat del Bronze els treballs de D. Fletcher i E. Pla sobre la Muntanyeta de Cabrera del Vedat de Torrent, els diversos treballs de J. Alcàcer sobre varis jaciments de Castelló (Begís, Teresa, etc.) i de la comarca dels Serrans (Vallar, Losa, etc.), els treballs de E. Llobregat (Serra Grossa d'Alacant), etc. malgrat que siguem molts els jaciments estudiats, queda molt més per fer ja que passen del miler els llocs coneguts d'aquesta època.

La primera Edat del Ferro és, potser, el període que pitjor es coneix al País Valencià. No s'ha resolt ~~ning~~ cap dels problemes que plantejarien necròpolis amb urnes de Castelló, ni s'ha aconseguit delimitar, tret d'un parell d'estratigrafies, la separació entre Edat del Bronze i Edat del Ferro. Ara comença a veure's un principi de solució d'aquest problema gràcies als estudis de Norbert Mesado sobre l'establiment de Vinarragell (Borriana) així com els del Venessolà Oswaldo Artesaga a Los Saladares d'Oriola I és possible que siga transcendent l'estudi, en camí de realització, de la vessant del Castellar de Crevillent, que duu a terme un equip alacantí sota la direcció de ~~Enric~~ Enric Llobregat.

Aquest tres indrets esmentats poden donar-nos també testimoni del ^{del} primers contactes fenicis al País Valencià, fins ara deduits a través dels textos clàssics tan difícils d'interpretar i tan vagues i imprecises. Les colonitzacions fenícies i gregues són del coregudes i, a conseqüència de la ocupació per les anomenades "urbanitzacions" de la quasi totalitat de la zona litoral, indret a indret per estabrir factories, potser s'ha

aquest un capítol de la nostra història antiga que mai no podrem ja ~~nen~~ arribar a establir amb la relativa seguretat amb la que es pot parlar d'altres períodes.

Com a conseqüència, també haurà dificultat de conèixer l'origen de la cultura ibèrica, que a partir del segle Vè abans de la nostra era i fins ben entrada la romanització és la que es troba escampada per tot el País Valencià. Les excavacions de poblats i necròpolis ibèriques han estat nombroses, i encara continuen a bon ritme: són de destacar les realitzades a la necròpolis de la Solivella (Alcalà de Xivert), del Corral de Saus (Moixent), de l'Albufereta d'Iracant, del Molar (San Fulgenci del Segura) etc.. De la primera hi ha un bon estudi fet per D. Fletcher; de l'Albufereta, excepcionalment mal excavada en els anys anteriors a la guerra civil i primers després d'ella, ha fet Llobregat un molt meritori esforç d'ordenació que ens permet considerar utilitzables els seus materials; de la del Molar no s'han publicat més que uns breus resums de l'excavació, feta també, sense cap mètode científic i igualment en camí de reestructuració per Llobregat; del Corral de Saus, encara en excavació, únicament hi ha un avenç realitzat per E. Pla al Congrés Arqueològic Nacional (1975, Vitòria) i unes notes curtes redactades per D. Fletcher, J. Aparicio i E. Pla. Aquesta darrera necròpolis ~~ens~~ ofereix un gran interès ja que proporciona una cronologia segura a la gran escultura contestana dels segles V-IV abans de la nostra Èra entre la que es troben peces tan importants i de discutida com la Dama d'Elx.

Són innombrables els poblats ibèrics coneguts al País Valencià, i llur excavació i estudi té una gran tradició: ja el 1912 I. Ballester excavà la Covalta d'Albaida, i per les mateixes dates Hermini Fornés el llogarret de Rotxina a Sot de Ferrer; anys després foren publicats els resultats: Covalta el 1971 a càrrec de M. Angels Vall (de moment sols un volum) i Rotxina el 1940 per D. Fletcher, treball aquest últim de gran importància malgrat la seua brevetat, ja que s'estableix per primera vegada la successió cronològico-cultural dels ~~xxviii~~ vasos ibèrics pintats, i fins aleshores objecte de teories sense base real, criteri el de Fletcher posteriorment adoptat per tots els iberistes amb, en algun cas, algunes petites rectificacions. D'importància també són els treballs sobre el poblat del Fossal de Sant Miquel de Lliria, a les ceràmiques del qual es representen escenes pintades de gran utilitat per al coneixement de diversos detalls de la vida quotidiana dels ibers. Aquestes foren objecte d'un

"Antigua de la Península Ibérica", ed. Vicens Vives, Barcelona, 1968, i "Crónica del X Congreso Nacional de Prehistoria, Mahón, 1967", Zaragoza 1969), estudis que han obert noves perspectives per a la investigació i coneixement de la societat i de l'economia prerromana del País Valencià.

Capítol apart mereix el problema de la llengua i escriptura ibèrica. Aquesta es presenta en enígrafs gravats sobre pedres, especialment esteles funeràries, en rètols pintats o esgrafats sobre vasos ibèrics i importats i en planxes de plom, en algun cas de coure, amb les lletres incises. Desprestigiada la teoria Basco-iberista des de la meitat de la dècada dels anys 20 tornà a rendir i a prendre cos, cap el 1934, en virtut de les troballes del Tossal de Sant Miquel de Lliria i de la interpretació que d'alguns rètols va fer Pius Deltran Villagrasa. En la qüestió intervenen historiadors, arqueòlegs, enigrafistes, filòlegs, etc. com Manuel Gómez Moreno, Ramon Menéndez Pidal, Julio Caro Baroja, Antonio Tovar Lorente, José Vallejo, Hóldo Mitxelena, Joan Coromines, Joan Maluquer, Enric Guitier, René Lafon, Pius i Antoni Deltran, Borènech Fletcher, Jaume Siles, etc. els uns favorables al Basco-iberismo, amb restriccions, i els altres totalment oposats. És difícil, en l'estat actual de la qüestió, decantar-se per una u l'altra opció. El País Valencià ha proporcionat fins ara el major nombre d'inscripcions ibèriques, tant pintades o incises sobre vasos (els del Tossal de Sant Miquel de Lliria, els de l'Illeta del Campello, els del Tossal de la Vala de Benidorm, etc.), com els esculpits en pedra (esteles de Binarcus i Benassal, làpides d'Alacalà de Xivert i Sagunt, etc.) o gravats sobre planxes metàliques (ploms de Castelló, Solaig de Betxí, Punta de l'Orlei de la Vall d'Uixó, Tossal de Sant Miquel de Lliria, Mastida de les Alcusses de Moixent, Covalta d'Albaida, Serreta d'Alcoi, etc.). Important és el treball de conjunt de Caro Baroja (a "Història de España" dirigida per R. Menéndez i Pidal, tom I, vol. III, 1954), el de Joan Maluquer ("Epigrafia prelatina de la Península Ibérica", Barcelona, 1968) i el d'Antonio Tovar ("léxico de las inscripciones ibéricas", Madrid, 1951) ara posat al dia per Jaume Siles en la seua tesi doctoral (1977) encara inèdita, tots ells recolzats principalment en les inscripcions arxegudes al País Valencià. Algunes d'aquestes obres, les dues primeres en particular tenen el defecte de les errònies transcripcions d'alguns rètols. I en especial, estrictament dedicades a les del nostre País, està el llibre de D. Fletcher sobre les del Museu de Prehistòria de València (1953) i les esgrafades del Museu d'Alacant publicades per

Enric Llobregat (València, 1965) nná així com les que ha estudiat D. Fletcher aparegudes amb posterioritat al seu repertori. De tota manera i malgrat la gran tasca duta a terme per la investigació, el progrés és lent i els resultats no responen a l'esforç realitzat.

L'època romana, camp d'una especialització força complexa i els estudis de la qual a la Península estan molt endarrerits, limitant-se, generalment, a la publicació de materials arqueològics (mosaics, enderrocs d'edificis, vasos, inscripcions...) també ha tingut al País valencià una forta empena durant els darrers anys, principalment gràcies als esforços de Miquel Tarradell i un grup d'alumnes seus. Una recopilació de gran part dels materials romans i de les notícies que sobre esta època es tenen al País Valencià, la feu Tarradell cap el 1968, el manuscrit de la qual, que obtingué el Premi Tortorell anys després, resta inèdit. Són importants, igualment, els treballs de Gabriela Martín sobre les colònies de la costa alacantina, sobre Dianium (1970), sobre els Antígons d'Alacant (en col.laboració amb Tarradell, València-1970), els diversos estudis sobre ceràmiques romanes trobades al País, sobre la romanització del camp de Lliria (en col.laboració amb Miracle Gil, València, 1969), sobre les factories i pesqueres de la costa mediterrània (varios treballs) en especial sobre la punta de l'Arenal de Xàbia (València, 1970), etc. que han proporcionat un important avenç en el coneixement de la nostra romanitat, coneixement al que han col.laborat recentment Carme Aranegui i Rosa Enguix amb el seu estudi de la fàbrica d'ànfores d'Oliva (en premsa), per no citar més que alguns dels treballs més destacats. En el camp de l'epigrafia s'han realitzat també notables avenços: en ells han contribuït Ventura Conejero amb la publicació de les làpides romanes de Xàtiva i zones properes (València, 1972 i 1975) i les de la zona de Lliria recollides per Martí Ferrando (1972); excepcional és l'estudi de Geza Alföldy sobre la identificació d'un personatge nascut a Lliria (Edeta) que fou contrincant de Trajano en la successió de Nerva (València, Trabajo Varío del S.I.P., nº 44, 1973); Alföldy actualment prepara, amb la col.laboració de Gerardo Pereira del Departament d'Arqueologia de la Universitat valenciana, un corpus d'inscripcions llatines del territori comprés al nord del riu Túria. A càrreg d'Antoni Beltran i un grup d'alumnes de la Universitat de Saragossa s'està ultimant la publicació de les làpides de Sagunt, estudi que va iniciar fa ja alguns anys Fius Beltran. I el abans esmentat Gerardo Pereira està, amb l'ampliació del mètode estadístic, arribant a con-

11
85
clusions molt interessants sobre la societat romana al nostre País.

La fundació de València és una altra qüestió força debatuda als darrers anys. El tom editat per l'Alfonso García y Bellas (València, 1962) commemorant els dos mil cent anys de l'esmentat fet i el publicat pel Laboratori d'Arqueologia de la Universitat amb el mateix motiu, hi han unes interessants aportacions a càrrec d'un nombrós grup d'arqueòlegs i historiadors valencians sobre aquest tema. També a aquest problema contribuïren, amb diversos treballs, Domènec Fletcher, Miquel Terradell i d'altres. Recentment s'han ocupat del tema el professor alemany Rainer Wiegels als seus estudis "Liv. Per. 55 y la fundación de Valencia" (S.I. P., A.B.L. XIV, València, 1975).

També l'aparició del Cristianisme al País Valencià ha estat estudiada des de distints angles. El canonge Vicent Castell està acabant la seua tesi doctoral sobre aquest tema, continuant la tradició, segons sembla, dels també canonges Roc Chabàs i Josep Sanchis Sivera. Noves perspectives es col·laboren al respecte en un treball en premsa d'Enric Llobregat, a publicar a la col·lecció "L'Estel".

El tema de les invasions, tant les del segle III com les dels Bàrbars, ha estat tractat per Alexandre i Rafael Ramos i per Miquel Terradell.

Finalment cal fer una referència als temes visigòtics que, en gran part del nostre País coincideixen durant molts anys amb l'ocupació bizantina d'època justiniana. Són pocs els estudis realitzats des de 1939 fins ara: la publicació per Fletcher d'una cambra sepulcral (1952), per Llobregat d'unes inscripcions i uns materials (1970), per Anna Maria Vicent d'uns cancells i altres restes arquitectòniques (Cartagena 1949 i Barcelona 1958), per H. Schunk de la sinagoga d'Elx (Cartagena 1949), per Mateu i Llopis de les monedes sueves de la Punta de l'Illa de Cullera (València, 1972) i un curt resum sobre "València visigòtica", Assaig de síntesi (València 1953) per D. Manuel Sanchis i Guarnier. Dels darrers temes de la dominació visigòtica al País Valencià està el llibre d'Enric A. Llobregat sobre Teodoric d'Oriola, ("Teodoric de Oriola, su vida y su obra" Alacant, 1973), aportació important a tan debatut personatge, així com els articles que sobre ls bisbats anteriors a la dominació musulmana ha anat publicant en diverses revistes.

Com a obres de caràcter general sobre la Història antiga del nostre País, sols podem citar el volum I, redactat per Miquel Terradell i

12
86

Manuel Sanchis Guarner, de la "Historia del País Valenciano" d'edicions 62, Barcelona 1965. Sobre la zona l'edició d'un treball recentment publicat d'Enric Edo Regit: "Iniciación a la Arqueología Alicantina" (Alacant, 1976) i una gran recopilació ("Mapa arqueológico de la provincia de Alicante") per Enric Pla, en premsa.

2. La Prehistòria i les ciències auxiliars.

Les ciències no humanístiques han proporcionat a la Prehistòria diferents tècniques. No oblidem que la pròpia Prehistòria naixqué entre naturalistes i que el seu mètode deu encara molt, sobre tot en la classificació i descripció de les peces paleolítiques, a les Ciències "naturals". Avui aquests mètodes van constituint per si sols unes noves especialitats, i així, es parla d'antropologia prehistòrica, palinologia prehistòrica, de paleontologia arqueològica, etc. Amb això, el marc arqueològic s'ha eixamplat i ^{ofereix} ~~manifiesta~~ possibilitats majors que complementen les concepcions culturals, configurant una sèrie de síntesis basades en les inter-relacions de cadascuna de les esmentades especialitats i proporcionant perspectives noves a la interpretació prehistòrica.

Al País Valenciano, com a la resta de la península, sols els antropòlegs físics havien ~~col·laborat~~ ^{col·laborat} amb l'arqueologia, classificant i estudiant les restes humanes aparegudes als nostres jaciments. Així, Miquel Fusté Ara, tan prematurament mort, descobrí que el parietal aparegut a la Cova Negra de Xàtiva perteneixia a un Neanderthal (sèrie de Trabajos varios del S.I.P. nº 17, València, 1953); ell mateix estudià un bon conjunt d'ossos humans de varies comarques del País, publicant el primer treball a la península sobre una àmplia població prehistòrica ("Estudio antropológico de los pobladores Neo-lleolíticos de la región valenciana", a Trabajos varios nº 20, S.I.P., València-1957). Altres investigadors, de les nostres terres o de fora, s'han ocupat de l'antropologia del País Valenciano (Raymond Riquet, Robert P. Charles, Thomas Bubner, Henriette de Lumley, etc.), i està ara en preparació un altre estudi de conjunt de la població prehistòrica valenciana del que és autora Maria-Dolors Garralda Benayas i s'acaba de publicar un important treball sobre "lesiones patológicas en cráneos prehistóricos de la región valenciana" (S.I.P., Trabajos varios nº 30, València, 1976) del metge de Barcelona, Domènec Campillo i Vilero.

La col·laboració que la resta de ciències auxiliars ha ^{retut} ~~manifiesta~~ a

l'arqueologia del País Valencià ha estat fins a des de molt encara i és ara, quan es comença a adquirir una certa importància, malgrat que els resultats no siguenc encara quantificats, però que lògicament si es té present que hom està quasi als inicis i que els problemes que sorgeixen són els propis de tota primera etapa, no sols perquè cada especialització suposa un llarg període d'estudi i preparació, difícil de ver si, sinó també per la necessitat d'ajuda tant tècnica com econòmica que, per ara és molt limitada.

La paleobotànica és molt important per a seguir, mitjançant l'estudi de les llavors, el procés de domesticació dels vegetals i amb això el coneixement dels començaments de l'agricultura, sinó també per aplegar a conèixer els canvis en els seus rendiments, l'ús del reg, la intensificació dels conreus, etc. I indirectament averiguar el clima i la possibilitat de coexistència de determinades espècies d'animals. A l'obra clàssica de R. Téllez i F. Ciferrí ("Erigos arqueològics de España", Madrid, 1954) de caràcter general per a tota la península i on s'estudien alguns casos que corresponen a cereals apareguts en jaciments valencians cal afegir els estudis específics de Maria Hoff sobre els del País Valencià, iniciats en 1966, amb els estudis de la Cova de l'Or a Beniarriés. També escasses són les publicacions sobre estudis de pol·len: la investigació pol·linològica es redueix, ^{ara} per ara, als treballs realitzats per Maria-J. Benéndez Amor i F. Florschütz sobre algunes mostres recollides a Torreblanca i sobre les de l'Erta del Pedregal de "Evarriés" (S.I.P., A.P.L., IX, 1960). Aquests estudis han permés a J. Aparicio donar unes llistes de vegetals, conreats o no, i a Enric Pla intentar una síntesi sobre el coneixement de l'agricultura antiga al País Valencià (Bordighera, 1973), recolzant-se ~~en~~ a més, en els textos clàssics i en l'instrumental agrícola que l'arqueologia proporciona.

La sedimentologia es troba, encara, en un estadi més inicial d'estudi, malgrat que sembla que el futur presenti millors perspectives.

Està E. Antjuano, de la Càtedra de Geografia de la Universitat, investigadora molt preocupada per les sedimentacions dels jaciments arqueològics i Artemi Cuenca i Payà, de l'equip alacantí d'Enric Llobregat, que ha estudiat varies estratigrafies de la zona d'Alacant.

Es esperan poder l'interés que alguns futurs investigadors tenen per l'estudi del pol·len i les sedimentacions. Si han alguns recol·lectors, actualment en etana de preparació, que reben ajuda del S.I.P.

i de la Càtedra de Geografia, encara que donat l'estat d'aquestes estades al País, compten, veritablement, amb el seu esforç i interès.

Les anàlisis de ceràmiques estan essent, també, objecte d'alguns estudis per joves investigadors que miren de dedicar-se a aquesta xxtèrica i difícil especialitat. El S.I.P. publicà fa uns anys l'estudi de la Dra. Gabriela Antón Bertet, de la facultat de Ciències, "Anàlisis por difracción de rayos X de ceràmicas ibéricas valencianas" (Trabajos varios, nº 45, València, 1973) i actualment Maria-Dolors Gallart, sota la direcció del Dr. J. Alonso, de la Universitat Politècnica, està realitzant anàlisis de ceràmiques de diversos jaciments, usant les tècniques de la difracción de raigs X, microscopia electrònica i mitjançant el microscopi binocular.

Pel que fa a les anàlisis radiocarbòniques, el País Valencià depèn de laboratoris foranis: Madrid o l'estranger. Són, doncs, poques les dates absolutes que pel C¹⁴ s'han conseguit obtenir: De les que es coneixien en 1965 va fer referència Enric Fla al IX Congrés Nacional d'Arqueologia celebrat aquell any a Valladolid. Després s'han obtingut unes quantes més que ha estat parcialment donades a conèixer en varis estudis publicats a diverses revistes:

L'Estudi paleontològic, enfocat des d'una perspectiva arqueològica, branca de la investigació que ^{fa} molt poc que es coneix al País Valencià, ja ha començat a oferir els primers resultats que, encara que escasos, són molt aclaridors. El Musterienc, després de la investigació de la fauna de la Cova Negra que ha realitzat Manuel Pérez i Ripoll (els resultats de la qual estan a punt d'aparèixer en un treball "Varic" del S.I.P., en premsa) ha quedat millor perfilat: ~~xxx~~ qüestiona Pérez i Ripoll el tradicional concepte de "caça", que perd el seu sentit inveterat al ~~ins~~ertar-se al ecosistema i estudiar les relacions home-animal. L'home s'adapta al medi ambient i explota les condicions que aquest medi ambient li facilita; aquesta adaptació suposa una esec i lització en determinades espècies animals que, segons el medi ambient ~~xx~~ que es tracte, són més abundants i, econòmicament més rendables (pel seu tamany o per la facilitat del seu control). Ara bé, l'esmentada especialització ~~xxx~~ es duu terme mitjançant determinades tècniques que no sols consisteixen en la millor talla dels utensilis lítics, sinó també en l'ús d'un control i una selecció dels animals dels ramats: d'aquí, doncs, que de la citada relació home-animal, encara que no sols d'ella, sorgeixen tènques, cultures i creences espirituals.

152

Com es pot veure els nous estudis paleontològics, obren insomnits perspectives per a la interpretació prehistòrica. John Davidson, de la Universitat de Cambridge, en diverses publicacions ha intentat explicar l'economia i les etapes culturals de tres jaciments valencians del Paleolític superior: La Cova del Farpalló, la de les Velluetes i la del Volcà del Faro: L'especialització en cada jaciment d'una determinada espècie animal, i la seua inserció en un ambient i topografia determinats, constitueixen la base d'una explicació cultural de l'estratigrafia dels esmentats jaciments. Pel que fa al Mesolític i Neolític la seua fauna està ara en estudi: ha contribuït Hanspeter Uerpmann, a més dels citats J. Davidson i M. Pérez i Ripoll. Les qüestions que aquestes etapes presenten són de gran interès i fonamentals per a la prehistòria: es tracta d'aurilar a saber si la domesticació, tant animal com vegetal, és conseqüència d'un procés d'evolució històrica pròpia, o si bé ho és d'un procés de difusió, originat al Pròxim Orient o a qualsevol altra part de la Mediterrània, com fins ara es creu.

Al S.I.P. l'estudi de la fauna de l'Estat dels Metalls -Neolític i Estat del Bronze- és en projecte, de propera realització. De moment, al País Valencià, sols es coneix d'aquestes etapes els treballs d'Angela von Drenth i Joachim Boessneck sobre la fauna de Cabezo Redondo de Villena (München, 1969).

3. Bibliografia sobre arqueologia, prehistòria i Història Antiga del País Valencià.

A Tot allarg de la ponència hem esmentat una determinada bibliografia, que és la que hom ha considerat més interessant, diríem fonamental per al coneixement de l'àmbit que tractem. Les cites han estat breus i incompletes, però de fàcil identificació. Per a tal fi ~~hi ha~~ cal usar els cinc volums que sobre bibliografia arqueològica valenciana ha publicat el S.I.P. Són tres mil les fitxes editades, que es completen amb un ampli i detallat índex alfabètic per autors, matèries, llocs, etc. Van en carà de ser editades unes altres ~~unes~~ mil fitxes bibliogràfiques d'articles, treballs, estudis, etc. sobre arqueologia.

veja's, doncs, els següents:

"Repertorio de Bibliografía arqueológica Valenciana, I", per D. Fletcher i J. Fla. Trabajos Varios del S.I.P. nº 13. València, 1951.

"Repertorio de Bibliografía arqueológica Valenciana, II" per D. Fletcher

cher i Valls i E. Pla i Pallesster. Trabajos varios del S.I.P., nº 14, València, 1954.

"Repertorio de Bibliografía Arqueológica Valenciana, III, per D. Fletcher i Valls, E. Pla i Pallesster i M. Carme Santandreu i Gineto. Trabajos varios del S.I.P., nº 21. València, 1960.

"Repertorio de Bibliografía Arqueológica Valenciana, IV", per D. Fletcher, E. Pla i S. Brú. Trabajos Varios del S.I.P., nº 31, València, 1965.

"Repertorio de Bibliografía Arqueológica Valenciana, VI, Índices correspondientes a los volúmenes I al V" per Rosa Enguix Alemany. Trabajos varios del S.I.P., nº 48. València, 1975.

4. Objectius per al futur.

1.- Hem deixat ja indicat que la recerca arqueològica és cara ja que la principal font que ens proporciona dades per a l'estudi prehistòric és l'excavació dels jaciments. No està de més recordar la idea ja convertida en tòpic que un jaciment prehistòric és un llibre les fulles del qual després de llegir-se una vegada es destrueixen. Per això, l'excavació sols pot estar en mans d'especialistes, formant equip i, a ser possible, compost per entesos no sols en arqueologia sinó també en geologia, paleontologia i altres ciències auxiliars que puguin al moment d'eixir la recerca interessant detectar-la i prestar, si calgués, una major atenció a l'excavació. Açò requereix una infraestructura organitzativa i, per tant, l'existència d'uns centres econòmicament forts. També la publicació dels resultats d'una investigació prehistòrica són cars, ja que, a més de dur, com qualsevol altra publicació d'Història, un text, exigeix una abundant part gràfica, necessària per a la comprensió del text. Per tant, i pel que fa a la nostra problemàtica actual, és necessària una superior direcció econòmicament auto-suficient, descentralitzada i coordinada amb els altres centres científics sotmesos a la jurisdicció de l'Estatut d'Autonomia. Aquest tipus organitzatiu té sempre el perill de la centralització, encara que siga en un organisme autonòmic, per tant, és un tema a estudiar en el futur la creació de ^{diversos} ~~diversos~~ centres d'estudis corresponents a diverses comarques o zones, coordinats entre sí i prenent les decisions de la política investigadora de una forma democràtica.

91

2.-la protecció als investigadors és una altra de les qüestions que cal tenir present per al nostre futur científic. El jove investigador després de l'eixida de la Universitat, ha de sentir-se protegit i recolzat. Cal habilitar, doncs, una ajuda econòmica perquè no es ver~~den~~ investigadors cap a la fàcil tasca de l'ensenyament, mal pagada, però, pagada al capdavant. Tinguem en compte que la recerca prehistòrica i arqueològica requereix una dedicació plena a causa dels desplaçaments i permanències fora del lloc habitual de treball on l'investigador ha de ^{en}permanèixer moltes ~~xxxxxx~~ ocasions jornades completes segons el lloc on es troben els jaciments.

3.- Una ciència històrica els resultats de la qual no són antes per a ser donats a conèixer al poble no té raó d'ésser. Per tant, la divulgació, dins del que és possible, de les conclusions obtingudes per la recerca prehistòrica és una tasca de primeríssima necessitat. Una divulgació a mitjes, com és la que fins ara ha estat fent-se, és més prompte perjudicial que convenient. Obres com la famosa de Čeram "Dioses, turbas i sabios" tan popular fa uns anys ha llençat veritables masses de gent, sense més preparació que l'obtinguda per la lectura d'aquest llibre, a sobre de jaciments -coves i poblets- a la busca de grans troballes i sols aconseguint la destrucció d'estratigràfics i materials.

I no parlem de la inefable i televisiva "Operación Moscate" que ha convertit una actuació illegal i anticientífica en una mena de meritòria tasca de salvació de les nostres restes antigues. Per tant, la divulgació que calga fer-~~xx~~ dels resultats de la investigació prehistòrica haurà de ser de conscienciació, de crear en el poble un orgull pel que es posseïx i, per tant, una actitud de respecte. Cal fer comprendre al poble que un jaciment prehistòric sols pot ésser excavat per un organisme científic especialitzat, i que tot aquell que sense pertànyer a aquest tipus d'organisme intente excavar-lo sols fa que destruir unes dades irrepetibles i, pot ser, de transcendència per la història del País, la pèrdua de les quals pot suposar un dany irreparable. No hi ha prou, doncs, amb protegir els jaciments amb reixes i tancats i amb vigilants, sinó que cal crear la consciència de respecte de tot el poble. Les persones majors, ja desviades per la des-educació, són difícils a l'hora de canviar d'actitud, ara bé, sí que es poden obtenir bons resultats amb la col·laboració ^{d'uns} ~~xxxx~~ gentes ben formats i responsables

92

per tal de crear una conciliació respecte vers el patrimoni cultural del País Valencià entre els vells i els joves.

4.- Una altra de les tres que suggerim per el futur és l'ampliació, modificació i creació de museus de prehistòria i Història antiga. A banda dels museus de caràcter general on hi haja una bona mostra de tota la prehistòria del País o de gran part del País, quelcom de semblant als actuals museus "provincials", és desitjable que als caps de comarca es creen altres museus amb peces característiques de l'arqueologia de la comarca, i encara seria desitjable molt més: la creació de museus junt als jaciments, museus monogràfics com el construït pel seu compte per Alexandre Ramos a L'Alcudia d'Elx. I com que parlem de museus, reivindicuem del govern central la devolució als seus llocs d'origen peces capitals en la història del País: Ens referim especialment a la Dama d'Elx i al plom escrit del Pujol de Castelló, ara al Museu Arqueològic Nacional de Madrid, i als vasos ibèrics d'Oliva que es guarden al Museu Arqueològic del Parc de Montjuïc de Barcelona.

Aquestes són les suggerències que proposem provisionalment per a un futur descentralitzat i autònom del País Valencià.

PONÈNCIA D'HISTÒRIA MEDIEVAL

01. Balanç historiogràfic (1939-1976)

01.1 Línies historiogràfiques de l'època medieval

01.2 Agrupació temàtica de la producció historiogràfica valenciana

02. Valoració del període valencià medieval

03. Planificació de la recerca. Alguns suggeriments.

Ponència d'Història.

2. Història Medieval.

A. Balanc historiogràfic 1939-1974.

La producció bibliogràfica valenciana d'ençà del 1939 respon en gran part a les fluctuacions de les circumstàncies de la historiografia peninsular i s'ha plasmat en dues escoles amb trets acusats.

1) Linies historiogràfiques de l'època medieval.

Durant el anys quaranta i cinquanta, i sota l'impuls del Prof. GARCIA-GALLO -des de la seua càtedra d'Història del Dret de València -, l'il·lustre arxiver valencià MANUEL DUALDE CERRANO va aglutinar un grup de joves investigadors -Leopold Fíles, Francesc Sevillano Colom, Miquel Gual Camarena, Josep Camarena Mahiques....- que, si bé iniciaren llurs esforços en el camp institucional, seguint les orientacions de llurs mestres, i en concret del maleguanyat Dr. DUALDE -historiador del compromís de Casp i editor dels "Fori Antiqui Valentiae", vers la dècada de 1950, coincidint amb les noves lícies de la historiografia europea occidental (Congrés de París del mateix any), realitzaren una apertura, cada vegada més clara, en direcció al camp socioeconòmic: sobretot en el terreny -com veurem- de les minories ètniques.

La mort prematura de DUALDE suposà un buit en la direcció d'una escola historiogràfica que, no gensmenys, havia ja donat bastants dels seus millors fruits. Però desde mitjan decenni 1960, després de la incorporació a la càtedra d'Història Medieval de la Universitat Valenciana del Prof. Antonio Ubieto, el seu Departament s'ha dedicat -entre altres coses- al recull de materials econòmics que

puguen servir en un futur per a la reconstrucció de la Història del comerç valencià (en referència a les tesis doctorals de Josep Finajosa i Ramon Ferrer -publicades en bona síntesis en "Anales de la Universidad de Valencia"-) dintre de la tendència de l'economicisme estructuralista, triomfant per aquella època en Europa. Cal esmentar també que dintre de les preocupacions estadístiques senyalades, es treballà entorn de la demografia -casos de Fernando Arraiza Ilera, Ramon Ferrer Navarro, Desembarats Cabanes Pecourt i sobretot de Pedro Lopez Elum- i es publiquen textos medievals valencians en la col·lecció anubar.

Tot açò no vol dir que, fora d'aquesta segona línia economicista esmentada, hagen estat abandonats els temes d'investigació de tradició arrelada. Així, es necessari al·ludir, en matèria institucional, als treballs sobre les Corts del regne descontrolats per Silvia Roreu Alfaro, del Dpt. d'Història del Dret de València. Per altre lloc, cal subratllar els estudis sobre història de la Medicina, que han rebut les aportacions del Prof. Lluís Garcia Ballesster.

Eixint del marc estrictament acadèmic de la ~~universitat~~ "oficial" Universitat valenciana, hi cal fer notar la important labor del grup redactor del "Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura" entre els que podem destacar, entre altres noms rellevants, els treballs d'història jurídica d'Honori Garcia i d'Arcadi GARCIA SANZ i la producció del secretari de la revista, Dr. Josep SANCHEZ ABELL historiador de la vila medieval de Castelló de la Plana.

Menció especial mereix una terça línia historiogràfica: la dels arabistes, conreada fonamentalment per Ambrosio Huici Miran-
da - "Història musulmana de Valencia y su región. Novedades y

rectificaciones (3 vols. Valencia, 1970) - i F. Guichard; (en part aprofitada per Manuel Sanchis Guarner en la seva síntesi de la Història musulmana del País Valencià) i a la que cal afegir la important tasca de Robert I. Burns, hispanista nord-americà, autor de fonamentals investigacions sobre el segle XIII, en el moment de l'enderrocament musulmà i el triomf de Jaume I. En general dècpcionant balanç; en efecte, ^{que} el recull de les recerques agrupades per ordre temàtic i, fins i tot, exposades de forma més analítica no fa sinó constatar-ho encara més.

2) Agrupació temàtica de la producció historiogràfica valenciana.

A) Historia Econòmica

En el terreny de la demografia cal destacar els estudis de Roca Traver, amb "Cuestiones de demografía medieval" (Hispania, XIII, 1953) com a obra que assenyalaria un camí a posteriors treballs sobre la matèria: articles de Fernando Arroyo, d'Amparo Cabanes, de Ramon Ferrer i especialment la tesi doctoral de Pedro López Elum "El impuesto del morabatí. Su base económica y sus implicaciones demográficas (siglos XIII-XVIII)", on es fa un seriós estudi ~~seu~~ utilitzant els fogatges de població. No cal oblidar, darrerament, les aportacions d'Agustí Rubio Vela sobre l'impacte de la "Peste Negra en Valencia", presentades al I Congrés d'Història del País Valencià.

Però no és simplement la quantitat el tema que preocupa la historiografia valenciana. Més interessants són potser les anàlisis socials de les denominades minories ètniques: jueus i ^{sarrains} ~~mozarabes~~, en aquest segon cas no tan minoritari.

Respecte als primers, Leopold Files hi ha dedicat alguns treballs, publicats tots a la revista Sefarad; cal també subratllar

les aportacions de Baer, nomenada Roma que fa referència a l'obra
"La Roma".

Pel que fa als segons, el mateix llibre obrí un camí ("La si-
tuación social de los moros de Valencia en la Valencia del siglo
XV," en "Estudios de Historia Social de España", I, 1949), con-
tinuat per Gual Camarero ("Mudéjares valencianos. Aportaciones
para su estudio, en Gaitabi, VII, Valencia, 1949; "Los mudéjares
valencianos en la época del Maoméno" en IV Congrès d'Historia
de la Corona de Aragó, I, 1959) i Rosa Traver ("Un siglo de vida
mudéjar en la Valencia medieval," I.E.M.C.A. V, 1952.) Encara que
amb una més gran amplitud de mires i amb una metodologia molt
més sòlida, es poden incloure aquí els llibres de Robert. I. Burns
que omplen l'època de Jaume I i aporten nombroses referències
i, a més a més, capítols sencers a la temàtica musulmana ("The
Crusader Kingdom of Valencia: reconstruction on a Thirteenth
century frontier", 2 vols, Cambridge, Mass, 1967; "Islam under
the Crusaders. Colonial Survival in the Thirteenth century King-
dom of Valencia. Princeton, 1973; "Medieval Colonialism. Post-
crusade exploitation of islamic Valencia, Princeton, 1976.), així
com els treballs de P. Guichard. En fi l'esclavitud, existent en
l'època, ha tingut una única conneixadora en l'obra de Vicenta
Cortes, però en els anys de Ferran el Catòlic.

En l'agricultura només conta l'obra sobre el regadiu valencià
de Thomas F. Glick "Irrigation and Society in Medieval Valencia",
Cambridge, Mass, 1970) i la notable novetat -pel que fa al País
Valencià - de l'estudi recent de Josep Sanchez Adell "Estructura
agraria de Castellón de la Plana en 1388", en Gaitabi XXIII, 1973,
fita important en l'anàlisi de la base agrícola i ramadera.

A part dels treballs que pretenen ser de conjunt o aporten
dades disperses casos de les obres de Santarria Arandez ("Apor-

tación al estudio de la economía valenciana durante el siglo XV" (Valencia, 1966) i de Leopold Fíles ("Ayuntamientos para la historia económica y social de Valencia en el siglo XV". València, 1969), respectivament-, de les tesis doctorals fetes en el departament d'història medieval, citades més amunt, i de les referències, de Gual Camarera ("Vocabulario del comercio medieval. Colección de apuntes aduaneros de la Corona de Aragón, siglos XIII-XV", Terragona, 1966) i Josep Camarera Mahiques ("Función económica del General del regne de València en el siglo XV", en A.H.D.E., XIV, 1955), la problemàtica del comerç valencià resta encara per aclarir. I molt més greu és la questió gremial de la qual, des de 1939, solament s'ha preocupat el Prof. Leopold Fíles.

Respecte als preus nom en en Hamilton, però la seva obra és anterior al 1939. Per això i d'acord amb l'esperit d'aquesta ponència cal citar les matitzacions de Llop Català, seguidor de Hamilton ("La economía de Valencia en el siglo XV. los precios", ^{València} (1974), així com en questions monetaries la nombrosa obra de Felip Mateu i Llopis. Finalment, en el terreny de les finances són de consulta obligada les aportacions de Sevillano Colom ("Préstamos de la ciudad de Valencia a los reyes Alfonso V y Juan II", València, 1951; "Las empresas nacionales de los Reyes Católicos y la aportación económica de la ciudad de Valencia", Hispania, XIV, 1954) i sobretot la monografia de Belenguer Jobrià, "València en la crisi del segle XV", Barcelona, 1976, on es rebutja pràcticament tota la interpretació trianfalista suggerida en la dècada dels anys cinquanta per Sevillano Colom.

b) Història Institucional.

En el tema de les institucions forals del regne de València cal citar la monografia de Leopold Fíles Res "Estudio documental

sobre el baile general del reino de Valencia, su autoridad y jurisdicción" (València, 1870), les de Francesc Roca Trèver "El Justicia de Valencia (1228-1321)" (València, 1970) i "Ordenaciones municipales de Castellón de la Plana durante la Baja Edad Media" (València, 1952), l'obra de Francesc Revillano, Col·lecció "Valencia urbana medieval a través del oficio del Mustajaf" (València, 1937) i el treball de Miquel Gual Camarena "Contribución al estudio de la territorialidad de los fueros de Valencia" (En Estudios de Edad Media de la Corona de Aragón", III, 1947-1948). Dintre d'aquesta mateixa línia no es pot oblidar la publicació dels "Furs de València" a cura de Germà Colom i Arcadi Garcia, que térics estudis preliminars, ni tampoc els treballs sobre les Corts del regne, desenvolupats per Silvia Romeu Alfaro, del Dept. d'Història del Dret (citem "Catálogo de Cortes valencianas hasta 1410, A.H.D.E., XL, 1970).

I sense que formin un nucli important pel seu caràcter aïllat, destaquen els estudis de Lluís Garcia Ballester -sobre història de la Medicina- de Cabanes Pecourt, A. (Los monasterios valencianos. Su economía en el siglo XV, 2 vols. València, 1975) -sobre història de l'Església,- de Mateu Rodrigo (La Unión Valenciana y sus protagonistas, Ligerzas, 7, 1975), d'Eliseo Vidal Beltran, (Valencia en la época de Juan I, València 1974) i l'obra del Prof. Antonio Ubieto Arteta (Los orígenes del reino de Valencia. Cuestiones cronológicas sobre su reconquista, Valencia, 1975) que, si bé tenia una gestació anterior -alguns capítols eren articles publicats en Ligerzas-, fou impresa a la primavera del 1975 ^{coincident amb} ~~el~~ la fortíssima polèmica sobre la identitat nacional del País Valencià, en la qual 55 l'autor

es mostra contrari a la tesi de la comunitat històrica-social-econòmica que uneix el Principat amb el País Valencià.

Publicació de Fonts

Si bé és cert que el "Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura" ha publicat nombrosos documents -encara que a vegades sense una total sistematització-, i que ANUBAR ha ofert alguna obra en facsímil de textos medievals antics, -destaquem per la seva novetat l'"Aureum Opus" (col·lecció dels privilegis reals de la ciutat de València) reeditat el 1973 i que mai no havia merescut l'atenció des de 1515 - és veritablement decepcionant el trist balanç en aquesta matèria, sense que ni la publicació del "Furs de València", citat més amunt -obra d'una gran pulcritud que va pel segon volum-, ni l'anunciat estudi sobre el "Llibre del Repartiment" siguin suficients per a consolarnos.

B. Valoració del període medieval valencià.

La història medieval del País Valencià -si prescindim del període musulmà- comença amb la conquesta per Jaume I, que li dona unes característiques específiques perdurables i el converteix en un regne independent dins del marc confederal de la Corona d'Aragó. Però, la seva independència, basada en la reciproca neutralització de les forces reconqueridores catalano-aragoneses, va crear, al seu torn, problemes, al posar-se en marxa una guerra dialèctica entre els repobladors procedents dels dos països colonitzadors, que el prof. RIERA definiria com el Qualisme valencià, observat en el camp demogràfic -en el que sobre una àmplia base rural mudèjar es projectaven les influències contrapessades de catalans i aragoneses-, en el sector econòmic -latifundisme -gran i benquerida de mercat- i

en l'àrea politico-jurídica, amb la batalla entre el "Fuero de Aragón" -aristocràtic- i el Fur de València, cos més modernitzant, molt més liberal i modern. La polèmica entaulada entre els adents del Fur aragonès i del Fur valencià semblà resoldre's amb l'arbitratge d'Alfons el Benigne en les Corts de València de 1329-1330, amb el qual va assolir l'adhesió de la majoria dels nobles aforats a Fur d'Aragó al règim jurídic valencià. La incidència de la Peste Negra, que afectà molt més Catalunya que el regne de València, i el resultat de la guerra de la Unió i, encara més, del Compromís de Casp, donaven la impressió de confirmar el triomf de la pre-burguesia (patriciat aragonesa i valenciana), l'expressió de la qual s'afermaria en el Quattrocento. Tanmateix, les investigacions dels darrers anys, que sintèticament ja han estat apuntades, tendeixen a precisar i, fins i tot, substituir part de les interpretacions, tan fructíferes en el seu moment, del Prof. RUIZ. En tal sentit, Silvia Roca ha posat de relleu que la jurisdicció alfonsina de 1329-1330 no fou en realitat tan favorable al Fur de València, car la renúncia al Fur aragonès sols s'aconseguí a canvi d'importantes concessions econòmiques, socials i polítiques. De la mateixa manera, hom ha puntualitzat que en el conflicte de la Unió (1347-1348), en el que la victòria del bàndol reial ha estat interpretada generalment com un èxit de la burgesia sobre les aspiracions nobiliàries, són les aspiracions ciutadanes les realment aturades per la coalició monàrquico-aristocràtica. Quant al segle XIV valencià, cal ~~rebel·lar~~ rebuïr l'optimisme impenitent de la conjuntura econòmica d'aquella centúria, excessivament exaltada tant pels historiadors romàntics del XIX com pels estudis econòmics dels anys cinquanta d'aquí, per exemple, als estudios de historia LIX

SEVILLANO 3010M=, Efectivament, el control monàrquic sobre la ciutat de València, l'estèril randisme de les capes pre-burgeses en el deute públic, capallitzat envers les empreses militars en el exterior, i la carastia d'aliments bàsics de la població -és el cas del blat-, arriben finalment amb el -ara- discutible esplendor valencià del regnat del Rei Catòlic, donant així pas a l'esclat de les Germanies i clausurant l'època medieval amb el renovat triomf de les forces feudo-nobiliàries.

3. Planificació de les recerques. Alguns suggeriments.

Malgrat el que hem exposat, la investigació del passat medieval valencià no ha arribat encara a un grau adèctable, pel qual no és superflu suggerir alguns temes a futurs investigadors, subratllant les parcel·les més necessitades de coneixement. En aquest sentit, hem pot assenyalar els següents punts,

- Estudi de la constitució del poble valencià: reconquesta, repoblació i dualisme foral.
- Investigació dels fonaments de la població del País, des del perfeccionament estricte tant quantitatiu -la demografia- fins als anàlisis socials - jueus, ^{Sarranis} ~~arabs~~ i cristians -.
- Anàlisi de la propietat agrària, els conreus i l'evolució de la producció i del paisatge.
- Estudi de la producció artesanal, tant en un anàlisi modern de la vida creieral -superant els tractats clàssics- com en el balanç de la trajectòria productiva.
- Establiment de l'estructura corporial al regne de València, en contraposició a les terres de castel·lenc, notificant les hipòtesis dualistes suggerides en la dècada dels seixanta pel Dr. R. Glé.

- Estudi de l'organització eclesiàstica i de l'evolució de l'Església valenciana, dedicant atenció també al seu patrimoni temporal.
- Fixació dels caràcters de la història cultural del País, desbordant els límits tradicionals de l'art i de la literatura per aprofundir en la fisonomia total de la societat, a la vegada que perfeccionant els nostres coneixements, clarament insuficients, en matèria artística i literària.

ERNEST BELENGUER CEBRIA

Departament d'Història

Universitat Autònoma de Barcelona.

PONÈNCIA D'HISTÒRIA MODERNA

01. Balanç historiogràfic des del 1939
02. Agrupació temàtica de la producció historiogràfica.
03. Planificació de les recerques. Alguns suggeriments.

Pondència d'Història.

3. Història Moderna.

A. Balanc historiogràfic des del 1939.

Durint l'època de la postguerra, la producció bibliogràfica sobre la Història Moderna del País ofereix un balanç prou desolador. ~~xxxxxx~~ Els estudis sobre aquest període seguiran les directrius de la historiografia peninsular: els segles XVI i XVII s'eren considerats l'època més gloriosa de la "Historia de España" i els treballs que es realitzen sobre el període dels Reis Catòlics i successors enaltiran el domini polític de la Monarquia espanyola, i la creació d'un Imperi Colonial, entre d'altres temes.

En aquest ambient, fer història del País Valencià resultava força difícil i problemàtic, sobretot d'aquest període. Per això, la historiografia del País es refugia en l'Edat Mitja, en la que encara no s'havia produït aqueixa "Unidad" dels Reis Catòlics, que s'esgrimia des de les esferes oficials, com a punt de partida de totes les realitzacions posteriors.

Els treballs sobre l'època moderna en aquests primers anys són escassos i de valor molt divers; no existeix ninguna obra de conjunt ni cap intent de síntesi de la Història Moderna del País. ~~xxxxxxx~~ Són, en la seua majoria, treballs monogràfics que, generalment, no poden en qüestió les tendències de la historiografia peninsular. Entre tots ells, destaquen els de F. Almela i Vives sobre aspectes ~~ix~~ institucionals i mercantils, els de S. Carreres Zecarés, amb un estudi sobre la Taula de Canvi, els de F. Mateu i Llonís sobre ~~xxx~~ qüestions monetàries, i els de Sevillano Colom i Piles Ros que també treballen sobre diferents problemes mercantils i socials de principis del període. Manuel Ballesteros Gaibrois, des del món universitari, apareix en aquest conjunt d'historiadors amb el treball "Valencia y los Reyes Católicos (1479-1493)" (València, 1943), en la línia abans esmentada de la historiografia imperial de la postguerra. Els darrers anys de l'època foral serien tractats per F. de P. Monblanch ("La Segunda Germanía del Reino de Valencia". Alacant, 1957) i per S. Alcaná ("Valencia y el Archiduque Carlos de Austria". Castelló de la Plana, 1958), així com per V. Gascón Pelagré ("La Región Valenciana en la Guerra de Sucesión". València, 1956), que no és un plantejament general de la Guerra de Sucesió car el limita als aspectes militars.

Cal citar per la seua i contínuament actual sobre les fonts del País Valencià el "Catálogo de la Exposición de Derecho Histórico del Reino de Valencia" (València, "III Congreso Nacional de la Historia", 1958).

Respecte als historiadors estrangers, en aqueste anys apareix el llibre d'E. Hamilton: "War and prices in Spain. 1661-1680" (Cambridge-Massachusetts, 1947). Ja en 1934 havia aparegut l'obra del mateix autor: "American treasure and ~~xxxx~~ the price revolution in Spain" ; la història dels preus havia rebut així una gran aportació que, anys més tard, serà continuada i revisada per nous historiadors. Sobre el tema ~~xxxx~~ dels moriscos, l'argentiní T. ~~xx~~ Halperin Donghi, deixeble de Braudel, va publicar dos treballs: "Recouvrements de civilisation: les morisques du Royaume de Valence au XVI siècle" (Annales XI, 1956) i "Un conflicto nacional. Moriscos i Cristians Viejos en Valencia" (Cuadernos de Historia de España, 1955-1957). Són els anys en que les noves directrius de la historiografia europea occidental, protagonitzada per l'escola de les ~~x~~ "Annales", arriben a la península. Des del 1950, any del Congrés Internacional de Ciències Històriques de París, els historiadors comencen a donar un nou enfocament a les seues investigacions; l'escola de Vicens, representada a València per Joan Reglà, donaria aviat els seus ~~fruits~~ fruits.

Els estudis de la Història Moderna del País Valencià han rebut i reben en els darrers anys una atenció creixent. Paral·lelament, hom assistirà a una recuperació de la consciència nacional del País. Pel seu valor documental, cal citar aquí dos articles de Vicens ("Presència valenciana", Serra d'Or, maig del 1960) i de Fuster ("Apunts per a una rèplica a Vicens i Vives", Serra d'Or, novembre del 1960), que encara avui tenen vigència en el camp historiogràfic. Vicens es mostrava preocupat per aqueix "mon històric homogeni, amb una sola vivència de base i unes mateixes línies estructurals en els aspectes econòmic, social i mental", i per la manera en que es podria traduir eixa realitat en el camp de la historiografia. Des de l'època de la Decadència, com recorda Fuster, s'havia creat en cada una de les nostres "regions" "un sentiment particularista mutuament desconfiat", ho fàcil de superar en el nostre camp; la historiografia dels Països Catalans s'havia fet fins aleshores de forma parcial, "cada regió té la seua història pròpia". Fuster reprotxa en certa mesura als historiadors del Principat el no haver abordat la "síntesi d'Història dels Països Catalans", ja que "les nostres escoles locals d'ensenyament no hi estan preparades encara, ni tècnicament ni moralment".

Vicens Vives reconeixia al seu article que "no es pot entendre la dinàmica de qualsevol de les tres porcions fonamentals de la catalanitat, sense una prèvia definició de l'evolució del conjunt". A banda d'aquesta utilitat científica, Fuster puntualitza que aquesta història conjunta dels Països Catalans vendria a desfer-se de "l'ideologia de les altres històries que, fins ara, han patit, les històries tenyides de particularismes regionals i les històries inspirades en el centralisme confederal". Les unes i les altres tendències han estat molt influents en la

la nostra unitat i de la consistència del seu desenvolupament al llarg dels segles". Vicens, "amb un escurçol professional", no ~~havia~~ ^{estava} tanmateix arribat al moment de realitzar aquest treball de síntesi; calia esperar, segons ell, a que des del País Valencià, ^{les illes} s'aportaren un ampli material monogràfic. Fuster hauria de confiar en que "algú de la seua escola, o no, s'atreveixi a heretar aquell projecte" (per aquestes dates, Vicens ja era mort); mentre, davant de la necessitat de continuar fent història "regional", Fuster proposa que "sense despendre les indagacions territorialment parcials sobre els nostres països, hem de procurar, cada dia més, donar preferència als enfocaments de conjunt".

L'arribada l'any 1950 de J. Reglà a la Universitat de València faria canviar el panorama de la història moderna del País. També Fuster, des del món extraversitari, amb les seues obres que desborden l'estricta marc de l'assaig per entrar de ple en la tasca històrica ("Nosaltres, els valencians" i "Poetes, moriscos i capellans". 1962), contribuirà força en aquest canvi. Reglà, que serà catedràtic de la Universitat de València fins el 1952, s'encarregarà en certa mesura de dur a terme els projectes de Vicens. Ja des del 1953, havia iniciat els seus treballs sobre els moriscos, dels que faria un recull en el seu llibre "Estudios sobre los Moriscos" València-1964, però seria la seua síntesi sobre la història del País, "Aproximació a la Història del País Valencià" (València-1968) i banda d'altres treballs sobre la Corona d'Aragó, en la línia dels "enfocaments de conjunt", de que parlava Fuster, com "La Corona d'Aragó en el tránsito de la Edad Media a la Moderna" (Saitabi-1964) o "Introducció a la Historia de la Corona d'Aragó" (Ciutat de Mallorca-1969) els que contribuirien a afirmar els estudis de Història Moderna, essent en certa mesura un revulsiu en la consciència del País, contribuint també a la recuperació nacional d'aquest.

L'obra de Reglà no s'esgotarà amb els seus treballs que continuarà fent fins a la seua mort (entre els que cal destacar pel seu contingut la "Historia de Cataluña" Madrid-1974, obra postuma, que inclou una Síntesi de Història dels Països Catalans) sinó que els estudis de Història Modernes augmentaràn d'una manera continuada confirmant els seus mètodes culminen els seus treballs de investigació. Tant els aspectes econòmics, com els culturals i socials passant pels polític i institucionals, rebran una atenció generalitzada..

Dins també del món universitari, a banda de l'escola de Reglà, cal destacar la ~~llarga~~ ^{tràgica} tasca que en aquests últims anys han dut a terme en el camp de la Història de la Medicina: V. Paret Llerca, J.L. Paret Rieg, J.M. Lopez Pinero i L. Garcia Ballester, així com en la Història del Dret, M. Paret Rieg. Tots ells preocupats per la Història de la Universitat valenciana i per la Història de la Cultura de la península.

han aportat valuosos treballs, així com J. García Roldán, de l'Escola de Regla i A. Mestre Sanchis, vinculat a aquesta unitat y que també ha investigat la problemàtica religiosa.

La Història econòmica, cultivada així mateix per l'Escola de Regla ha trobat en la Facultat d'Econòmiques un grup fort d'investigadors, preocupats per les problemes de la industrialització al segle XVIII, alguns dels quals foren deixebles de Regla.

Entre els historiadors estrangers cal citar a Elliott, J. Casey, H. Kamen, H. Lapeyre y Pierre Vilar.

En el món extruniversitari les aportacions són de molt diversa qualitat; el fer la agrupació temàtica ens referirem a elles des en concret.

Per últim el I Congrés de Història del País Valencià, celebrat en 1971, dona a la llum gran part de les conquestes historiogràfiques dels anys anteriors i contribuï a augmentar el interès per la història del País. El balanç a aquestes dades pot considerarse positiu, malgrat que falta molt camí per recórrer en la línia de Vicens i Fuster. S'ha fet més història "regional" que enfocaments de conjunt. Si que existeix un gran material monogràfic que farà possible aixos enfocaments.

B.- Agrupació temàtica de la producció històrica d'assaig.

1.- Econòmic i Social:

Els estudis de E. Salenquer Cobrià, de l'Escola de Reglà, sobre el regnat de Ferrand el Catòlic, han aportat nova llum sobre la política financera del monarca respecte a València; la seua tesi ("Ferrando el Católico y la Ciudad de Valencia-Aproximación a su estudio" València-1973) ha estat totalment reelaborada baix el títol "Valencia en la crisis del siglo XV" (Barcelona-1976). Altres treballs seus són: "La pugna por el proteccionismo mercantil: Puntualizaciones en torno a una obra póstuma, "Los jurados de Valencia y Luis de Santangel"" (Homenaje a Reglá-1975), i "En torno a un proceso de diversificación económica en la Valencia del quinientos: La quiebra de 1511" (Estudios-4, 1975).

En la Historia del Comerç cal destacar dins de l'Escola de Reglà a Emilia Salvador Esteban pels seus treballs sobre el comerç valencià del segle XVI ("La economía valenciana en el siglo XVI: Comercio de importación" València-1972; "Un siglo de comercio entre los puertos del condado de Rosellón y la Ciudad de Valencia (1500-1600), Aproximación a su estudio" VII Congrès Internacional xx d'Estudis Pirinencs; "Relaciones mercantiles entre el reino de Nápoles y la Ciudad de Valencia (1503-1515)" IX Congrès de Historia de la Corona d'Aragó; etc) que constitueix una obra fonamental per al estudi del complex món mediterrani del XVI. Respecte al segle XVII A. Castib té un estudi paral·lel i realitzat sobre el mateix tipus de fonts ("Tráfico marítimo y comercio de importación en Valencia a comienzos del XVII", Madrid-1967). La resta del segle va essent cobert per les tesis de llicenciatura de R. Ibañez Lucia, L. Moreno Sanz, J.L. Chordá i M.A. Gastaldo Paris, etc.

Sobre el XVIII la Historia dels preus està essent estudiada per J.M. Palos Ramos ("Precios del trigo y crisis en la Valencia del Setecientos", Tesis doctoral, València-1975; "Fluctuaciones de precios y asentecimiento en la Valencia del s. XVIII" València 1977; "Centralismo borbónico y reivindicaciones económicas en la Valencia del siglo XVIII: el caso de 1760" Estudios-4 València 1975; etc) i també per F. Calvo Novoa ("El precio del arroz en la Ciudad de Valencia según las compras del Hospital General 1719-20-1785" I Congrès d'Historia del País Valencià-1971(76)). Els dos pertanyen a l'Escola de Reglà. La Historia dels preus i dels salaris al segle XVI ha rebut una nova aportació amb J. Llop Catalá ("Un aspecto económico de la Valencia del siglo XVI. Los salarios" València 1972).

Altres temes socials i econòmics del segle XVIII són tractats per gran nombre d'historiadors i economistes amb els salaris i el treball a la Revolució Burgesa i de la Industrialització. El treball de E. Gineb (Anàlisi històrica de la

industrialización valenciana" Estudios geográficos- 1968) fou un dels pioners sobre la matèria. Vicent Martínez Santos ("La moneda de Valencia, 1780-1865. Algunos problemas" Tesis doctoral 1974; "Cera i Cera de la Sederia de València, 1730-1800", Argumentos-2 Valencia-1978; "Sederia i Industrialització. El cas de Valencia" Recerques-5) E. Lluch (La via valenciana, 1976) R. Aracil ("La industria Alcoyana" tesis doctoral Barcelona-1973) M. Garcia Bonafé ("El marco histórico de la industrialización valenciana" Información Comercial Española nº 425) R. Aracil i M. Garcia Bonafé ("La industrialización en el País Valencià. El caso d'Alcoi" València-1974); L. Carrero i J. Palafex ("El funcionamiento del Putting-out en el sistema economía señorial" Recerques-5, 1975) son alguns dels noms de tota una generació nova de economistes que treballen sobre aquests temes, vinculats a la Facultat d'Econòmiques de València.

Des d'altra perspectiva les obres de M. Ardit ha treballat també sobre temes socio-econòmics del segle XVIII valencià, centrades en el estudi del regim señorial i en els orígens de la revolució burgesa ("Ex Revolución burguesa y revuelta campesina" País Valencià 1789-1848" Tesis doctoral, València-1974; "Contribución al estudio del movimiento de las rentas de la tierra en el País Valencià en el siglo XVIII (1707-1800), Cuadernos de Hª de España-1975; etc).

Sobre la qüestió gremial, a banda dels treballs de L. Piles ("Estudio sobre el gremio de Zapateros" València-1959) i de R. Figueras Pacheco ("Los antiguos gremios de Alicante" Alacant-1958) estan les obres de R. Garcia Lercol i les tesis de llicenciatura de Alicia Boti Arnao ("Los gremios valencianos en el reinado de Fernando VI" València 1969-70) J. L. Hernandez Marco (Los Gremios textiles valencianos bajo Felipe V La lana y el lino" València-1975) i de Isabel Morant Deuza ("El ducado de Gandia en la 2ª mitad del s. XVIII. Estudio especial de los Gremios" València-1975).

Els aspectes monetaris han estat tractats fonamentalment per F. Mateu i Lladre que a part de la seua obra clàssica ("La Ceca de Valencia y las acuñaciones monetarias en los siglos XIII al XVIII" València -1929) ha fet les següents: "Documentos sobre el reinado de Carlos II, Rendición de cuentas de la Ceca de Valencia", Numisma-1950; "Aportación a la Historia monetaria del Reino de Valencia en el siglo XVIII" Valencia 1955; etc.)

Per últim i dins de la Historia econòmica cal citar a H. Lapeyre ("Economía y Sociedad en los siglos de la Corona de Aragón en el siglo XVI" VIII Congreso de Historia de la Corona de Aragón, 1966-1967; "La Economía de Aragón en la Corona de Aragón" l'Historia general de España "Económica" de F. Carrer, F. Carrer, Valencia, Valencia 1971(73); "Documentos valencianos de los Archivos Reales", Homenajes a 1976-1975).

En el camp de la demografia cal citar els treballs de J. Aracil i E. Sureda.

sobre la demografia del País Valencià, i fins de l'habitacionalment valencià de P. Perez Puchalt ("La población del País Valenciano hasta la época estatística" Saitabi-1972) i R. del Pozo García ("Demografía", capítol III de "Estructura económica del País Valencià" València-1970,). Amb treballs més monogràfics sobre la matèria cal citar a R. Garcia Carcel ("El censo de 1510 y la población valenciana de la primera mitad del siglo XVI" Saitabi-1970), J. Brines Blasco ("Aportación al estudio de la demografía valenciana: la Comarca de la Valldigna durante los siglos XVI al XIX" III Congrès d'Historia de la Medicina, València-1972) Francisco Bustelo ("La población del País Valencià en el siglo XVIII" Roderques-5, 1975) J. Comarera Mahiques ("Padrón Demográfico-Económico del Reino de Valencia 1735" València-1966) y R. Aragail, J. Gernabé i M. Garcia ("El Pedro de 1784: una aproximación a l'estructura social d'Alcoi" I Congrès d'Historia del País Valencià, València-1971).

Dins de la Historia social el tema de les Germanies, en contra de lox que podria pareixer ha rebut poca atenció de la Història; en els ultims anys tenim les obres de L. Piles ("Aspectos sociales de las Germanias de Valencia" Estudios de Historia Social de España-1962) de E. Salvador ("El puerto de Valencia durante las Germanias" Saitabi-1962) de F. Mateu i Llopià ("Aspectos económicos de la Germania" VIII Congrès de l'Historia de la Corona d'Aragó Valencia 1967(73),; les referencies de Fuster i Reglá en les seues síntesis; la tesi de llicenciatura de M.D. Bertrina ("Las Germanias de Valencia" València-1970); el plantejament general del període anterior que fa E. Belenguier en la seua Tesi; etc. Només les investigacions de R. Garcia Carcel ~~en tractat de manera global el tema; molt; son els seus treballs, entre d'altres:~~ "Las Germanias de Valencia y la actitud revolucionaria de los Gremis" Tesi Doctoral, València-1973; "Los censales y su repercusión en las Germanias" I Congrès d'Historia del País Valencià, València-1971; "Las Germanias y la Crisis de subsistencias de 1521" Castello-1975; "Las Germanias de Valencia" Barcelona-1975, etc.

Els estudis sobre la Inquisició no son tampoc molt nombrosos; d'aquests ultims anys destaquen el solid estudi de J.M. de Palacio i

J. de la Pinta Llorente sobre la família de Llois Vives ("Procedimientos Inquisitoriales contra la familia judia de Juan Luis Vives. Procedo contra Blanquina March, madre de Humanista" Lloris 1964). L'obra de M. Ardit ("La Inquisició al País Valencià" València-1970) es una visió panoràmica al llarg de tota la Inquisició valenciana des del segle XV al XIX. I els treballs de R. Garcia Carcel ("Las rentas de la Inquisición valenciana en el siglo XVI" Anuario de Historia de la Universidad de Granada 1975; "Las rentas de la Inquisición valenciana en el s. XVIII" Estudios-4 Valenci-1975 i "Orígenes de la Inquisición española: El Tribunal de Valencia-1478-1536", Barcelona-1976).

La Historiografia sobre els moriscos és molt més nombrosa, i fins i tot hi ha un peyre ("Geographie de l'émigration morisque" ~~xxxxxxxxxxxx~~ París-1964) i Estudis ("Estudios sobre los moriscos" València-1964) com de consulta. Des d'una perspectiva purament demogràfica estan el artículo de José Robres ("Catálogo de notas sobre las rectorías que fueron de moriscos en el arzobispado de Valencia: repoblación (1527-1663)", 1962) la tesi de J. R. Torres Alarcón, deixeblegia ("Repoblación del Reino de Valencia después de la expulsión de los moriscos" València-1969), el artículo de A. Bataller ("La expulsión de los moriscos: su repercusión en la propiedad y la población de la zona de los ríos de Varnisa", Col·loqui en aquesta línia del anàlisi demogràfic de l'expulsió està el treball de J. Bataller ("Estudio de la demografía de Oliva a través de los archivos parroquiales de la expulsión de los moriscos" Estudis-1, 1973), de F. Barceló ("El morisco en el Congreso d'Historia del País Valencià-1967(76)), de J. Casey ("Moriscos and population of Valencia" Past and Present, 1971, i "La peculiaridad demográfica valenciana del Seiscientos: despoblación y repoblación" III Congreso d'Historia de la Medicina, València-1969) i de P. Ferrer Marañón: "Los moriscos de la Corona" Barcelona-1974).

Les implicacions socioeconòmiques ~~xxxxxxxxxxxx~~ de l'expulsió han estat estudades més en profunditat per F. Palau García ("En torno a la expulsión de los moriscos: Debitores i Censos" I Congreso d'Historia del País Valencià) i E. Pallarés ("Tierra y Señorío en una etapa crítica de la Historia valenciana, 1520", Tesis doctoral-1976; "El señorío en señorial en el País Valencià después de la expulsión de los moriscos: los censos en estudio", Homenaje a Regla-1975; "Aspectos metodológicos para el estudio de la estructura social en Valencia". I Congreso de Metodología de las Ciencias históricas, Santiago-1973, etc). També hem trobat en aquest camp E. Serra i Puig ("Notas para una aproximación al estudio de la señorial en el País Valencià al siglo XVII", I Congreso d'Historia del País Valencià, 1971(76)) i J. Casey ("Las consecuencias de la expulsión de los moriscos en la cultura valenciana" III Congreso d'Historia de la Medicina Valenciana-1969) i J. Bataller ("La situación económica de la nobleza valenciana en vísperas de la expulsión de los moriscos" Homenaje a Regla-1975).

El treball sobre el problema ~~xx~~ i del problema ~~xxxx~~, en relació amb l'estructura social de l'època, ha estat investigat en profunditat per J. Bataller, deixeblegia a Regla, en: "Burguesismo, Piratería y Control de la población en Valencia, durante el reinado de Felipe II" València-1972-77; "El problema de la población del Imperio Español en Valencia (1513-1609)" Homenaje a Regla-1975; "Otra minoría marginada: Los gitanos en Valencia bajo los Austrias" Homenaje a Regla-1975).

d'Història del P. V., 1971; i sobre tot en les obres de conjunt: "Els fonaments d'el País Valencià modern" València-1968, i "València sota Carlos II. Bandolerisme, reivindicació ciutadana i serveis a la Monarquia", València-1971.

Així mateix han treballat en el mateix camp: A. L. González Abensi (Disposicions sobre el control de moriscos a començos del virreinato del Duque de Segorbe (1559-1560), I Congrés de Història del P. V., 1971); M.D. Salvador Lizondo ("Notas sobre el bandolerismo nobiliario a comienzos del virreinato del duque de Maqueda, 1553-54", I Congrés d'Història del P.V. 1971); L. Guin Marín, ex ("La represión del bandolerismo en el virreinato de F.P. de Urbina, 1650-52", I congrés d'Història del P. V. , 1971 (76)); l'historiador anglès J. Casey ("The Spanish Province of Valencia, 1609-1650", Cambridge-1968, Tesi doctoral, i "La crisi general del segle XVII a València, 1646-1648", Castelló 1970).

Els problemes socials de finals del segle XVII, junt amb les obres de S. García Martínez i de F. de P. Monblanch, ja nomenats, tenim l'aportació de H. Kamen ("Nueva luz sobre la segunda Germanía de Valencia.1693", Homenatge a Reglá, 1975).

Els aspectes polítics i institucionals dels segles XVI i XVII es troben així mateix tractats en les obres de conjunt que hem citat abans (Regla, Delanguer, Salvador, García Martínez, Casey, García Garcel, Lapeyre, etc.). Cal citar també a J. Beneyto Pérez ("Las instituciones de los países de la Corona de Aragón en el siglo XVI" VIII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó, València,1967 (73)) i a J. Mateu Ibars ("Los virreyes de Valencia. Fuentes para su estudio" Valencia-1963), així com altres treballs menors de E. Salvador ("El reino de Valencia y la política internacional española(1650-1667), Cuadernos de Historia, 1975), D. de Lario ("Cortes valencianas de 1626: problemas en torno al pago del servicio ofrecido", Estudios-4, Valencia-1975), i L. Guin ("Los Estamentos valencianos y el Duque de Montalto: los inicios de la reacción foral" Estudios-4, Valencia-1975; " La Ciudad de Valencia y el Brazo real: las Cortes de 1645", Homenatge a Reglá, 1975).

Respecte al segle XVII son molt pocs els estudis dedicats a la problemàtica política i institucional del País Valencià, els existents es centren en les causes i conseqüències de l'abolició dels furcs. Hem citat les obres de Alfons i Guacón Pelegrí sobre la Guerra de Successió. P. Valtés Gou ("La Guerra de Sucesión en Valencia" València-1964) no aporta un plantejament vàlid de qüestió, car la seva obra es un subproducte de les investigacions realitzades per l'autor respecte al Principat. També H. Kamen ("La Guerra de Sucesión en España" 1974) dona una aportació nova respecte a l'historiografia tradicional. Un intent d'explicar la Guerra de Successió en les seues variants socials, econòmiques i polítiques es el realitzat per C. XXXXX Pérez Arriola ("La Guerra de Sucesión en el País Valencià" València-1973; "El desarrollo

y su repercusión en la Guerra de Sucesión en Valencia" Homenatge a Reglà, 1975; "El Austerlitz en Valencia. Un novè intent de sublevació en 1710", Estudis-4, València-1975; "La Guerra de Sucesió: una revolució campestre" I Congrés d'Història del P.V. 1971).

Respecte al estudi de la Nova Planta només els treballs de P. Pérez Puchalt ("La abolición de los fueros en Valencia y la Nueva Planta" Saitabi-1962) i de M. Ponsat Reig ("La representación de la Ciudad de Valencia en las Cortes de 1709" Anuario de Hª del Derecho español, 1968; "Valencia en las Cortes de 1712-13 y en las de 1724" Anuario de Hª del Derecho español 1971; "Notas sobre la abolición de los fueros de Valencia" Anuario de Hª del Derecho español 1972; "Apuntes sobre la abolición de los fueros y la Nueva Planta" I Congrés d'Història del P.V. 1971 (76)) signifiquen un punt de partida sòlid per a posteriors investigacions.

Per últim els articles de J.M. Palop Ramos ("Centralismo Borbónico y reivindicaciones políticas en la Valencia del Setecientos. El caso de 1760", Homenatge a Reglà 1975) Mª Dolores Galbis Blanco ("Un monasterio valenciano: la Cartuja de Ara Christi del Puig" I Congrés d'Història del País Valencià) E. Salvador ("Las relaciones hispano francesas durante el trienio 1790-1793" Su visión a través del "Diario de Valencia", Homenatge a Reglà, 1975), M. Ardit ("Mendoclerismo i delinquencia a les acaballes de l'Antic Regim (País Valencia, 1759-1843)" Reserques-3, 1974); "La Revolución francesa y Valencia: los alborotos del 1793", Bol. Soc. Cast. DE Cultura, 1970) venen a completar el conjunt de publicacions sobre els aspectes polítics i institucionals al segle XVIII.

2. Cultura

La Història de la Cultura ha rebut en els últims anys una atenció creixent, en especial, els corrents humanistes del segle ~~XXXX~~ XVI, La Història de la Universitat, la Història de la Medicina i els problemes de la il·lustració.

L'obra clàssica de Bataillon ("Erasmo y España") és fonamental en molts aspectes per al estudi dels fenòmens d'espiritualitat i del Humanisme a la València del Cinc-cents. També es ha de destacar l'obra de J. Ventura: "Els heretges catalans" Barcelona 1963. De gran interès és la síntesi recollidora per S. García Martínez ("Los corrents ideològics i científics", Història del País Valencià) de les Germanies a la Nova Planta. Barcelona, 1975.

Els estudis sobre la Contrarreforma i la posició del Arxebisbe de València Sant Joan de Ribera han arribat també ben desenvolupats: R. Villos Lluch ("Don Juan de Ribera, Patriarca de Antioquia, arzobispo y virrey de Valencia" Barcelona, 1980), M. Batllori ("La obediència a don Juan de Ribera, 1532-1611" a Catalunya i l'època moderna. El procés d'història cultural i religiosa, 1500-1571), J. Fuster

("Pestes, moriscos i G. morlins", València-1962, i "Heretgies, revoltes i cormons" València-1968), així com les últimes aportacions de S. Garcia Martínez ("El Patriarca Ribera y la extirpación del erasmismo valenciano" Estudios-4, València-1975; "San Juan de Ribera y la primera cuestión universitaria"; "Humanismo y Contrarreforma: El caso de Pedro Juan Núñez" Estudios (en prensa).

La Historiografia sobre la Universitat al segle XVI s'ha vist enriquida després de l'obra clàssica de A. de la Torre amb les aportacions de A. Palanca Pons ("Historia de la Universidad de Valencia durante los reinados de Carlos I y Felipe II" VIII Congrès d'Historia de la Corona d'Aragó, 1967), A. Gallejo Madrós ("Nuevos datos para la Historia de la Universidad de Valencia: la fundación del Collegi del Studi General" Homenatge a Reglà, 1975) S. Garcia Martínez ("Los estudios clásicos en Valencia durante el s. XVI" VIII Congrès d'Historia de la Corona d'Aragó, València-1973).

Amb el estudi de la Universitat cal fer referencia als treballs sobre la Historia de la Medicina: J.M. Lopez Piñero i L. Garcia Ballester ("Antologia de la escuela Anatómica valenciana del siglo XVI" València-1962) S. Garcia Martínez ("Un intento de seguro médico en Valencia, 1684"; "La Cátedra valenciana de anatomía durante el ultimo tercio del siglo XVII", III Congrès d'Historia de la Medicina, Valencia, 1969(71), Dins de la Historia de la Medicina cal incloure els estudis sobre les pestes que tenen una vessant demogràfica, recordem els treballs de L. Garcia Ballester i J.M. Mayer Benitez sobre la pesta de 1648 (I Congrès d'Historia del País Valencià).

Els estudis sobre la cultura al segle XVIII valencià han arribat a tindre una importancia innegable, suscitant un especial interes. De M. Batllori tenim: "Algunos momentos de expansión de la historia y cultura valencianas" (Valencia, 1975) i "València i Catalunya al segle XVIII" I Congrès d'Historia del País Valencia, 1971. Des del camp de la Historia de la Medicina, junt a Lopez Piñero, cal assenyalar els treballs de Vicent Peset Llorca, veritable pioner ("Andrés Piquer y la Psiquiatria de la Ilustración" XV Congrès Internacional de la Historia de la Medicina, Madrid, 1956; "El doctor Zapata (1684-1745) y la renovación de la Medicina en España", 1966 etc.) i de J. L. Peset Riera ("Andrés Piquer y la enseñanza de la Medicina" I Congrès d'Historia del País Valencià, 1971; "Cultivos de arroz y Paludismo en la Valencia del siglo XVIII" junt amb M. Peset, Hispénia, 1972).

El camp de la problemàtica religiosa i de la Il·lustració en general ha estat estudiat per A. Pastor Gual ("Iluminismo y reforma de la Iglesia. Renacimiento politico-religioso de San Gregorio Leyenda i Sison (1699-1781)", València-1968; "Historia Fuera y Actitudes políticas. Leyenda y la Historiografía del XVIII", València-1970; "Jesuitismo e Ilustración en España" Barcelona-1976, etc).

La repercussió en tota aquesta feina el Consell de la Universitat ha estat una de les preocupacions de gairebé tots els historiadors de la Cultura: V. Peset ("La Universidad de Valencia y la renovación científica de España (1607-1727)", Bol. Socie. E. Est. de Cultura-1964), J.L. Peset y M. Peset ("Felipe V y la Universidad de Valencia. Las Constituciones de 1703" Anuario de Hª del Derecho español, 1973; "La Universidad española s. XVIII y XIX. Despotismo ilustrado y Revolución liberal" Madrid-1974; "Estatutos, Constituciones y privilegios de la Universidad de Valencia", 1977; etc.) J. Fuster ("Hacia el Plan Blasco, Reforma de la Universidad de Valencia en 1787", Analec-ta Calasanziana, 1966).

Cal assenyalar que quasi tots els treballs sobre la cultura del XVIII valencià estan basats en el coneixement de les fonts originals.

També sobre la cultura en general a l'edat moderna cal nomenar els treballs, sobre la llengua i cultura catalana al País Valencià en aquest període, de Fuster ("La Decadencia al País Valencià" Barcelona- 1976; i els capítols corresponents de la "Història del País Valencià: de les Germanies a la Nova Planta", 1975) i de M. Sanchis Guarnier ("Els valencians i la llengua autòctona durant els segles XVI, XVII i XVIII, Valencia-1963).

3.- Publicació de Fonts

El Departament d'Història Moderna baix la direcció de J. Reglà inicià una sèrie de publicacions que sota el títol genèric de "Monografies i Fonts" preten posar a l'abast dels historiadors, treballs d'investigació (Tesis de Doctorat i de Llicenciatura) i Fonts documentals que pel seu valor i interès mereixen serho. Fins ara han estat publicats (sense comptar amb altres treballs d'investigació) les següents volums: Gaspar Escalona, "Decada Primera de la Historia de Valencia", València-1610, reproducció Facsimil, Valencia-1972, en 6 volums; Martin de Viciencia: "Crònica de la Inclita y Coronada Ciudad de Valencia" volums II, III, i IV, València, 1564-66 el volum I (en premsa) portarà un estudi preliminar i índex a cura de S. Garcia Iñiguez. Així mateix han estat reimprimits els Furs i Actes de Cort promulgats des del segle XV fins a la Nova Planta; la sèrie s'obri amb "Cortes del reinado de fernando el Católico" València 1972 amb un estudi preliminar i índex a cura de E. Belaguer, i continua amb: "Cortes del reinado de Carlos I" València 1972, a cura de R. Garcia Barcel; "Cortes valencianas del reinado de Felipe II" València, 1973 a cura de E. Belaguer; "Cortes valencianas de Felipe III, Valencia, 1973, a cura de E. Claver; "Cortes del reinado de Felipe IV: I Cortes valencianas de 1626" València 1973 a cura de D. de Lario; i "Cortes valencianas de Felipe IV. Cortes de 1645, a cura de L. Guiso (en premsa).

A banda de aquest carter de publicacions, el Departament d'Història Moderna

i també per iniciativa d' J. Rulló, amb un nivell especialitzat fonamentalment en treballs manuscrits de la València.

La publicació de fonts d'arxius antigues amb les aportacions de J. Casanova Mahiques ("Colección de documentos para la Historia de Gandia y su Comercio" Gandia-1961) o per la reimpressió de l'obra de José Taixidor y Trillas J.P. ("Estudios de Valencia: Historia de la Universidad hasta 1616", introducció, notes i índex a curt de L. Robles, València-1970) publicades pel Secretariat de Publicacions de la Universitat de València; i de l'obra de J. A. Cavanilles ("Observaciones sobre la Historia natural, Geografía, Agricultura, población y frutos del reino de Valencia", Madrid 1795-1797 reeditat per J.M. Casas Torres Saragosa a 1953.

Per últim cal senyalar en aquesta ocasió el Ajuntament d'Oliva que ha publicat diversos treballs d'investigació sobre Mayans i fonts manuscrites o impresses referides a ell ("Mayans i Siscar: Epistolario I Mayans y los Mediceos" València, 1972, a cura de Vicente Pecet Llorca; "Epistolario, Mayans y Burriel" a cura de A. Mestre Sanchis, Valencia-1972; Epistolario : Mayans y Marti" a cura de A. Mestre Sanchis, València 1973; "Mayans i Siscar: Epistolario V, Escritos económicos", estudi preliminar de E. Lluch, selecció, transcripció i notes per A. Mestre, Valencia, 1976, etc.

C.- Planificació de les recerques. Alguns suggeriments.

Malgrat que les investigacions sobre el període estan arribant a un grau acceptable de desenvolupament, es necessari aprofundir en quasi tots els aspectes tractats com són la Història del comerç, de les preus, la història econòmica en general, del règim senyorial, de l'organització institucional del País, la demografia, la història cultural, etc.

"Sense desdenyar les indagacions territorialment parcials sobre els nostres països, hem de procurar, cada dia més, donar preferència als enfocaments de conjunt" (Fuster). És ben important per a les nostres perspectives de futur investigar i establir quines han estat, al llarg de la història, les nostres respostes o actituds comunes davant d'uns fets que ens diversificaven i ens negaven com a poble. Potser els Països Catalans hem estat ~~xxxx~~ un marc bastant caracteritzat d'aliances i lluites populars contra les classes opressores, potser hem tingut unes respostes socials i polítiques més unificades que no ho sembla, ... Cal, però, treballar-hi.

Pel Departament d'Història Moderna de la Universitat de València

LUIS GUJA MARIN

PONÈNCIA D'HISTÒRIA CONTEMPORÀNIA

01. Consideració preliminar
02. Balanç historiogràfic
03. Línies d'investigació en Història Contemporània.

119

SECRETARIAT DE L'ENSENYAMENT DE L'IDIOMA
Moratin,15 Tels.322 58 19/321 92 24 València-2

1.- Consideració preliminar

Donc le $\mathbb{R}$ -module $\mathcal{O}_X$ est libre d'anneau local, et ainsi il est libre d'anneau local.

220

de Joan Fuster, que al nostre entendre ha marcat, també, un camí a les directrius dels joves historiadors fent-los decidir-se sense dubte per traure a la llum pública els grans problemes històrics del País Valencià i a qüestionar-se, en definitiva, la seua pròpia identitat.

2.- Balanc historiogràfic

Dintre del que podem classificar com història Econòmica cal senyalar, en primer lloc, un article que comença el gran debat sobre la industrialització valenciana, es tracta de E. GIRALT "Problemas históricos de la Industrialización valenciana" (Estudios geográficos, Madrid-1968) que donava unes línies interpretatives de per què el País Valencià no va arribar normalment al procés d'industrialització al segle XIX. Posteriorment ha aparegut altres treballs que en algun cas han matitzat les tesis de Giralt i en altres les han modificat, entre ells caldria destacar els articles de M. GARCIA BONAFÉ: "El marco histórico de la industrialización valenciana" (Información Comercial Española, nº 485, gener, 1974) i d'Ernest LLUCH "Modelos de industrialización e ideologías en el País Valencià" (Ibidem) pel què contribuïren a crear el marc de les investigacions. Mesos després apareixeria un altre article valuós: "La no industrialització valenciana i el model de creixement econòmic de David Ricardo" d'Ignaci JIMÉNEZ RAMEDA i Francesc PEREZ i GARCIA (Argumentes-2, València, 1975). Paral·lelament anaven apareixent d'altres treballs. Alguns d'ells de caràcter monogràfic, com l'obra de M. GARCIA BONAFÉ i R. ARACIL RIBOT "Industrialització al País Valencià -el cas d'Alcoi- (València, 1974) o les de Josep-Maria BERNABÉ "Indústria i subdesenvolupament al País Valencià (Ciutat de Mallorca, 1975) i "Canvis tecnològics i estructures industrials: el cas a la Vall del Vinaló" (Recerques-6, Barcelona, 1976).

Des d'un punt de vista sociològic caldria afegir les aportacions de Josep PIÇÓ en "Empresario e industrialización: el caso valenciano" (Madrid, 1976).

Des d'un punt de vista sectorial caldria destacar els treballs dedicats a la qüestió de la seda, estudiada per Vicent MARTÍNEZ SANTOS a la seua tesi doctoral "La sederia de Valencia (1750-1865)" de la qual han aparegut avanços com "Cara i creu de la sederia de València" (Argumentes-2, València, 1975) o "Sederia i industrialització: el cas de València" (Recerques-5, Barcelona, 1975).

El tema de la banca ha estat estudiat als seus aspectes generals per V. M. ROSSELLÓ i E. BONO: "La Banca al País Valencià" (València, 1973), i en treballs de tipus monogràfic com el de Clementina ROBENAS "El naixement i desenvolupament d'una institució frustrada: la primera Caixa d'Estalvis de València" (Argumentes-2, València, 1975). Igualment mereix destacar-se l'estudi de Miquel A. FABRA "Valencianisme i Economia: Ignasi Villalonga (1895-1973)" també a Argumentes-2.

221
Ha cobert igualment l'estudi d'una qüestió tan cabdal com la desamortització, tot i que, per ara, només hem estat abocats segments cronològics molt delimitats, t al con fan els estudis de Joan BRINES, especialment "Deuda y Desamortización durante el Trienio Constitucional (1820-1823)" en Moneda y Crédito, nº 124, Madrid, 1973, o en "Consequències de la Desamortització de 1820-1823 al País Valencià" (Recerques-4, Barcelona, 1973).

Finalment cal fer referència, pel que a les obres d'història econòmica pertoca, al suggestiu llibre d'Ernest LLUCH "La Via Valenciana" (València, 1976), un interessant intent d'explicació del model valencià de transició del feudalisme al capitalisme.

Dins del que sol anomenar-se -amb una certa inexactitud- "història social" caldria citar en primer lloc, pel què significa d'intent de creació d'una infraestructura investigadora la "Bibliografia dels moviments socials a Catalunya, País Valencià i les Illes" que realitzaren E. GIRALT A. BALCELLS, A. CUCÓ i J. TERRES amb un nodrit equip de redacció (Barcelona, 1972).

Des del punt de vista cronològic hem d'esmentar la tesi doctoral de Manuel ARJIT "Revolució burgesa i revolta camperola (1789-1840)" de la qual l'autor ha publicat diversos avenços, com "Los alborotos de 1801 en el Reino de Valencia" (Hispania, 113, 1969); "Bandolerisme i delinqüència a les acaballes de l'Antic Règim (País Valencià, 1759-1843)" (Recerques-3, 1974); "El Govern del general Elío a València i les conseqüències econòmiques i socials de la Guerra del Francès" (Argumentes-2, 1975); "Per la religió, el rei i la pàtria" (Recerques-5, 1975) etc.

El llibre d'Alfons CUCÓ "Republicans i Camperols revoltats" (València, 1975) recull diversos treballs sobre agitacions agràries a les darreries del segle XIX i començaments del XX i estudis sobre ~~moviments agraris~~ història de la política. El mateix autor ha publicat també algun estudi sobre moviments socials, com la "Contribución al estudio del anarco-sindicalismo valenciano" (Saitabi-XXII, València, 1972).

Hi ha diversos treballs dedicats a estudiar el País Valencià a l'època de la I Guerra Mundial. Citem com a més representatius l'article de F. ROMEU ALFARO "La crisis de 1917 y sus consecuencias económicas y sociales en la región valenciana" (Saitabi, XIV, 1964), el de Dolors ORTÍ i ALIVERT "Alicante durante la I Guerra Mundial (1914-1918)" (Saitabi, XV, 1965) i l'obra de J.A. LACOMBA "Crisi i Revolució al País Valencià (1917)" (València, 1968).

Entre els estudis dedicats a aquestes matèries per a etapes posteriors esmentarem els de M. RUIZGUA i J. TERRES "El movimiento anarquístico en el País Valenciano" (1903-1935)" (Ier. Congrés d'Història del País Valencià, obra encavant I.C.H.P.V. 1974). També devem a K. RUIZGUA una "Introducció a l'obra d'Agustí Noya Ruiz" (Argumentes-1, València, 1974).

Pol que respecta al tema de les col·lectivitacions a la darrera guerra civil compten amb articles com els de Marius LACET "COMPLEJOS i D. ALICIA" "Alcega i la guerra civil: les col·lectivitacions" i "El problema de la terra a Sueca" tots dos publicats a Arguments-1, València, 1974.

A totes les obres esmentades caldria afegir, per altra banda, treball en curs que, inclús, han rebut ja, encara que parcialment, una sanció acadèmica. Seria el cas, entre d'altres, de memòries de licenciatura com la de Joan RUIZRO, dedicada a fer un esquema general d'història del moviment obrer al País Valencià, o la de Aurora BOSCH que ha tractat del tema de les col·lectivitacions.

Entre els treballs dedicats a la història política - que són molt sovint treballs d'història de la política- hauríem de citar els d'Alfons GUCÓ dedicats a estudiar els moviments nacionalistes, el republicanisme valencià, o la qüestió autonòmica. En aquest sentit esmentem els "Aspectes de la política valenciana al segle XIX (Barcelona, 1965); "Sobre el radicalismo valenciano" (Hispania, XXIX, Madrid, 1969); le mouvement nationaliste en Catalogne (Région valencienne et Baléares)" dins "La Méditerranée de 1919 a 1939, Nice, 1969; "El valencianisme Polític (1874-1939) (València, 1976); i "La problemàtica de l'Estatut valencià durant la guerra civil: l'Avantprojecte d'Unió Republicana" (Arguments-3, València, 1977).

Ha contribuït també a estudiar el tema de l'autonomia el valuós article d'Isidre MOLAS "Les institucions polítiques del País Valencià segons l'Avantprojecte d'Estatut d'autonomia de Juliol de 1931 (València, 1974, al I. C. H. P. V.)

Als treballs sobre partits polítics i eleccions cal destacar les aportacions d'AGUILÓ i LUCIA "Las elecciones en València durante la II República" (València, 1974) i "Sociologia electoral valenciana (1903-1923), (València, 1976). Existeixen alguns estudis inèdits dedicats al tema a la "provincia" de Alacant, com els de Fernando PEÑA i Maria-Carmen GONZÁLEZ. Així mateix, caldria citar ací l'article del malaguanyat Vicent ARRUE "l'ambient electoral durant les eleccions de febrer del 1936" (Arguments-1, València 1974).

Respecte a la història dels partits polítics al País Valencià, a banda de texts ja citats anteriorment, comptem, per exemple, amb el valuós article de Josep FONTANA "Algunes dades sobre els moviments revolucionaris de 1842 i 1843 a València" que de fet aborda l'inici del republicanisme valencià. Sobre el moviment cantonal i el federalisme ha escrit Mª Victòria GOBENH el seu article "El cantonalismo en el País Valenciano" (I.C.H.P.V. 1974). El tema de la història del socialisme està a penes encetada. Solament disposem del treball de Salvador FRANCH, també prematurament desaparegut "Els orígens del PSOE al Sud del País Valencià" (I.C.H.P.V. 1974).

L'estudi de la Terceira Regional ha estat abordat des de perspectives ben diferents. Una banda disposa dels treballs de J. JOANÀ VILLALBA,

123

"La campaña de la escuela Regional Valenciana en las elecciones de 1930" (Gaitabi, XIV, 1964) i "Los agrupaciones locales de la escuela Regional Valenciana" (Gaitabi, VII, 1967). Per altra banda, hi ha les interessants suggerències de Josep-Vicent LLIBRE "escuela Regional Valenciana: les e condicions de possibilitat d'un grup polític" (Arguments-1, València-1974).

Caldria, finalment, fer una breu referència als temes d'història i de la cultura. Necessàriament breu perquè -hem de preveure- seran tractats amb major detenició en d'altres àmbits del C.C.C. No podem deixar d'esmentar, però, els importants treballs de N. SANCHIS GUARNER dedicats a la Història de la llengua de Joan FUSTER a la literatura -especialment el seu històric pròleg a l' "Antologia de la Poesia Valenciana" (Barcelona 1956) o els treballs de Josep LLIBRE dedicats a la novel·la contemporània. És evident també la gran importància de les diverses suggerències de FUSTER -dispereses, diem, en milers i milers d'articles- ara per ara impossible de catalogar ni tan sols sumàriament.

També el tema de l'arquitectura i l'urbanisme mereixiria un capítol a banda. Malgrat que el seu conreu entre nosaltres és ben recent, comencem a disposar de textos ben significatius que devem a autors com Tomàs LLORENS, Emili GIMENEZ o Trinitat SIMÓ. Per via d'exemple destacariem títols com el següents: Tomàs LLORENS "El moviment modern i el racionalisme a l'arquitectura i l'urbanisme valencians" (Arguments-1, València, 1974); Tomàs LLORENS i E. GIMENEZ "La imagen de la ciudad: València", en Hogar y Arquitectura, Madrid, 1970; Trinitat SIMÓ "La arquitectura de la renovación urbana en València" (València, 1973). No cal dir que a aquest títols i aquests autors caldria afegir uns altres que treballen una mica a cavall entre la història i la geografia humana, com ara N. SANCHIS GUARNER o Maria-Jesús TELIXIDOR, que confiem veure citats també en altres àmbits d'aquest Congrés.

3.- Línies d'investigació en Història Contemporània.

Dintre del panorama de monografies resenyades, i contant amb que són necessàries moltes més sobre els mateixos aspectes o altres encara inèdits, cal la compilació i el lligam de totes elles en una obra-síntesi de la Història Contemporània del País Valencià que faça possible un resum del que ja s'ha estudiat i d'orientacions o hipòtesis del que ens manca per conèixer a nivell de recerca, complint així amb el doble objectiu de rigor científic i de divulgació per a un públic que necessita una història objectiva de la realitat immediata del País Valencià.

Per altra banda els treballs relatius a les històries local o comarcals són també tasca de primer ordre: les anàlisis dels distints models generals fins ara apuntats deuen ser complimentats en aquests espais concrets i característics i no sols a nivell sectorial de història econòmica, política o social sinó de forma global, on cadascun dels aspectes s'interrelacionen amb tota la seua complexitat.

De totes maneres falten encara treballs monogràfics d'importància, com per exemple una història del republicanisme valencià o dels grups de dreta, així com dels fets polítics i econòmics. En Història Econòmica cal desentrañar encara nombrosos aspectes de l'agricultura valenciana i els seus circuits comercials, així com el procés artesanal i industrial. El que fa a la història Social, i tenint en compte el que ja s'ha estudiat és un sector gairebé sense explotar i resulta absolutament necessari una anàlisi global de tots els moviments camperols, així com una història de la II^a República i la Guerra Civil.

Finalment considerem que aquests treballs de coneixement i desmitificació de la nostra història contemporània exigeixen una Universitat Valenciana Autònoma a dintre d'un País Valencià autònom on es puga investigar i posar la recerca al servei de la problemàtica social i nacional del poble en el qual està inserida la Universitat.

L'ESTRUCTURA SOCIAL DEL PAÍS VALENCIÀ

01. La burgesia
02. Les capes mitges i la petita burgesia
03. La classe treballadora
04. La població laboral
05. El desenvolupament desigual

L'ESTRUCTURA SOCIAL DEL PAÍS VALENCIÀ (RESUM)

El País Valencià —per a molta gent Regne de València, Regió Valenciana o, encara, "Levante Español"— és un poble, una comunitat nacional que històrica i culturalment té, alhora, característiques nacionals comunes amb el Principat de Catalunya, les Illes i la Catalunya del Nord. Avui no té autonomia i, oficialment, és dividit en tres províncies: Alacant, Castelló i València. D'altres divisions de tipus administratiu, territorial o polític, fragmenten arbitràriament el País i serveixen per a ocultar als valencians llur pròpia unitat i el significat sociològic que se'n deriva.

Un primer element típic de la societat valenciana és l'existència de dues comunitats culturalment diferents: la valenciano-parlant, de llengua catalana i la castellano-parlant de llengua castellana. Oficialment, ambdues comunitats viuen en harmonia i en la més gran de les normalitats; però de fet, com indica Joan Fuster, constitueix un dels eterns problemes del País Valencià com a comunitat nacional. Les zones castellanoparlants d'escassa importància numèrica (el 20% de la població) mai no han sentit la necessitat de plantejar-se llur identitat nacional com a problema. Distorsionadament han acceptat el nacionalisme espanyolista. Pel contrari, les zones valenciano-parlants no troben, a hores d'ara, la forma de definir-se com a poble nacional. Entre els molts factors que influeixen negativament sobre aquest problema destaca la presència dels valencians castellano-parlants. Més o menys deliberadament, els castellano-parlants actuen com a factor dissuasor. Aquest problema és conegut amb el mot de "DUALISME VALENCIÀ", està avui en vies de replantejament, a mans dels polítics.

L'actual estructura social valenciana està condicionada per la singular forma en què s'ha desenvolupat el mode de producció capitalista. Fins fa escassament 20 anys, la societat valenciana estava determinada pel capitalisme agrari i mercantilista, mentre que, en general, el capitalisme es desenvolupa primer en la indústria, a costa de l'agricultura i posteriorment penetra en el camp. A hores d'ara, després d'un intens, precipitat i anàrquic procés d'industrialització la societat valenciana presenta els trets típics de les societats desenvolupades de tipus occidental, això sí, arrossegant tots els defectes de l'industrialisme capitalista i molts pocs dels avantatges que, si més no, ha tingut en aquestes societats.

L'estructura de classes valenciana està definida pel mode de producció capitalista en l'estadi monopolista. Això significa que la societat es polaritza entorn a dues classes socials: la burgesia i el proletariat; entre ambdues classes apareixen les capes mitges, de les quals forma part la petita burgesia, fins fa poc d'especial importància en el País Valencià.

a) La burgesia: Les distintes capes o fraccions de classe de la burgesia, articulades entre si per la burgesia financera que fa el paper hegemònic, constitueix el bloc dominant de la societat valenciana. Esquemàticament, la classe dominant valenciana es caracteritza per:

- 1) Una fracció que forma part de la burgesia financera i monopolista de l'Estat espanyol (els Villalonga, Reig, per la banca; els Serrabusa, Carpi, pels cements,...).
- 2) Un sector financer autòcton de poca importància. El Banc de València és un apèndix de Banc Central, el Banc de l'Exportació no passa de ser modest. Recentment, grups financers més o menys lligats a l'Opus han constituït Promobanc, de València, el Banc d'Alacant i el Banc de "Levante", amb seu a la ciutat d'Alacant. L'escassa importància dels instruments financers valencians afavoreixen la fuga de capitals que, mitjançant la gran banca de l'Estat espanyol i les Caixes d'Estalvi, es produeix al País Valencià.
- 3) La gran burgesia, fins fa poc agrícola i comercial (exportadors i terratinents), està ja barrejada amb la burgesia industrial. Aquesta, fins fa poc d'escassa entitat i molt dispersa, comença a articular-se entre si, entre la vella burgesia industrial i entre l'agro-mercantilista.
- 4) S'hi perfilen també diversos grups a mig camí entre la mitjana burgesia i el capital financer: Caixa d'Estalvis del "Sureste" i certs projectes del ram de la construcció.
- 5) La burgesia es completa, com a classe social, amb la mitjana burgesia comercial, agrícola o professional i amb els graus inferiors de la burgesia industrial.

Durant més de cent anys el centre de gravetat de la burgesia valenciana ha estat en els sectors agrícoles i comercials, essent la gran burgesia terratinent i exportadora la capa dirigent que ha marcat profundament el País, recolzada en certa manera per la resta d'una burgesia majoritàriament agrícola i comercial també. L'origen d'aquesta burgesia terratinent sembla

girar entorn a la desamortització del segle XIX que, al País Valencià, significà la inversió en compra de terres, dels capitals comercials que podien haver servit per a la industrialització. Aquesta capa dirigent adopta una línia política conservadora que xoca amb les capes populars i amb certs sectors de la burgesia mitja. Moderats primer, co-artífexs de la Restauració després, finalment de la dreta regional valenciana, han donat al País cert aspecte de prosperitat grisa, de modernació, coexistent amb la imatge liberal democràtica de les classes populars. El seu dinamisme, ha estat orientat cap a successives formes d'exportació i, en general, s'ha desinteressat de la lluita pel control de l'aparell estatal, o la seua substitució per un altre (democràtico-regional), atés que els seus interessos lligats al mercat exterior li feien gairebé relevant la política interior. Una bona part de les característiques actuals del País Valencià: la seua atonia social, l'escassa vitalitat cultural, la inexistència d'un valencianisme burgès... poden ser derivades de la ideologia d'aquesta capa social, i no precisament de l'aparent caràcter agrícola del País o d'una suposada i metafísica idiosincràsia. Per aquesta i altres raons, la burgesia valenciana ofereix aspectes del tipus següent: a) hipercastellanitzada lingüísticament, b) globalment, no és ni tan sols regionalista, c) manca d'iniciatives culturals pròpies, d) dona un baixíssim índex d'utilització de determinats instruments capitaliste. (poques societats amb accions de cotització bursàtil, el "Bolsín" oficial de València vegeta tristament, és recelosa de les tècniques empresarials del marketing...), e) El seu desinterés pel País s'acompanya d'una particular sensibilitat provinciana (garn alarma en València per si Sevilla assolía un major nombre d'habitants), f) manté determinats instruments ideològics pintorescament útils (el foment d'una certa vanitat entorn a la taronja, les Falles, etc.).

b) Les capes mitges i la petita burgesia: Un dels elements que més han condicionat l'estereotip social del País Valencià ha estat —és!— la petita burgesia. El tòpic "Levante feliz" venia a indicar que el País Valencià era el perfecte paradís de la petita burgesia. Durant molts anys la societat valenciana, s'hi deia, era una gran i àmplia capa mitjana de petits i mitjans propietaris de l'agricultura, de la indústria o del comerç, d'artesans, de patrons i assalariats. Tanmateix les da-

des reals d'aquest grup social, demostren la seua sobrevaloració ideològica. En 1950, la petita burgesia, en sentit estricte, no representava ni la quarta part de l'estructura laboral valenciana; a hores d'ara, en 1970, no arriba al 15%. Amb la petita burgesia, les capes mitjanes estan formades pels directius, gerents, alt personal administratiu, professions liberals..., el valor dels quals en l'estructura laboral del 1970 no arriba al 5%. Les capes intermitges es completen amb el grup laboral dels càrregos intermitjos (personal administratiu intermig, capataços, contramestres, encarregats...), amb un valor relatiu del 5%. En total les capes mitges representen, en 1970, el 22% de la població laboral del País Valencià. Durant els darrers 25 anys aquest grup social ha experimentat un important canvi: el descens progressiu de la petita burgesia tradicional o estricta i l'augment de les capes mitges de caire modern, les noves professions que acompanyen el procés de modernització.

c) La classe treballadora: Tradicionalment hom ha considerat d'escassa entitat la classe treballadora del País Valencià. Sense un proletariat industrial típic, la classe obrera era, majoritàriament, treballadora assalariada del camp. En 1970, aquest panorama ha canviat radicalment; la classe obrera valenciana es compon de: a) obrers industrials o proletariat industrial típic, 40%, b) treballadors agrícoles, 11%, c) treballadors de serveis, 6'2%, d) administratius, 11'5%. El total de la classe treballadora valenciana representa el 70% de la població laboral. D'entre els canvis que ha experimentat darrerament, destaca l'esmentat de la reconversió de l'agrícola en industrial. Està desapareixent la imatge d'un proletariat industrial fragmentat en petites indústries, en correspondència al minifundisme industrial de l'empresari valencià; a hores d'ara, les noves empreses industrials compten amb un volum de treballadors que si no és gaire elevat, sobrepassa de bon prou el nombre que generalment s'associa amb les empreses típicament familiars o semi-familiars. Les noves empreses —que sovint sobrepassen els 100 treballadors— junt a les velles i comptades grans empreses industrials del País Valencià i les recents macroempreses multinacionals han canviat substancialment el panorama.

Una de les característiques de la classe obrera valenciana és l'origen recent d'una bona part d'ekla mateixa. Les indús-

tries de nova creació han reclutat lliur mà d'obra entre camperols i immigrants, igualment camperols. Aquesta població laboral està mancada de tradicions organitzatives i reivindicatives y, a més a més, el seu desig d'abandonar l'agricultura la duu a acceptar, adhuc amb entusiasme, les condicions laborals que li ofereix la indústria. Si unim una certa habilitat patronal i l'extrema debilitat de les organitzacions obreres, tindrem l'explicació del baix nivell combatiu que, fins fa molt poc, tenia. En els darrers dos —potser tres— anys, hom pot dir que pràcticament ha estat mobilitzada tota la classe obrera industrial del País Valencià. El sector del proletariat agrícola, avui amb una xifra estadísticament molt baixa, presenta problemes i trets molt singulars. Per una banda la mà d'obra femenina sol estar subquantificada. Per l'altra, és molt difícil la localització estadística de sectors com ara: treballadors de temporada procedents d'altres zones, treballadors valencians que van a la verema a França, jornalers que tenen un poc de terra, petits propietaris que de tant en tant treballen a jornal, obrers que simultanegen el treball a jornal en l'agricultura amb el treball en la construcció. Fins la recent creació de "La Unió de Llaauradors i Ramaders del País Valencià" en vies de consolidació, el treball i salari d'aquest sector restava a l'arbitri de diverses vicissituds, sense que hi haguessen, ni n'hi han encara, les aparences de condicions pactades (convenis col·lectius), tal i com s'hi donen en la indústria.

La població laboral

En començar la dècada dels setanta, només un 21% de la població valenciana laboral, treballava en l'agricultura; la resta, sobre un total de gairebé 1.100.000 persones, treballa en la indústria i els serveis (43'5 i 35'5% respectivament). Les branques industrials que tenen major nombre de laborals són la "tèxtil, cuir i confecció" i la "construcció", seguides de l'alimentació, "fusta, noble i vime" i transformats metàl·lics (24, 23, 11, 10, 10% de la població laboral industrial, respectivament). Quant als serveis, destaquen el comerç i el transport (34 i 14% respectivament). És una població laboral molt jove si la comparem amb la de l'Estat espanyol. Per rams d'activitat el grau de joventut presenta els trets següents: l'agricultura és el sector més envellit i, pel contrari, l'industrial molt jove. Els subsectors econòmics més joves coincideixen amb els que han estat

131

a la base del recent desenvolupament industrial (tèxtil, fusta, transformats metàl·lics i construcció). El transport i els metalls bàsics són les branques més adultes.

Un altre procés de canvi que es produeix en la població laboral valenciana, és el treball femení. Fa 20 anys el cens de la població laboral femenina era la meitat de l'actual. La magnitud d'aquest increment s'observa en comparar-lo amb el creixement de la població laboral en conjunt.

La singular estructura laboral del País Valencià de 1950 —condicionada pel capitalisme agromercantilista— no és precisament la més escaient per al desenvolupament de la indústria. Aquesta necessita mà d'obra jove, forta, barata i poc conflictiva, i en el País Valencià de 1950 no s'hi troba; hom ha de recórrer per tant a la immigració i, sobretot, al treball femení.

El treball de la dona, de cost inferior al de l'home per ser una força de treball generalment desqualificada —sobretot la de les dones més joves— suplirà, en part, els defectes de l'estructura laboral del País Valencià, a més de reportar avantatges addicionals com ara salaris més baixos, possibilitat de deixar el treball quan es casen (no podent acumular drets), menor conflictivitat, etc.

El desenvolupament desigual

Des d'una perspectiva socio-econòmica i demogràfica, el País Valencià presenta forts desequilibris espacials. Fa un quart de segle el desigual desenvolupament del capitalisme dividia el País Valencià en dues grans zones supra-comarcals: la franja costera molt poblada i rica, predominant-hi l'agricultura intensiva, i l'interior de secà i pobre, d'agricultura extensiva i escassa població. Dins d'aquests macro-espais hi havien zones atípiques com ara Alcoi, Elx, El Port de Sagunt, etc, de tipus industrial, que contrastaven amb l'agricultura dominant. Actualment, si bé aquesta gran marca no ha desaparegut, la recent industrialització les redefineix i adhuc s'aprecien altres espais espacials. Si es parla d'una Espanya Verda, industrial i desenvolupada, l'Espanya del nord-est davant de la del sud-oest, dins del País Valencià hom pot distingir dues zones anàlogues invertint, però, els punts cardinals que les enmarquen: contrastant amb la part nord-oest subdesenvolupada, seca i endarrerida, apareix la zona del sud-est econòmicament i sociològica indus-

trialitzada, d'agricultura intensiva —llevat de certs nuclis— que reuneix els elements típics de la modernització social que comença a ser coneguda com el CARRER MAJOR DEL PAÍS VALENCIÀ. Entrant al País des del Principat i fins les comarques de la Ribera Alta, el Carrer Major voreja la costa per les comarques de la Plana Alta i la Plana Baixa, el Camp de Morvedre i l'Horta. A partir de la Ribera Alta es despega del litoral i continua per la Costera, la Vall d'Albaida i l'Alcoià, comarques que vénen a ser com un passadís que, per l'interior, enllaça les dues àrees metropolitanes del País: la de València i la d'Alacant-Elx. Al sud del Carrer Major i cap a l'interior, vorejant la conca del riu Vinalopó, apareix el segon gran espai social modernitzat. Format per les comarques de l'Alt Vinalopó, el Vinalopó Mitjà, les Valls del Vinalopó i el Baix Vinalopó, constitueix les, també recentment anomenades, RAMBLES INDUSTRIALS D'ALACANT.

El desenvolupament turístic dels darrers anys ve a matitzar la franja costera de les comarques de la Marina Alta i la Marina Baixa, com a PASSEIG MARÍTIM DEL PAÍS VALENCIÀ.

Només queda, finalment, l'interior limítrof amb l'Aragó i Castella. En aquesta ampla zona de més de 8.000 km², el capitalisme ha intensificat el seu precari desenvolupament. Sense inversions de capital, sense nous llocs de treball, despol·luint-se cada dia més, forma la gran bossa del subdesenvolupament valencià. Són les sub-zones: la valenciano-parlant i gòtica del Maestrat, l'aragonesa-parlant i serrana de l'Alt Palància i la castellano-parlant i frondosa del Carroig.

ASSAIG D'APROXIMACIÓ A LA LLEI ELECTORAL

01. Què són unes elccions?
02. Condicions democràtiques mínimes
03. Un greu precedent: La Llei per a la Reforma Política.
04. La Llei Electoral
05. Conclusions
06. Breu bibliografia electoral

Apèndix I Exemple d'aplicació del mètode D'Hondt

Apèndix II Mapes electorals

Apèndix III La Llei Electoral

1. - Què són unes eleccions?

Partint de la realitat actual --no podem oblidar que vivim el segle XX-- unes eleccions són, fonamentalment, la forma de canalitzar pacíficament la lluita entre grups socials pel poder polític. Així doncs, el que es cerca per mig de les eleccions és la racionalització de la lluita entre grups socials pel poder polític. Aqueix sentit tenen hui les eleccions a l'Estat Espanyol.

Ara bé, fins arribar a la situació actual les eleccions no sempre han tingut les mateixes característiques. Durant molts anys no tot el món podia participar a unes eleccions. Es considerava que els qui no tenien uns mitjans econòmics alts o bé un cert nivell intel·lectual, no podien participar perquè els mancava capacitat. En qualsevol cas únicament els barons podien votar. Aquesta època s'anomena del sufragi restringit. Pel contrari, la desaparició d'aquests límits i la incorporació de la dona al procés electoral, suposa l'arribada al sufragi universal.

Dins la història política de l'Estat Espanyol el sufragi universal masculí s'assoleix l'any 1868, però el 1874 es torna altra vegada al sufragi restringit. Finalment, a partir de 1890 fins el franquisme es va tornar a l'universal. La incorporació de la dona té lloc per primera vegada a les eleccions de 1933. De fet la dona de l'Estat Espanyol únicament ha pogut participar en unes eleccions lliures el 1933 i el 1936.

El més greu problema que es planteja amb unes eleccions és com es reflecteix l'opinió de molta gent --de vegades milions de persones-- en un Parlament on solament hi ha uns 400 o 500 escons. És un problema més que matemàtic, pràcticament polític. Un bon sistema electoral és el que millor pot representar l'opinió d'un poble.

2.- Condicions democràtiques mínimes

Ara bé, unes eleccions lliures necessiten d'un context democràtic. Des de la perspectiva actual de l'Estat Espanyol aquestes condicions democràtiques mínimes són les següents:

A.- La legalització de TOTS els partits polítics. Després de quaranta anys sense eleccions i sense llibertats no es pot qualificar a priori com "il.legal" a qualsevol partit polític.

B.- Reconeixement de les llibertats polítiques. Això es pot assolir amb l'acceptació total de la Declaració Universal de Drets Humans de l'ONU. Dins d'aquest punt es troba la necessària Amnistia Total.

C.- L'absoluta neutralitat per part del Govern. No podem oblidar que l'actual Govern ni és democràtic ni representa nin gú.

D.- Reconeixement del fet nacional dels diferents pobles de l'Estat. Es tracta d'engegar l'inici del procés constituent en totes les nacionalitats. Ara bé, no es tracta d'una pura descentralització administrativa, ha de ser una clara descentralització política que no tanque ni la possibilitat de mancomunar-se les diferents nacionalitats, dins del marc estatal, ni el camí cap un Estat Federal.

E.- Finalment, cal que la legislació electoral no provoque desigualtats de qualsevol tipus.

Davant l'actual situació política de l'Estat Espanyol si no es donen aquestes condicions com a context polític, no cal considerar les eleccions properes com a estrictament lliures i democràtiques.

3.- Un greu precedent: la Llei per a la Reforma Política.

Malgrat que el context és ben important, el que volem analitzar ací és el contingut de la nova Llei Electoral, oficialment anomenada Real Decret-Llei sobre Normes Electorals de 18 de març d'enguany.

2. CONGRÉS DE CULTURA CATALANA / PAÍS VALENCIA

Aquesta nova Llei Electoral té un clar i greu precedent: la Llei per a la Reforma Política de 4 de gener també d'en---guany. Des del punt de vista electoral la Llei per a la Reforma Política ens interessa en dos aspectes: la nova configuració de les Corts i la inclusió de normes electorals.

A.- La nova configuració de les Corts

El més important és l'adopció del bicameralisme: Senat i Congrés dels Diputats. Aquesta adopció no sembla malament en principi si tenim en compte la necessitat actual de canalitzar les aspiracions nacionals i regionals dels diferents pobles de l'Estat Espanyol. Partint d'aquest plantejament el Senat hauria d'ésser la Cambra on les nacionalitats i regions tingueren la seua representació en pla d'igualtat i amb l'única missió de controlar els desequilibris; i el Congrés on haurien d'ésser representats tots els ciutadans de l'Estat amb criteris d'estricta proporcionalitat.

Front a aquesta lògica solució la Llei per a la Reforma Política adoptà un criteri radicalment diferent:

- el Senat no suposa cap representació de les nacionalitats i regions. Pel contrari, pressuposa un greu i autèntic desequilibri regional i es converteix en un "bis" del Congrés bé que més conservador i menys representatiu.

- per altra banda, el més important del Congrés dels Diputats --a més de la seua manca de representativitat proporcional-- és el baix nombre dels seus membres. Pensem que el futur Congrés de Diputats tindrà menys membres que l'Assemblea Portuguesa de l'època de Salazar --i Portugal tenia nou milions d'habitants-- o que les mateixes Corts franquistes. El més lògic és que el futur Congrés de Diputats tinguera 600 o 700 membres.

Finalment hi ha un aspecte que no podem oblidar: el Rei pot nomenar fins 41 senadors que, encara que no siguin els d'Ayete, sí seran els de la Zarzuela, amb tots els greus inconvenients que aqueix tipus de parlamentaris pot provocar en el nostre futur polític.

B.- Inclusió de normes electorals.-

És clar que incloure dins d'una llei qualificada de "fonamental" normes electorals quan al poc temps es fa pública - una llei electoral sembla una mica estrany. L'única explicació que hi ha és el pacte entre el govern Suarez i l'anomenada "Alianza Popular" mitjançant el qual l'"Alianza" votà la Llei per a la Reforma Política. En qualsevol cas, la fixació de percentatges mínims de sufragi per accedir al Congrés i fixar un número inicial de Diputats per cada circumscripció ha provocat la conversió del suposat sistema proporcional per al Congrés dels Diputats en un sistema majoritari. D'aquesta manera l'elecció per al Congrés dels Diputats es converteix en poc o en gens representativa.

4.- La Llei Electoral

La nova Llei Electoral conté diferents aspectes com totes les lleis electorals. Anem a analitzar-los:

4.1.- Qui pot votar?

D'acord amb la Llei Electoral són electors TOTS els ciutadans espanyols majors d'edat que siguen inclosos al Cens i que es troben en ple ús dels seus drets civils i polítics.

Aquest sufragi universal reestablert després dels quaranta anys de franquisme té tres limitacions molt greus:

A.- No rebaixar la majoria d'edat als 18 anys.

Hi ha dos motius clars per a rebaixar-la:

--per una banda, és un fet que s'està esdevenint en tots els Estats del món occidental: pensem el cas de Portugal Itàlia o França.

--per altra banda, no podem oblidar que sota el règim franquista els majors de 18 anys podien votar en les "pseudo-eleccions" sindicals i per a "Consejeros locales del Movimiento".

Per tot això es pot considerar la nova Llei Electoral com regressiva en aquest aspecte. Les conseqüències d'aquest fet són:

4. CONGRÉS DE CULTURA CATALANA / PAÍS VALENCIA

--dos milions de joves ciutadans espanyols es quedaran sense el dret de vot.

--des del punt de vista nacionalista i regionalista els pobles amb més immigració --País Valencià, Catalunya i Euzkadi-- seran els més perjudicats en benefici del centre de la península.

B.- Tots els qui siguen tancats a la presó per motius polítics o per aplicació del dret penal comú es quedaran sense votar.

Pel que fa als presos polítics sembla molt sospitos que es parle d'ells a la Llei quan el govern Suárez ha dit públicament que l'AMNISTIA TOTAL deixarà fora de la presó a tots abans de les eleccions.

I pel que fa als comuns hi ha països, com Itàlia, on sí que poden votar, i això es podia aplicar al cas espanyol.

C.- Finalment hi ha un greu buit a la Llei: els ciutadans espanyols que viuen fora, a l'estranger, bé per motius laborals --emigrants--, bé per motius polítics --exilats-- es quedaran sense votar puix que la Llei no fa cap referència a la seua situació.

4.2.- Qui pot ésser elegit?

Pel que fa al sufragi electoral passiu diu la Llei que en principi poden ésser elegits tots els qui són electors. Ara bé, hi ha prevista una llista d'inelegibilitats que abasta la pràctica totalitat dels càrrecs designats de l'Administració Central, Provincial i Local, Administració de Justícia (Jutges i Fiscals), Forces Armades, Burocràcia Sindical que no siga electiva i la del "Movimiento", així com els membres de les Juntes Electorals. La seua inelegibilitat abasta l'àmbit de la seua jurisdicció.

De tota manera, les persones que es troben dins d'alguna de les situacions assenyalades poden participar com a candi--

ats si en un terme de 8 dies des de la convocatòria d'eleccions presenten la dimissió del càrrec.

Els inconvenients que aquesta part de la Llei presenta són:

A.- En primer lloc, la no inclusió en el quadre d'inelegibilitats de la figura del President del Govern. És clar que si tots els càrrecs designats de l'Administració Central són inelegibles, més encara hauria d'ésser-ho el de President del Govern puix que el seu sistema de designació no es pot considerar mai com a democràtic.

B.- En segon lloc, la Llei deixa sense el dret de presentar-se com a candidats als ciutadans que es troben fent el servei militar. El servei militar no és voluntari i la seua duració és més curta que el temps d'una Legislatura. Per això seria convenient no deixar eixos ciutadans sense aquest dret.

C.- Finalment crec que com que les properes eleccions són les primeres després de quaranta anys i que l'expectativa d'unes eleccions començà amb la mort de Franco, haurien de restar sense el dret de presentar-s'hi com a candidats per raons d'honestat i seguretat, tots els qui han ocupat els càrrecs enumerats per la Llei des del 20 de novembre de 1975. Aquesta seria una autèntica garantia electoral.

4.3.- Els sistemes electorals

Un sistema electoral és la forma concreta com es fa la repartició dels escons parlamentaris, tenint en compte el nombre de vots obtinguts per cadascun dels partits polítics en una elecció. Davant els ben diferents sistemes que hui hi ha en els diferents Estats, podem considerar dos tipus de sistemes molt distints: el majoritari i el proporcional. Junt amb aquests sistemes electorals tipus hi ha en la pràctica una gran multiplicitat de combinacions.

A.- Sistema majoritari

El sistema majoritari té dues modalitats:

--el majoritari pur --típic de la Gran Bretanya-- En --

6. CONGRÉS DE CULTURA CATALANA / PAÍS VALENCIA

aquest sistema és elegit el candidat que obtinga la majoria relativa. Tot l'Estat es queda dividit en districtes i cadascun té un diputat.

--el majoritari a dues voltes és el típic de França. En aquest sistema perquè el candidat siga elegit en una primera volta, cal que tinga la majoria qualificada --en general, la majoria absoluta dels electors amb una participació d'un cert nombre d'electors. Si no es produeix cap d'aquestes condicions hi ha una segona volta --anomenada "ballotage" --. En aquesta segona volta, basta obtenir la majoria relativa.

B.- Sistema proporcional

El sistema proporcional cerca aconseguir una relació el més justa possible entre els vots que cada partit obté en les eleccions i el nombre de representants que porta el Parlament. És a dir: el sistema proporcional procura que el Parlament siga un espill del cos electoral on siguen reflectits, amb la major fidelitat possible, les tendències polítiques que hi ha dins l'Estat. A diferència del sistema majoritari, aquest sistema sol aplicar-se en circumscripcions on cal elegir més de 1 representant. La major part dels "stats europeus occidentals apliquen el sistema proporcional.

4.4.- El desenrotllament de l'elecció

4.4.1.- Organització electoral

La Llei Electoral ha configurat els següents òrgans: la Junta Electoral Central a Madrid, les Junes Electorals Provincials a cada capital i les Junes Electorals de Zona als caps de partit judicial.

En general, la seua composició cerca la participació -- d'òrgans de l'Administració de Justícia, acadèmics, catedràtics i advocats. Els punts més criticables són:

--l'exigència que cinc dels Vocals de la Junta Electoral Central i dos de les Junes Electorals Provincials siguen proposats entre catedràtics, juristes o acadèmics per TOTS els

partits. Naturalment serà molt difícil posar d'acord partits polítics ideològicament ben diferents.

--a nivell de Junta Electoral Central, eixos cinc Vocals sols poden ésser proposats per aquells partits que es presenten per més de 25 províncies. Això suposa un evident atac als partits d'àmbit no estatal.

--finalment, no hi ha representació dels partits a nivell de Junta Electoral de Zona on el vell caciquisme té més possibilitats de rendir.

4.4.2.- Les Corts i la divisió territorial

La Llei Electoral ha establert dos sistemes electorals diferents per a cadascuna de les dues Cambres de les Corts: Senat i Congrés dels Diputats.

4.4.2.1.- El Senat

La part electiva del Senat (207 senadors) són elegits per les províncies a raó de quatre senadors cadascuna amb les següents excepcions:

- les Illes tindran cinc: tres per Mallorca; 1 per Menorca; i 1 per Eivissa-Formentera.

- Les Canàries tindran deu senadors: Gran Canària i Tenerife 3 senadors cadascuna; i 1 Lanzarote, Fuerteventura, La Palma i Gomera-Hierro.

- Ceuta i Melilla: dos senadors cada ciutat.

El sistema adoptat és el majoritari de llista amb vot limitat. Així doncs en cadascuna de les províncies peninsulars l'elector únicament podrà votar a tres dels quatre senadors que corresponen a la província per a deixar un lloc a les minories. Les llistes en el Senat no són tancades ni bloquejades. L'elector pot barrejar candidats de distintes tendències puix que a la papereta de vot per al Senat els noms

8. CONGRÉS DE CULTURA CATALANA / PAÍS VALENCIA

dels candidats apareixeran ordenats per ordre alfabètic i haurà d'escollir de la llista tres, dos o un nom.

4.4.2.2.- El Congrés dels Diputats

Al Congrés dels Diputats el criteri adoptat ha estat atribuir a cada província dos diputats i 1 més per cada 144.000 habitants o fracció de 70.000. Ceuta i Melilla tindran 1 Diputat cada ciutat.

El sistema electoral és el proporcional de llistes tancades i bloquejades aplicant-se el mètode D'Hondt de distribució d'escons però amb la particularitat que aquelles candidatures que no arriben al 3 % dels vots vàlids es quedaran automàticament excloses del còmput per a la distribució d'escons. A l'apèndix 1 es pot veure un exemple gràfic d'aplicació del mètode D'Hondt.

Així doncs, els partits en cada districte presentaran una llista amb un nombre de noms necessàriament igual al dels escons a omplir ordenats de primer a darrer. D'aquesta manera l'elector ha de votar una llista íntegra sense possibilitat de barrejar o canviar l'ordre dels candidats.

4.4.2.3.-Conseqüències

Fins ací, hem vist el que planteja la Llei. Ara bé, els problemes, molt importants que es plantegen són els següents:

A.- L'adopció de la província com circumscripció electoral suposa un nou atac a les nacionalitats i regions que rebutgen la divisió provincial imposada. A més, des del punt de vista polític si s'haguera adoptat la nacionalitat o regió com circumscripció electoral, l'aplicació del sistema D'Hondt de distribució d'escons --que sempre prima a la majoria-- seria més justa aquesta distribució. Quan més gran és la circumscripció més real és la distribució d'escons.

B.- El sistema electoral del Senat plantejarà greus -
desequilibris regionals. Com cadascuna de les províncies tin-
drà el mateix nombre d'escons --deixant a banda les excepció-
ns abans indicades-- les desigualtats en el vot seran greus.
Pensem, senzillament, que per a l'elecció al Senat el vot -
d'un ciutadà de Soria tindrà un valor vint vegades major que
el vot d'un valencià. Aquest desequilibri regional dins de -
l'Estat es manifesta clarament en açò, que Castella la Vella,
Lleó, Aragó i Ceuta i Melilla que representen el 12'61 % de -
la població, tindran el mateix nombre de senadors --60-- que
Astúries, Catalunya, Euzkadi, Galícia i el País Valencià, que
tenen una població que representa el 42'10 % del total de -
l'Estat. Per altra banda es pot afirmar que al Senat les regi-
ons clarament afavorides i sobrerrepresentades són Aragó, les
Illes, Canàries, Castella --sense Madrid--, Extremadura, Lleó
Múrcia, Navarra i, naturalment Ceuta i Melilla. Pel contrari
les regions més perjudicades i infrarepresentades són Astúri-
es, la província de Madrid, Catalunya i el País Valencià. Com
podem veure, en general, són les regions castellano-parlants
--amb excepcions--, subdesenvolupades i amb forta emigració ,
les que es queden més beneficiades al futur Senat.

Així doncs, el Senat es pot convertir en una Cambra -
del Congrés dels Diputats però més conservadora, menys repre-
sentativa i totalment oposada al regionalisme.

C.- En relació amb el sistema electoral adoptat per al
Congrés dels Diputats en principi sembla prou bé el sistema -
escollit. Ara bé, no es pot oblidar que el sistema que en teo-
ria és proporcional, en la pràctica tindrà conseqüències prò-
pies d'un sistema majoritari. Tot això com fruit de la Llei -
per a la Reforma Política. En aquesta llei es marcaven dos ti-
pus de correctors de la proporcionalitat:

- l'establiment de percentatges mínims per anar al Con-
grés.

10. CONGRÉS DE CULTURA CATALANA / PAÍS VALENCIA

--la fixació d'un nombre inicial de diputats per província.

Pel que fa al 3 % de vots mínims vàlids a nivell provincial fixat per la llei per anar al Congrés, cal assenyalar que no tindrà cap virtualitat pràctica o bé, si es posa en funcionament, pot perjudicar greument dins dels districtes on es presenten moltes candidatures o siguen districtes que tinguen una gran representació com és el cas de Barcelona, Madrid o València.

Per altra banda hem d'assenyalar que no cal parlar hui d'una possible fragmentació de partits amb un sistema proporcional, perquè el cas de Suècia o Portugal demostren tot el contrari, mentre que Gran Bretanya amb un sistema majoritari pateix a hores d'ara una greu crisi política.

Finalment l'establiment de dos diputats inicials per província i 1 més per cada 144.000 habitants o fracció de 70.000, planteja una vegada més el desequilibri regional. Aplicant --un sistema proporcional just i democràtic, com que som 35 milions de persones i hi ha 350 diputats, hauria d'haver un diputat per cada 100.000 habitants. Si comparem aquest lògic sistema amb el criteri adoptat per la Llei ens trobarem amb el significatiu fet que es queden perjudicades Catalunya, el País Valencià i la província de Madrid; es queden beneficiades Galícia, Lleó, Extremadura, Múrcia, Castella --sense Madrid--, Aragó i Canàries; mentres que Astúries, Andalusia, Euzkadi, Navarra i les Illes es queden amb el mateix nombre de diputats. Pel que fa al País Valencià val assenyalar que hauria de tenir 33 Diputats i únicament en tindrà 29. Eixos quatre escons valencians els havem perdut en benefici del centre peninsular. Així mateix el vot d'un sorià tindrà un valor quasi quatre vegades major que el vot d'un valencià.

4.4.3.- Procediment electoral

Finalment en relació amb el procediment electoral els

CONGRÉS DE CULTURA CATALANA / PAÍS VALENCIA.11

punts que es poden considerar com més greus són:

A.-Únicament poden presentar candidatures les associacions, les federacions d'associacions i les coalicions de federacions, així com els mateixos electors per mig de candidatures independents. Ara bé, aquesta darrera possibilitat --fonamental per als partits il·legals és molt relativa puix que per una banda s'han de recollir el 1/1000 de signatures d'electors del districte --en qualsevol cas en nombre que no sigui baix de 500--, i, per altra banda, no es poden realitzar actes públics per a recollir les signatures. Al costat de tot això, el més important és que un candidat no es pot presentar per més d'una província. Aquesta prohibició seria prou lògica si, al mateix temps, haguera l'exigència de residència al districte per a on es presenta un candidat. Si manca aquesta segona condició les regions queden, altra vegada més, atacades i menyspreades per part de la Llei Electoral.

B.-En segon lloc ens trobem amb la major llacuna de la Llei: la no regulació de la campanya electoral. De fet tota la campanya en premsa, radio i televisió serà regulada per un altre Decret. Realment aquest aspecte --ben bàsic-- hauria d'estar perfecta i adequadament regulat per la mateixa Llei. En qualsevol cas no es diu res entorn a la possible utilització de les llengües de l'Estat no oficials encara, en tota la campanya.

En relació amb la finançació dels partits és clar que hauria d'haver una mínima finançació "a priori" puix que a hores d'ara únicament els partits de dretes que es troben a prop de la Banca podran aconseguir més crèdits.

C.-Finalment vull fer referència a les moltes formes d'ésser un vot nul. En aquest sentit la Llei diu que seran nuls:

- el vot emés en sobre o papereta no oficial.
- el vot emés en papereta sense sobre.

--el vot emés en sobre amb més d'una papereta

--el vot per al Congrés amb modificacions, ~~tatxes~~ o al teracions de noms.

--el vot per al Senat que assigne un nombre de candidats superior al màxim que es puga votar.

Així doncs, la gamma és molt ampla i si no es fa una bona explicació per tots els mitjans de comunicació, el nombre de vots nuls pot ésser elevat.

5.- Conclusions

A.-La Llei Electoral és font de greus desequilibris regionals. Hi ha una sobrerepresentació de la "Meseta" i d'Aragó, en perjudici, especialment, del País Valencià i Catalunya.

B.-La ignorància del fet nacional i regional, dins del marc estatal, suposa un trencament perillós entre el plantejament de la política oficial i de la realitat política. En aquest sentit el Senat ha perdut la seua gran oportunitat d'ésser la Cambra de les Nacionalitats i Regions.

C.-Les dues Cambres de les Corts, Senat i Congrés dels Diputats, manquen totalment d'autèntica representativitat i no es poden considerar com realment democràtiques.

D.- La Llei Electoral conté una manca evident de garanties mínimes per a la campanya electoral.

BREU BIBLIOGRAFIA ELECTORAL

- FRANCESC DE CARRERA i JOSEP M. VALLES, "Las elecciones", Blume, Barcelona, 1977
- JEAN MARIE COTTERET i CLAUDE BIERI, "Los sistemas electorales", Oikos-tau, Barcelona 1973
- JORGE DE ESTEBAN i altres, "El proceso electoral", Labor, Madrid 1977. "La ley Electoral y consecuencias políticas", CITEF, Madrid 1977
- DIEGO LOPEZ GARRIDO, "¿Qué son unas elecciones libres?", La Gaceta Ciencia, Barcelona 1977
- PABLO LUCAS VERDU, "La octava Ley Fundamental, -Crítica jurídica política de la Reforma Suárez", Tecnos, Madrid 1976
- W.J.M. MACKENZIE, "Elecciones libres", Tecnos, Madrid 1962
- ANTONI ROVIRA I VIRGILI, "Els sistemes electorals", Undarius, Barcelona 1977

APENDIX - 1

Exemple d'aplicació del mètode D'HONDT de distribucions d'escons.

Suposem que estracta de la província de Castelló. Hi ha 275.000 electors. Pensem que voten 220.000 que són el 80 %. El nombre d'escons que li corresponen és 5. El 3 % dels vots vàlids enesos són 6.600. Hi ha 8 candidatures que han obtingut els següents resultats:

- Candidatura A: 70.000 vots
- Candidatura B: 55.000 vots
- Candidatura C: 30.000 vots
- Candidatura D: 25.000 vots
- Candidatura E: 15.000 vots
- Candidatura F: 13.000 vots
- Candidatura G: 7.000 vots
- Candidatura H: 5.000 vots

Com els vots de la candidatura H no arriben al 3 % dels vàlids es queda sense participar en la distribució d'escons. Les altres set llistes sí que s'utilitzen per a la distribució d'aquesta manera:

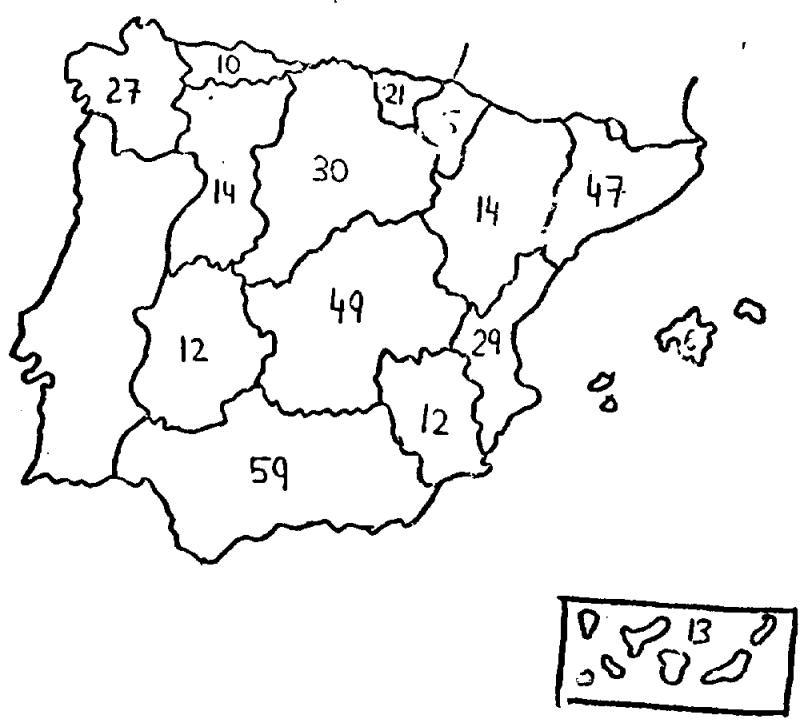
	Llista A	Llista B	Llista C	Llista D	Llista E	Llista F	Llista G
Divisió per 1	70.000	55.000	30.000	25.000	15.000	13.000	7.000
Divisió per 2	35.000	27.500	15.000	12.500	7.500	6.500	3.500
Divisió per 3	23.333	18.333	10.000	8.333	5.000	4.333	2.333
Divisió per 4	17.500	13.750	7.500	6.250	3.750	3.250	1.750
Divisió per 5	14.000	11.000	6.000	5.000	3.000	2.600	1.400

Així doncs els resultats obtinguts per cada llista es divideix per 1, per 2, per 3 etc., fins el nombre d'escons que s'han de distribuir.

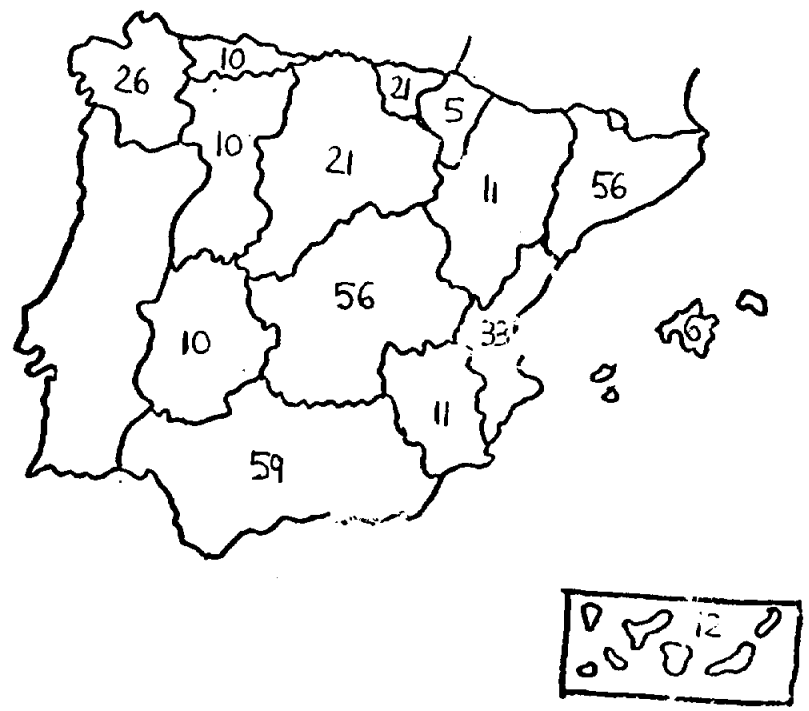
Després es fa la distribució tenint en compte les quantitats majors. D'aquesta manera la llista A té dos escons, la llista B altres dos i la llista C en té un.

APENDIX - II

Distribució d'escons aplicant el sistema establert per la Llei Electoral: dos diputats per província i 1 més per cada 144.000 habitants o fracció de 70.000.

Distribució d'escons aplicant un criteri d'estricta proporcionalitat

150

L'ORDENACIÓ DEL TERRITORI DEL PAÍS VALENCIA

01. Una legislació per a un Estat
02. La ideologia de la planificació
03. La planificació de la ciutat
04. L'Administració com a "tren-closques".
05. L'estat de la planificació al País Valencià
06. La política de divisió administrativa
07. Diferents estratègies per a un territori
08. Les migracions
09. La concentració de la població
10. El territori de les multinacionals
11. Notes per a una ordenació del territori del País Valencià
12. El territori dels Països Catalans
13. A mode d'advertiment final

Si considerem la planificació com a única manera d'ordenar un territori (és a dir, preveure —mitjançant una assignació dels usos del sòl— un desenvolupament temporal i econòmic equilibrat d'aquest territori) i pensem que aquesta consideració es pot fer, amb totes les esmenes necessàries, en termes generals i en una primera aproximació, la situació actual del fet teòric i pràctic «planificació» al País Valencià no es diferencia gaire de la situació a altres llocs de l'Estat espanyol.

Només si considerem unes situacions de fet podrem parlar de tota una sèrie de característiques particulars del territori del País Valencià que obeeixen a la diferent situació estratègica que el mode de producció capitalista dóna a cadascun dels diferents territoris i a cada part d'aquests territoris.

La planificació, doncs, ha estat una desordenació sistemàtica del territori. Desordenació que no es refereix a un ordre territorial abstracte que hi hagués de bell antuvi, cosa que evidentment és molt discutible; ara bé, quan no ens referim a un estat de coses anterior (és a dir, a una situació que correspondria a una societat pre-industrial, o fins i tot d'inici industrial en el cas del País Valencià), sinó que contraposem els diferents interessos de diferents grups que utilitzen el territori d'una manera sincrònica, és indubtable que aquesta desordenació sistemàtica ha estat un fet.

UNA LEGISLACIÓ PER A UN ESTAT

Per una banda, tenim una legislació referent a les qüestions territorials única per a tot l'Estat espanyol, centrada en la Llei del Sòl de 1956.

Establiment d'una normativa uniforme i homogeneïtzadora per a tot l'Estat que no considera les diferents possibilitats de planificació als diferents llocs (en un principi, serien diferents, per exemple, les necessitats de zones verdes en una aglomeració urbana que en un petit poble rural); amb standards urbanístics que són totalment ideològics i que correspondrien a un mínim necessari per a la reproducció de la força de treball —les zones residencials de les classes dominants són una altra qüestió.

Malgrat que puguem fer-se aquestes i altres crítiques a la legislació, el més fonamental ha estat que durant els vint anys en què hi és vigent, no s'hagen acomplert ni tan sols els objectius més explícits que formulava.

En la legislació es contempla tota una extensa gama de possibilitats de documents urbanístics (documents, la finalitat dels quals, en un principi i teòricament, pretenia ésser, per suposat, l'ordenació del territori) la majoria dels quals mai no han estat realitzats.

En primer lloc, el Pla Nacional (Estatut) que mai no es va començar, i després tota la sèrie de plans supra-provincials, provincials, etc., que tampoc no han tingut cap transcendència (i en aquest esglaó de la planificació podem enllaçar amb la inoperància de les divisions administratives, de què parlarem més endavant; la província com a unitat bàsica, encara que no siga la unitat mínima —aquest paper correspon al municipi—, divisions que són la base per a qualsevol planificació, i punt de referència únic per als estudis demogràfics, econòmics, etc., que són a la base de la planificació).

De tot l'ample espectre de plans previstos, els Plans Generals (referents als municipis), els Plans Parciais (referents a sectors dels Plans Generals) i, en menor mesura, els Plans Comarcals, han estat els documents que han regulat les actuacions territorials durant les darreres dècades.

Menció a part mereixen les Normes Subsidiàries, documents substitutius dels plans, la finalitat dels quals és permetre la intervenció del capital sense que haja d'es-

perar el llarg camí de l'aprovació d'aquells. Aquesta lenta ruta burocràtica és contradictòria amb la rapidesa que comporta tota actuació que busca beneficis a curt termini, i aleshores sorgeixen —com a caricatura de la planificació— normes per a les alçeres de rasants, superfícies de parcel·la mínima, volums edificables, etc.

D'altra banda, la planificació ha estat en tant que element de la ideologia tecnocràtica, superutilitzada, supermanipulada i superexaltada, potser precisament perquè les inversions immobiliàries han estat un dels grans productors de plusvàlua a partir dels anys cinquantes.

És a partir d'aquesta data que la xifra esdevé guarisme màgic —indicador irrelutable del progrés— i la planificació entra dins les mateixes coordenades del Pla d'Estabilització; l'urbanisme no és ja aquell de les «*Regiones Devastadas*» que creà poble samb somnis d'imperi, i esglésies amb ressonàncies divines; l'urbanisme d'aleshores ha esdevingut ja un element incontrolat i que —malgrat la llei del 56— no es pretén controlar, però al voltant del qual cal aixecar tota una mitologia (paral·lela a la mitologia del desenvolupament) semblant a la que Le Corbusier i els funcionalistes bastiren en la dècada dels trenta.

LA IDEOLOGIA DE LA PLANIFICACIÓ

Dins la impossibilitat de planificar l'urbanisme que es constata en la pràctica quotidiana, podríem considerar quatre nivells:

a) És impossible que es done una legislació adequada als interessos de la majoria de la població, en tant la legislació és un instrument al servei d'uns interessos de classe, i és la classe dominant qui regula tot el procés legislatiu.

b) És impossible que —fins i tot dins la legalitat vigent— es redacten tots els documents que aquesta assenyal; les intervencions normatives es redueixen a aquelles parcel·les que són més directament rendables, més

«necessitades» per tant, d'un desenvolupament econòmic i d'una legitimació de les actuacions, segons dicten les normes de la lògica del capital (ja hem dit abans com es redacten quasi exclusivament plans generals i plans parcials, a més a més referits gairebé sempre a municipis que interessen al capital per estar dins d'un procés d'urbanització o poder estar-ho potencialment).

c) És impossible que aquestes intervencions normatives —les que es porten a terme— responguen als interessos de la població usuària del territori a la qual van dirigides, sense possibilitat tampoc que aquesta intervengui en la redacció (el període d'informació pública és una caricatura d'aquesta intervenció popular, sense més greus conseqüències en quasi tots els casos que aquelles que interessen als forts grups de poder que s'oposen al pla).

També moltes vegades la planificació no és més que una legitimació de situacions de fet (urbanitzacions clandestines, construccions il·legals... que es veuen legitimades pel pla).

Conseqüències lògiques de la finalitat que té un pla, en última instància, de les relacions de poder —i domini— establertes pel mode de producció dins el qual es donen.

d) Finalment, constatem la impossibilitat d'acomplir les normes assenyalades per aquests documents una vegada aprovats: zones verdes que mai no ho són, infraccions flagrants a les normes d'un pla, etc. (Recordem com la major part dels moviments socials urbans que han esclatat de deu anys ençà han jugat com a fonamental aquesta basa, situant-se dins la legalitat vigent.)

Tenim així dos nivells d'anàlisi referents a la no-viabilitat d'una ordenació real del territori:

1. Causes vinculades d'una manera immediata a l'existència del mode de producció capitalista (punts a i c).
2. Causes vinculades d'una manera mediata (punts b i d) (el capital com a subjecte decisor per damunt de l'aparell legislatiu que ell mateix ha creat).

Així, doncs, el panorama de la planificació que se'ns ofereix no és més que una expressió palpable de les contradiccions internes del capital; i els plans, elements a «instrumentalitzar pels grups que els creen» tant si l'objectiu és la valorització d'unes zones determinades com si és la legitimació d'unes situacions de fet) «...que s'acompanya d'un intent de racionalització dels interessos d'uns grups socials amb exclusió d'altres».¹

Aquest intent de racionalització (i entenem aquí la racionalització com un mecanisme mitjançant el qual es pretén d'establir veritats per damunt l'espai i la història) no és sinó un dels múltiples intents de tot grup en el poder tendents a la legitimació de la seua situació privilegiada o de les seues pràctiques de classe; això suposa donar-li a la situació establerta (i a qualsevol actuació tendent a modificar-la protagonitzada pel clan dominant) una apariència d'universalitat (la pretesa universalitat en el temps i en l'espai de qualsevol fet de la classe dominant, que ha estat un comú denominador en tots els estadis de la civilització) que va íntimament lligada a la idea de «racionalització».

No estem més que davant d'una de les múltiples instàncies mitjançant les quals el Poder intenta la seua pròpia reproducció, entenent el «discurs del sistema capitalista com la ideologia del Poder, no sols la del mercat i de la propietat privada dels mitjans de producció».²

LA PLANIFICACIÓ DE LA CIUTAT

Els objectes de la planificació capitalista, en tant que inicis d'inversions de capital, són fonamentalment les ciutats o les aglomeracions metropolitanes, ja que és aquí on es donen els màxims beneficis.

¹ F. MIGUELEZ, G. ALVARES, J. J. SANTOLARIA: *Planificación y conflictos urbanos: El caso de l'Hospitalet de Llobregat*, CAU, publicació del COATCB, núm. 32, juliol-agost 1975.

² Xavier RUBERT DE VENTÓS: *Ensayos sobre el desorden*, ed. Kairos, Barcelona, 1976.

Quin paper juga el camp? Quin paper juguen les regions deprimides? Aquestes segones es caracteritzen pel fet que no es dona en elles cap tipus de normativa (en altres paraules: no es dona la inversió en planificació, de la mateixa manera que no es donen altres inversions pròpiament econòmiques).

Respecte al camp, quan entra a formar part com a objecte de la planificació (i invariablement aquesta situació es dona en qualsevol pla general) l'interès que els responsables de la redacció del document hi tenen, és el de convertir-lo en sòl urbanitzable, ciutat-jardí, zona industrial, o en eixes hipotètiques e increïbles zones verdes... És a dir, canviar l'ús del territori agrícola convertint-lo en element directament vinculat al sistema urbà; mai no es dona, tanmateix, cap previsió econòmica, cap planificació de conreus..., normes aquestes que d'altra banda serien impossibles a un nivell tan reduït i fragmentari com és el que es treballa en la planificació (municipis o comarques).

L'única planificació pseudo-econòmica és la situació dels polígons industrials que, mancada d'un estudi econòmic global, sols tendeix a fer el sòl rendible, amb la qual cosa molts d'ells s'omplen immediatament, mentre que d'altres mai no veuen omplir-se el terreny dels desitjats establiments fabrils. La promoció de polígons industrials ha estat un dels afers característics de l'esmentada «l'única industrial» i un dels objectes d'especulació dels grups de pressió. Aquells que s'han omplert immediatament no sempre tenen instal·lacions industrials, sinó magatzems a plusvàlua en un solar buit.

Aquesta visió de les zones rurals i de les zones deprimides (coincidents en la majoria dels casos), respon plenament als objectius abans esmentats, ja que la legitimació de què parlàvem passa fonamentalment per la legitimació de la ciutat (en tant que òrgan del poder, territori de la producció industrial, lloc de residència dels organismes de gestió i de les classes dominants...) amb el que això comporta d'inversió (de capital i, per tant, de normativa) exclusivament en les zones rendibles —i la

ciutat ho és—, deixant fora de joc (després veurem que no és del tot cert, que aquestes àrees també juguen el seu paper per al capital) totes aquelles zones deprimides (millor dit: que han estat deprimides per aquests mateixos interessos) pel fet de la seua poca rendibilitat econòmica i ideològica.

L'ADMINISTRACIÓ COM A TRENCA-CLOSQUES

Un altre punt important és la multiplicitat d'organismes vinculats d'una o altra manera a l'ordenació del territori.

El Ministeri d'Agricultura, mitjançant l'Institut Nacional de Colonització; el Ministeri d'Educació i Ciència, amb la Direcció General de Belles Arts i la Comissaria General del Patrimoni Artístic Nacional; el Ministeri de la Vivenda, amb la Direcció General d'Urbanisme i les Comissions Provincials d'Urbanisme; el Ministeri d'Informació i Turisme, el Ministeri d'Obres Públiques, la Comissió del *Plan de Desarrollo*, el Ministeri d'Indústria, els organismes de les Àrees Metropolitanes, les Diputacions, els Ajuntaments..., són organismes que hi intervenen, mitjançant les intervencions específiques de la seua competència, en un fet únic.

Aquesta multiplicitat de competències, amb una fragmentació inverosímil de les responsabilitats, en tant que no existeix cap lligam entre les diferents intervencions que tenen com a element fonamental el territori, suposa un altre motiu per a la situació caòtica a què s'està arribant.

Tot açò és més greu quan considerem les múltiples dependències entre ells i que fan de l'aprovació d'un document urbanístic un malabarisme de democràcia orgànica.

D'aquesta manera queden fora de l'abast de la planificació territorial elements tan importants com la planificació econòmica, les qüestions agràries, la infraestructura i un llarg etcètera.

L'ESTAT DE LA PLANIFICACIÓ AL PAÍS VALENCIÀ

Es fins aquest punt fins on, com parlàvem al començament, la planificació al País Valencià no ha estat diferent de la d'altres llocs de l'Estat espanyol, pel fet d'ésser única la normativa vigent per a tot l'Estat i pel fet que la «mise en scène» persegueix els mateixos objectius —en una primera instància, repetesc— de legitimitació i reproducció d'una situació de poder articulada amb uns interessos que compelen l'actuació sols en aquelles àrees més directament rendibles per a les inversions del capital industrial i immobiliari.

Tendència a la unificació plenament aconseguida a aquest nivell normatiu. L'interés del nombre de municipis que tenen Pla General i dels que no en tenen no és per una distinció entre diferents municipis (una no-uniformitat), sinó un indicador de quins són els llocs on té interès el capital.

Com a índex de l'estat de la planificació al País Valencià transcrivim unes dades de l'article «La Ordenación Urbana en España».³

Els municipis amb Pla General vigent, en revisió o en formació, en 1972 eren:

	Municipis afectats	Superfície afectada	Població afectada
Província de València	85	3.816	502.291
Província d'Alacant	72	3.587	687.472
Província de Castelló	25	980	222.514
<i>Total País Valencià</i>	<i>150</i>	<i>8.383</i>	<i>1.412.277</i>

Les dades de població de 1970 per al País eren:

	Nombre de municipis	Superfície provincial	Població provincial
Província de València	263	10.763	1.767.327
Província d'Alacant	139	5.863	920.105
Província de Castelló	141	6.679	385.823
<i>Total País Valencià</i>	<i>543</i>	<i>23.305</i>	<i>3.073.255</i>

³ J. MARTÍNEZ, M. A. HERRERO, J. M. GARCIA-PABLOS: *Ciudad y territorio*, núm. 2-74.

Dins d'aquestes taules no s'inclouen els plans encara vigents, però redactats abans de la Llei del Sòl, els plans comarcals, ni altres documents més bé substitutius, com normes, etc.

Com es veu clarament és molt baix el percentatge de municipis amb Pla General, així com la superfície i la població afectada per la planificació.

Si considerem tota la normativa viger.^a (Plans generals municipals i Plans generals comarcals vigents, en revisió i en formació, anteriors i posteriors a la Llei del Sòl) que ens situa molt per damunt de la realitat normativa, tindríem:

	Superfície afectada	Població afectada
Província d'Alacant	3.768	728.474
Província de Castelló	1.301	267.315
Província de València	7.786	1.695.455
Total País Valencià	12.856	2.691.244

El fet que gairebé tota la població estiga afectada per l'ordenació mentre apenes quelcom més de la meitat de la superfície del País tinga algun pla comarcal o municipal recolza, d'una banda, la importància de la concentració de la població; d'altra, la superposició espacial d'àrees urbanes-població-planejament.

A aquesta situació s'uneix la manca d'un pla d'ordenació per a tot el País Valencià que observe aquest com a una unitat, cosa totalment coherent amb el paper que juga la divisió provincial, la legislació i l'ordenació conseqüent, feta per la classe dominant, i que es concreta, a fi de comptes, en una total dependència d'una administració central, molt ben vista, d'altra banda, sembla, pels clans dominants locals.

LA POLÍTICA DE DIVISIÓ ADMINISTRATIVA

La divisió Administrativa d'un territori és important per que suposa de punt inicial de partença no sols per

a l'ordenació d'aquest, sinó també —i en més gran mesura— per ésser referència de tots els estudis i les dades a utilitzar posteriorment.

En el cas de l'Estat espanyol, la divisió administrativa de 1833 pretenia ésser, com ha assenyalat M. Ribas Piera, una quadricula homogènia que permetés al Poder Central un control rigorós de qualsevol indret del territori, mitjançant l'establiment a les capitals de província de les necessàries delegacions de l'Administració Central.

Al País Valencià, la divisió provincial i totes les agregacions supraprovincials posteriors no han estat més que intents de desmembrament, amb la finalitat no tan sols de negar oficialment una unitat, sinó també una existència.

Tàctica aquesta que per altra part ha estat seguida per a tot el conjunt del territori de l'Estat espanyol.

Pensem que aquesta situació potser és molt més greu al País Valencià que a altres zones «històricament diferenciades» com puguem ser-ho el Principat de Catalunya, Galícia o el País Basc, per més que també en aquests casos —com en el d'Andalusia o fins i tot en la mateixa Castella— es porten a efecte «remakes» de fer i desfer unitats territorials.

I és des d'aquesta òptica des d'on cal examinar tots els intents d'agrupament administratiu de grans parts del territori, des de la ja citada de 1833 feta per i per a una organització totalment centralitzada, fins els darrers intents «regionalitzadors» de Sureste, Levante, etc., en base a la segregació de parts del territori del País Valencià o a l'addició a aquest d'altres territoris (i a Múrcia li ha tocat gairebé sempre aquest paper).

Com «per a mostra, un botó», vegem la denominació de les emissores de Ràdio Nacional d'Espanya, exemple paradigmàtic de la negació de l'existència històrica de les diferents parts de l'Estat espanyol:

Madrid (Emisora *Central*), Barcelona (Centro Emisor del *Nordeste*), La Corunya (Centro Emisor del *Noroeste*), Sevilla (Centro Emisor del *Sur*), Múrcia (Centro Emisor

del Sureste), Tenerife (Centro Emisor del Atlántico) (i quantes referències imperials en la nota final d'Atlàntic!!).

Quant a altres divisions, el País Valencià s'inclou amb Múrcia i Albacete en la III Regió Militar; amb Múrcia en el *Levante*, agregació utilitzada pel *Plan de Desarrollo* i pel *Consejo Económico Sindical*, malgrat que aquest jugava simultàniament la carta del *Reino de Valencia* o *Región Valenciana*. El centre de València del Servei Meteorològic es diu «de Levante», i comprén part de Conca i Terol. També sota la denominació de «Levante» ens posa l'*Anuario del Mercado Español* de Banesto, juntament amb Múrcia i Terol, en un «encara més difícil». Finalment, la idea de *Sureste* que, com un joc de mans, junta les províncies de Múrcia, Alacant i Almeria. El *Sureste Sindical* conté Alacant, Almeria, Albacete i Múrcia.

També els sociòlegs a l'ús creen les seues divisions regionals, i així Mario Gaviria ens situa al País Valencià juntament amb la província de Múrcia en la regió Levante-València, en base a un criteri tan digne dels millors temps de desenvolupisme, com és el de les «ciutats milionàries» (denominació a més equívoca; vol dir ciutats de més d'un milió d'habitants) que es convertírien en les capitals regionals en base, pel que sembla, a una simple distància geogràfica en quilòmetres, o en base a un voluntarista acte de fe.⁴

En un interessant treball sobre el País Valencià publicat per un col·lectiu (*El Cas Valencià*, Estiu, 1976) s'analitza la pseudo-realitat oficial d'aquest. Sistematitzant els diferents casos d'aquests intents de desmembrament, hi trobem quatre formalitzacions d'un objectiu únic.

1. Fragmentació artificial del territori (divisió provincial).

⁴ Mario GARIVIA: *Campo, Urbe y Espacio del Ocio*, s. XXI, Madrid, 1971.

2. Afegitons d'altres territoris (Requena i Villena en 1953; Múrcia en els intents «regionalitzadors»).
3. Disgregacions del territori (la província d'Alacant que entraria a formar part del Sureste).
4. No acceptació a cap nivell oficial o para-oficial del nom «País Valencià», com a màxim «regió» o «antic regne» (amb el que això comporta de negació directa d'una realitat territorial), o denominacions geogràfiques sempre amb Madrid com a centre.

(I aquí podríem enllaçar amb allò que Madrid seria el *Levante* si consideràvem Washington el centre).

Aquesta desintegració del territori, aquesta «...manca de visió global, s'acompanya d'una actuació provinciana i provincialista; provinciana en tant la classe dominant accepta la relació de subordinació respecte a Madrid que la divisió provincial els proposa; provincialista en tant que a les tres "capitals de província" la classe dominant ha acceptat i impulsat el trossejament artificial del País que eixa divisió provincial suposava, fomentant els recels o el desinterés respecte als altres valencians... acceptant les pràctiques sucursalistes, o suscitant la creació d'organismes d'àrea provincial...» (*op. cit.*).

L'acció provinciana queda prou clara en les capçaleres dels dos diaris de la ciutat de València: *Las Provincias* i *Levante*; hom «s'aflixa de triar per no haver de prendre» !!

També hauríem de fer referència a la importància del fet comarcal, malgrat que el reconeixement oficial d'aquest siga gairebé inexistent. El que si sembla clar des d'ara —malgrat que encara s'haja de veure clarament quin ha d'ésser el paper de les comarques (o de la comarcalització) dins d'una política d'ordenació del territori— és que la comarca és una escala més viable com a àmbit de l'ordenació del territori, que no pas el municipi o la província.

DIFERENTS ESTRATÈGIES PER A UN TERRITORI

Si profunditzem en la qüestió del territori, hi trobem una especialització de zones, perfectament coherent amb la lògica del sistema basada en la divisió del treball com a element fonamental de l'estructura productiva, divisió que va trobant diferents formes concretes a cadascuna de les diferents parcel·les en que es troba dividida l'estructura social i espacial.

Una primera especialització de zones (mai no regulada per cap normativa, sinó pel mateix capital, per les mateixes inversions, per la rebregada «llibertat del mercat») la trobaríem a nivell mundial, amb uns països subdesenvolupats al servei d'uns altres desenvolupats (terreny en què no entrarem ara), però també entre distints territoris (Galícia, Principat de Catalunya, Castella, País Basc, País Valencià...) i entre les diferents parts d'un territori (La Plana d'Utiel, L'Horta, L'Alacantí...) trobem una divisió semblant de zones en base a una especialització en determinades activitats productives, en base a uns usos del territori, al diferent paper que juga cadascuna d'elles dins el conjunt socioeconòmic.

És aquí on podem considerar la realitat territorial del País Valencià per una part dins el marc general de referència de l'Estat espanyol, i per l'altra —i pensem que és la més important— analitzant els desequilibris interns originats per les diferents estratègies per a les diferents zones, la diferent materialització d'unes relacions de classe mitjançant el territori.

Per més que ja s'haja convertit a hores d'ara en un lloc comú pense que en aquest punt cal insistir en la manca de dades sobre el País Valencià en conjunt. Les úniques dades d'un cert interès són les demogràfiques, en tant que són les úniques completes i a un nivell infra-provincial (i, fins i tot, l'elaboració d'aquestes és sempre provincial, mai comarcal o a nivell de tot el País). Tota la resta són dades referides a uns determinats municipis o bé, com és més freqüent, a les distintes províncies. Açò és un fet que condiciona greument els possibles estudis

globals o monogràfics referits a la sociologia urbana o a la situació territorial del País, perfectament conseqüent amb l'estratègia de fer desaparèixer una comunitat mitjançant l'esborrament de les senyes d'identitat o mitjançant l'estudi de llur realitat amb criteris provincians, criteris que, en el cas que ens pertoca, fa que sols fragmentàriament poguem tenir un coneixement de la realitat comarcal o municipal... No existeixen tota una sèrie de dades que haurien d'estar com a material bàsic ineludible: població, poblacions actives, migracions dins el País assenyalant l'origen i el destí, moviments pendulars de treball... i que serien definitòries a l'hora d'aclarir l'estructura socioespacial del País Valencià.

Pel que pertoca als estudis fets sobre el País en qüestions de territori, tenim un panorama fragmentari, gairebé mai no enfocat d'una manera global.

Es indefugible i innegable a l'hora de parlar del País Valencià referir com aquest està dividit en dues parts totalment diferents: l'interior, que segueix essent predominantment agrícola, amb cultius de secà, i la part litoral, zona de cultius hortofructícoles, i que és la que s'ha desenvolupat en les darreres dècades, litoral sempre adjectivat com a zona industrialitzada, superpoblada, etc.

Cal plantejar què és el que està passant al País Valencià tant en quant a les tendències de la població com a les de la indústria. La hipòtesi d'una part del País pobra i d'una altra rica, resolta en la nostàlgica afirmació de que «és un tot», «del recolzament d'un món urbanitzat, industrial i mercader, llaurador i una mica mariner, i d'un altre de terra endins que treballa una terra diferent i parla una altra llengua...».⁵

Aquestes afirmacions, dic, disten molt d'una anàlisi o d'un coneixement de quines són les tendències socioespacials de la població, de quins són els mecanismes que fan que aparega aquesta dualitat, la lògica que dona funcions perfectament diferenciades, perfectament defi-

⁵ Vicenç M. ROSSELLÓ VERGER: *El litoral valencià*, L'Estel, València, 1969.

nies, que especialitza d'aquesta manera les diferents parts del territori.

És cert que «el desequilibri espacial no és el problema fonamental, sinó una de les diverses màscares d'un conjunt de problemes que la societat no es decideix a plantejar fa molts lustres».

És cert, dic, si considerem que aquests desequilibris territorials no són més que un reflex dels múltiples desequilibris creats per les contradiccions del sistema capitalista, una més de les parcel·les en què cal subdividir, trossejar, especialitzar tota activitat, tot element físic, per tal que segueixca la reproducció d'un mode de producció que exigeix imprescindiblement els desequilibris i les parcel·lacions per tal de funcionar. I que, evidentment, funciona —des de l'òptica de la seua lògica— malgrat siga nodrint-se del dessagnament d'unes regions, de la superaglomeració d'altres..., de l'explotació de la majoria dels habitants que componen aquestes i aquelles, a fi de comptes.

Pensem que la visió que considera el País Valencià dividit exclusivament en dos territoris, és excessivament esquemàtica i per tant encobridora de part de la realitat.

LES MIGRACIONS

En primer lloc, cal considerar les zones «deprimides» o en «procés de desertització», dins l'estratègia del sistema econòmic que les ha portades en aquesta situació.

Aquestes zones són veritables vivens de mà d'obra per a les altres més desenvolupades; el capital necessita d'aquestes reserves, i evidentment les potencia d'una manera o d'altra: bé subestimant econòmicament i ideològica les activitats primàries, bé exaltant les excel·lències de la «cultura urbana», bé per l'omissió que suposa el fet que siguen zones subocupades, amb greus proble-

Estudios sociológicos sobre la situación social de España, Fundación FOESSA (1975), ed. Euramérica, Madrid, 1976, pàg. 950.

mes d'atur; amb una reforma agrària pendent des de fa un segle...

Com a dada indicadora del paper que aquestes comarques compleixen —dins les diferents especialitzacions del territori— d'àrees de reserva (de mà d'obra barata i aconflitiva donades llurs característiques d'inadaptació en arribar a les ciutats, les condicions dels llocs d'on provenen, etc., i de reserva de territori per a futures ampliacions de la «industrialització») tenim els moviments migratoris intraprovincials entre 1960 i 1970:

PROCEDÈNCIA	DESTÍ		
	Província d'Alacant	Província de Castelló	Província de València
Província d'Alacant	37.041	538	5.689
Província de Castelló	636	18.827	6.285
Província de València	4.606	3.179	88.705

Mentre, els immigrants al País Valencià de la resta de l'Estat durant la mateixa dècada 1960-70 foren 186.000 provinents de: Andalusia (61.000), Castella (52.000), Aragó (11.000), Extremadura (10.000), Múrcia i Albacete (52.000).⁷

Així doncs, els moviments migratoris dins el País Valencià durant aquesta dècada foren de 165.506 migrants. El que d'aquí es dedueix és que a nivell quantitatiu la mobilitat a l'interior del País és gairebé comparable a la migració exterior que ha rebut durant el mateix període. Malgrat manquen indicacions de destí i procedència dels migrants interiors, podem considerar que els moviments migratoris d'una certa importància quantitativa, es desplacen des d'àrees d'economia eminentment agrícola cap a les àrees més industrialitzades.

Deixant de banda els casos d'elements de la burgesia que es desplacen, aquests enormes contingents de població pertanyen eminentment a les classes baixes i el

⁷ Informe FOESSA, *op. cit.*, pàgs. 74-85.

motiu sol ésser una necessitat de supervivència elemental.⁸

L'enorme quantitat de migrants dins la província de València pot deure's per una part a la major extensió superficial d'aquesta i per l'altra a la major existència de zones deprimides que no pas a Alacant o Castelló; mentre la importància d'emigració de les províncies d'Alacant i Castelló cap a la de València, i la nul·la entre ambdues, pot deure's a l'atracció que exerceix la capitalitat de València-ciutat i a la importància econòmica de llur àrea metropolitana; potser en aquest cas els emigrants siguen en major part pertanyents a una petita o mitjana burgesia, que no pas camperols.

A manca de dades més concretes, interessa ressaltar com a conclusió provisional d'aquesta exposició, la importància de les àrees de reserva de dins del País, quasi tan importants pel que a aquest respecta, com les clàssiques reserves de l'Estat espanyol —l'areocora central peninsular.

Cal, així mateix, matisar a un nivell hipotètic encara, l'origen i el destí d'aquests desplaçaments. Per una part tenim l'atracció de les grans aglomeracions (gairebé totes elles situades al litoral, encara que açò no acabe d'ésser cert per a les poblacions del sud del País), però no tan sols per als habitants de l'interior del País, sinó també per als habitants d'aquells municipis als que, malgrat llur situació en eix mateix litoral, no s'ha desenvolupat una indústria d'importància. Atracció que també es deixa sentir a les ciutats menys importants cap a València-ciutat, Alacant o Castelló, malgrat aquí, molt probablement, ja no es tractaria de l'exèrcit de mà d'obra de què parlàvem, sinó d'elements pertanyents a classes mitges, atretes per una capitalitat, amb tot el que això sembla

Vegeu, sobre aquest tema, l'article de Paul SINGER: «*Migraciones internas en América Latina: Consideraciones teóricas sobre su estudio*», a *Imperialismo y urbanización en América Latina*, ed. G. Gili, Barcelona, 1973.

pressuposar de «cultura urbana», «mobilitat social», etc. (com ja havíem assenyalat abans a nivell provincial).

I finalment anotem un important contingent de població que, resident al camp, es desplaça cap al nucli central del municipi (sigui urbà o no), amb la qual cosa el percentatge de població d'un municipi resident en aquest nucli central, arriba a xifres pròximes al 100 % (notem que mesurar aquest fenomen és problemàtic per les reestructuracions que fa l'I. N. E. pel que es refereix a pedanies i a les distintes consideracions d'extensió del nucli central).

Això vol dir en definitiva que els corrents migratoris no són sols de l'interior del País cap a l'exterior (per més que aquest puga ésser el més important), sinó que s'està donant una reestructuració poblacional en tot el País cap als centres urbans. Així doncs, dir «del mateix litoral «mariner i llaurador», existeixen zones deprimides —utilitzant la terminologia a l'ús— de les quals es beneficien fonamentalment les instal·lacions industrials situades a Castelló, Sagunt, l'Horta, Alacant, Elx, Alcoi, Elda, així com les instal·lacions turístiques costaneres que han estat també un important pol d'atracció de migrants.

LA CONCENTRACIÓ DE LA POBLACIÓ

En un sentit exemplificatiu, incloem una taula sobre l'evolució de la població urbana de l'Horta. Hem consignat la població en un radi de 5 Km. al voltant del nucli central, el que fa que en gairebé tots ells coincideixca amb la població total del municipi.

ANY 1940

València ciutat	450.576
Torrent	13.586
Burjassot	11.235
Catarroja	10.437
Paterna	10.003

ANY 1950

València ciutat	509.075
Torrent	15.974
Burjassot	17.624
Paterna	11.724
Catarroja	11.204

ANY 1960

València ciutat	505.066
Torrent	24.042
Burjassot	17.624
Paterna	16.951
Manises	13.097
Catarroja	11.680
Mislata	10.931
Quart de Poblet	10.571

ANY 1970

València ciutat	653.690
Torrent	39.724
Burjassot	23.283
Paterna	22.944
Quart de Poblet	20.529
Xirivella	20.063
Mislata	20.020
Manises	19.545
Alaquàs	19.639
Aldaia	16.157
Catarroja	15.703
Montcada	13.663
Alfafar	13.093
Païporta	11.224
Picassent	11.143
Silla	10.090
Benetússer	10.062

S'observa aquí com augmenta l'àrea d'influència de la ciutat de València, en tant que en cap aglomeració del País no trobem la importància quantitativa d'aquest fenomen: l'elevat nombre de municipis que, al voltant de l'aglomeració central, superen la xifra de 10.000 habitants, nivell mínim perquè una aglomeració siga considerada «urbana», index més o menys aleatori, però que té validesa a l'hora de comparar aquest fenomen de concentració poblacional.

Aquest fenomen, important per al País, donat el pes que té aquesta àrea metropolitana dins el conjunt, consisteix en una especialització de València-ciutat en activitats terciàries, mentre que llença al territori que l'envolta les activitats secundàries; la importància del fet augmenta quan considerem la xarxa de pobles que envolten el nucli central de l'àrea metropolitana, xarxa que corresponia a una estructura d'agricultura de regadiu, amb una alta producció del sòl, i de la qual ara se n'aprofita la industrialització.

Fins i tot dins l'esquema de la contradicció Àrees deprimides-Àrees industrialitzades pense que cal introduir un tercer element intermedi, fluctuant, que participaria a nivell general de les dues tendències. Entre La Plana d'Utiel i L'Horta —i és un exemple— estaria el Camp de Túria i la Foia de Bunyol, comarques que sense tenir tendències poblacionals creixents com L'Horta, tampoc les tenen decreixents com La Plana d'Utiel. La part limítrofa amb La Plana d'Utiel aniria desertitzant-se, mentre que en aquella que limita amb L'Horta, aniria expandint-se el procés d'atracció industrial i demogràfica de l'àrea metropolitana.

És en aquesta zona intermèdia entre les grans aglomeracions i les àrees no desenvolupades, on es donen —a part de la possibilitat ja esmentada d'expansió industrial— les àrees de segona residència —la quarta corona urbana, que diu Mario Gaviria¹— que d'un fenomen d'elit burgesa —pensem en les vil·les d'estiu del XIX

¹ *Campo, Urbe...*, op. cit., pàg. 54.

als principis del xx— s'ha transformat en un ingredient més de la cultura urbana; així tenim totes les urbanitzacions al voltant de València (L'Eliana —Camp de Túria— amb tot el seu terme municipal urbanitzable és un cas paradigmàtic) però també als voltants de Castelló, Elx, Alacant o Gandia, té importància la segona residència, encara que en els casos de ciutats turístiques se superposa al problema del turisme de platja. Si no és el xalet en una parcela de 600 m² entre dos pins esqueixats i un garrofer, és l'apartament amb vistes als altres apartaments.

Es també en aquestes zones s'afegida la proximitat a les aglomeracions on se situen les àrees naturals potencials, futurs parcs naturals d'importància; la Serra Calderona i el Saler, amb els greus problemes de privatització, són dos casos concrets.

Damunt d'aquest panorama, completant-lo, tenim la destrucció i la privatització de l'espai costaner. Desde Benicàssim fins a Santa Pola, els blocs d'apartaments, les urbanitzacions, els hotels, han estat uns altres components fonamentals de la desordenació del territori.

EL TERRITORI DE LES MULTINACIONALS

Pots dir l'element més important del desenvolupament territorial als darrers anys (i el de més transcendència després d'aquell inici de transformació d'unes estructures agràries en industrials, per més important que fóra la indústria més o menys artesanal) haja estat la introducció de capital multinacional que s'ha multiplicat per tot el territori. Ford, Exxon —refineria de petroli—, IBM, IV Planta, Central Nuclear de Cofrents i Autopista del Mediterrani. S'ha escrit prou sobre aquesta qüestió però caldrà insistir en quins són els motius que impulsen al capital a establir-se al País Valencià —motius lligats al territori— i veure les conseqüències que hi poden tenir; i no sols les protagonistes del *boom* de les multinacionals, sinó també la compra massiva de fàbriques de sabates i moltes intervencions com aquesta, més encobertes.

tes que les abans esmentades, però tan importants com aquelles.

Situades fora del més mínim intent racionalitzador o ordenador, les multinacionals s'han establert en terrenys del litoral del País Valencià, venint a ser un element agreujador de la relació dasicora-areocora, de la contradicció entre un interior en procés de desertització i un litoral superpoblat, malgrat que, com ja hem apuntat abans, cal matisar aquesta afirmació, perquè l'estructura territorial no segueix més que en una primera instància un model linial, sinó el d'uns nuclis la majoria dels quals estan situats al litoral. L'eix és un fet conceptual que pot ser un instrument en una primera aproximació, però cal veure posteriorment com el desenvolupament no és homogeni al llarg d'ell, sinó que se centra en determinats nuclis com Castello, Sagunt, València i les poblacions de llur àrea metropolitana, Gandia (en menor mesura donat el seu caràcter depenent d'activitats primàries), Alcoi i Alacant-Elx.

I per altra part, cal tenir present l'esquema ja assenyalat segons el qual el procés de desertització interior no suposa que tot l'interior es buide uniformement, sinó:

- tendència general de desplaçament cap als nuclis urbans,
- de comarques del interior cap a ciutats de comarques de l'exterior,
- de municipis camperols litorals cap a les aglomeracions litorals,
- del camp de cada municipi cap al nucli central.

L'únig d'aquest panorama, els establiments multinacionals agreugen el desequilibri i el procés creixent de desequilibri, en situar-se en àrees ja industrialitzades, aprofitant unes economies d'aglomeració, unes infraestructures en funcionament.

Com ja s'ha dit en molts de llocs, fonamentalment determina l'establiment de les multinacionals al País Valencià, l'existència d'un gran contingent de mà d'obra agrícola que es trasllada amb celeritat a activitats indus-

trials (fenomen molt més recent aquí que no en àrees amb un procés d'industrialització més antic) mà d'obra no especialitzada i disponible en grans quantitats (pensem que les multinacionals sempre s'estableixen prop de les grans aglomeracions com són Castelló, Sagunt i l'àrea metropolitana de València).

Però si són l'existència d'unes infraestructures, d'una mà d'obra abundant, una recerca de les economies d'aglomeració ... els motius que decideixen l'establiment de les multinacionals, una vegada establertes vénen a augmentar el problema de les deseconomies de congestió, tenen tota una sèrie de necessitats d'infraestructura, oleoductes, instal·lacions auxiliars que fan augmentar el desequilibri de la zona (com són les necessitats de la Ford de vinculació directa al port, intervencions que evidentment no van a càrrec de l'empresa, sinó de les administracions locals i dels pobladors en última instància).

Tot açò suposa un canvi d'ús del terreny important (Ford, Autopista), una influència sobre l'entorn, canvis de preus, tendència a que segueixca el mateix procés, expropiacions de camperols..., sense cap tipus de control, d'estudi global del territori o de consideració dels interessos de la població.

Situades amb la complicitat de la classe dominant valenciana (aquesta sols posteriorment ha comprovat que tampoc afavoria els seus interessos), les multinacionals no han solucionat problemes d'atur laboral, ni han donat el benefici econòmic somniat, en part per l'efecte no multiplicador del tipus d'indústria multinacional valenciana, creant problemes d'aigües residuals en el cas de Ford —una altra greu amenaça que se suma a les ja nombroses que ve patint el llac de l'Albufera—, greus conseqüències ecològiques per a la platja de Sagunt gràcies a la instal·lació de la Planta de Peletització; fums i aigües residuals d'Altos Hornos...¹⁰

¹⁰ Jesús SANZ: *Multinacionals al País Valencià* Arreu, núm. 1.

Precisament pel fet que la recerca de màxims beneficis a curt termini, passa per la no construcció de cap depuradora de residus líquids o gasosos, amb els rigorosos controls que serien necessaris. El territori sobre el qual s'assenten és un bé gratuït per a ells que poden fer malbé o hipotecar del tot, en tant que no els pertany.

Dins de les actuacions multinacionals destaca el fet que se situen precisament en la proximitat d'aglomeracions, totes elles situades en terrenys agrícoles rics, sumament productius, que veuen desaparèixer l'ús agrícola per tal d'aprofitar una situació geogràfica. La Ford, enmig d'una zona de taronjers, és un exemple arquetípic, que ve a multiplicar l'ocupació sistemàtica que s'està fent per les aglomeracions en tot el territori, d'un terreny agrícola que no tenia més problemes per al seu ús rendible que els que ha originat una manca total de previsió, la no existència d'una visió que consideràs els interessos d'un País i d'una població.

L'autopista és un altre fet semblant, amb el predomini que dona al transport individual sobre el col·lectiu i al transport per carretera sobre el transport per ferrocarril; amb el trencament de la trama territorial bàsica (camins, cultius, elements geogràfics) precisament per aquells llocs on més ric era el terreny; amb l'ocupació d'una important superfície de terres agrícoles; amb el que suposa de vèrtebra de penetració al servei del capital (i és i tot d'una manera simbòlica) lligant el País Valencià al Principat i a Europa, però no d'una manera triomfalista com pretenen de fer-nos creure les concessionàries o les forces locals.

Elements que funcionant d'una manera totalment arbitrària, sense més lògica que la d'obtenir uns beneficis a curt termini, condicionen fortament l'economia d'un territori i, consegüentment, l'ús present i futur d'aquest.

175

NOTES PER A UNA ORDENACIÓ DEL TERRITORI
DEL PAÍS VALENCIÀ

A mena de resum de tots aquells estudis previs que, com a mínim, haurien de fer-se sobre el territori del País Valencià, i de presa de determinades postures, tanbé mínimes, sobre aquest territori, incloem les notes següents que haurien de ser ampliades y sotmeses a debat per part de tots els professionals interessats en el tema i directament vinculats a ell.

1. *El marc polític d'actuació:*

— L'ordenació del territori avui: Estudi dels organismes que se n'ocupen i de la legislació existent. Els resultats: Estudi dels plans comarcals i generals del País Valencià. Conclusions.

— Estudi de les experiències de la Generalitat de Catalunya i d'altres països.

— Necessitat d'una reforma urgent de l'organització de l'administració en matèria d'urbanisme i ordenació territorial, adequant-la a la comarcalització del País Valencià. Creació d'un servei d'Ordenació del territori dins la futura Generalidad valenciana: Capacitat de decisió i activitats que coordinaria (urbanisme, transports, riquesa forestal, fauna i flora...).

2. *La divisió territorial del País Valencià:*

— Artificialitat de les actuals divisions provincials.

— Comarques i regions del País Valencià.

3. *Política demogràfica i d'assentament poblacional:*

— Estudi de la població valenciana: Geografia.

— Mesures per a equilibrar la població en ciutats i conurbacions no majors de 150.000 habitants.

— Manteniment de l'àrea metropolitana en l'extensió actual.

— Mesures d'industrialització del camp i de les co-

marques més pobres per tal d'evitar llur despoblament massiu.

4. *L'espai urbà, industrial i agrari:*

— Estudis previs: relleu, clima rius... Zones agrícoles, segons els distints tipus de conreus, la qualitat de la terra i llur aprofitament. Zones de pasturatge actuals o possibles. Zones de mineria. L'espai industrial: localització i tendències d'eixamplament. Creixement urbà: Poblacions en creixement, desplaçaments migratoris cap a les ciutats, àrees metropolitanes del País... Superposició d'activitats.

— Separació en un primer moment contundent del patrimoni del sòl urbà del patrimoni del sòl agrícola, prenent-se bàsicament dues mesures: 1) Us exclusiu del sòl agrari per a fins agrícoles i no amb propòsits d'acumulació especulativa. 2) Limitació de l'extensió del sòl agrari a mans particulars no estrictament agricultores.

— Delimitació de zones d'interés agrari, zones de creixement industrial i zones urbanes.

— Mesures antiespeculatives generals.

— Protecció de les bones zones de conreu enfront dels usos industrials o d'infraestructures viàries o urbanes.

5. *Política general d'equilibri comarcal:*

— Estudis previs: Delimitació de comarques pobres i que necessiten una acció especial. Economia d'aquestes comarques i xarxa viària.

— Afavorir la creació de nuclis industrials relativament petits basats en l'economia tradicional de les comarques més pobres.

— Industrialització del camp.

— Inversions econòmiques sense rendibilitat a curt termini a les comarques més pobres.

— Xarxa de transports adequada que afavoresca la redistribució de la riquesa entre comarques.

6. *Xarxa de comunicacions i transports:*

— Estudis previs: Intensitat del tràfec d'autobusos, vehicles particulars i trens. Xarxa de carreteres: intensitats relatives i necessitats. Crítica de les últimes actuacions en matèria de transports: autopistes. Tràfec marítim: principals ports, intensitat d'ús i necessitats. Tràfec aerí: usos dels aeroports actuals i necessitats.

— Opció pel transport col·lectiu.

— Eixos de transport deteriorats i prioritats d'actuació: eix València-Alcoi-Alacant, eix Alcoi-Gandia...

— Millora general dels transports col·lectius interurbans: trens i autobusos.

— Ports marítims comercials: prioritats.

7. *Protecció general de la natura i zones d'esplai:*

— Estudis previs: Estudi dels rius i aigües subterànies. Estudi de les costes marítimes. Estudi de les zones de boscos: riquesa forestal. Zones de bellesa natural. Catalogació de la fauna i flora. Parcs naturals i pulmons urbans. Estudi de la localització i tendències de la segona residència.

— Protecció de les masses forestals i creació de noves: Conservació en estat natural enfront d'una invasió massiva dels boscos i zones d'interés per a urbanitzacions de segona residència.

— Mesures de protecció de la nostra fauna i flora. Mesures de protecció de la riquesa piscícola del litoral.

— Delimitació de parcs naturals al llarg de tot el País per la Generalitat: Serra Calderona, El Saler, Penyagolosa, Aitana, estribacions del Javalambre, Fondó d'Elx... i de parcs metropolitans a les ciutats més importants (València, Alacant).

— Pla d'urgència de salvament de les àrees naturals més en perill (L'Albufera, Llacuna de la Mata, Albufera d'Anna...).

— Política anticontaminant: Llei especial. Delimitació de zones per a indústries d'aquest caire.

— Política de protecció de costes: Ordenances urbanístiques generals. Utilització turística que beneficie la hisenda de la Generalitat, acabant amb el pas de grans extensions de terrenys i mitjans turístics a mans de companyies monopolístiques i especulatives estrangeres. Mesures que afavoresquen el turisme popular.

8. *Pla de comarcalització sanitària:*

— Estudis previs: Deficiències de la xarxa sanitària actual. Zones pròpies per a sanatoris, d'aigües minero-medicinals, platges i esports (neus...).

— Una nova xarxa sanitària.

9. *Política energètica i hidràulica:*

— Estudis previs: Fonts actuals d'energia: localització i possibilitats no explotades.

— Utilització al màxim dels mitjans energètics i hidràulics del País.

— Investigació de noves fonts d'energia.

— Anul·lació de la central nuclear de Cofrents.

EL TERRITORI DELS PAÏSOS CATALANS

Cal plantejar-se finalment quines hauran de ser les relacions entre el Principat de Catalunya, el País Valencià i les Illes.

Deixant per als altres àmbits les qüestions històriques, geogràfiques, etc., el que sí que voldríem apuntar és la necessitat d'estudiar com s'hauria d'estructurar tot el territori dels Països Catalans.

Molt breument, aquesta qüestió podria tenir com a punts de discussió, els següents:

— La continuïtat del territori.

— Estudi dels límits territorials del Principat de Catalunya i el País Valencià.

— Possibilitat i/o conveniència d'una legislació comuna per a tots els Països Catalans.

— Parallelismes i divergències entre els models territorials d'assentaments urbans del Principat, les Illes i el País Valencià.

— Relació camp-ciutat i dinàmica del creixement urbà.

— Relacions i vinculacions de comarques al voltant del Sénia.

— L'eix nord-sud com a sistema de relacions i d'ideïtat concretat al voltant de la carretera «nacional».

— L'estudi de les similituds que pugua haver-hi entre distintes comarques i que requeresquen una intervenció semblant (Pallars i Ribagorça; Plana d'Utiel i Serrans; interior de les Illes; Marina, Empordà i Costa de Mallorca..., per exemple).

— Problemes comuns a les àrees metropolitanes (Barcelona, Tarragona, València, Alacant-Elx...).

Aquestes i altres qüestions hauran de ser estudiades conjuntament pels professionals dels Països Catalans, per tal d'arribar a unes conclusions úniques i que puguin servir per al seu futur.

A MODO D'ADVERTIMENT FINAL

I fins aquí, en una molt breu visió, la problemàtica de la desordenació del territori del País Valencià. No hem intentat que fos un panorama complet, però sí que era un objectiu inicial donar una visió global dins les nostres possibilitats; unes consideracions poden ésser originals; altres, evidentment, no. És molt important la tasca per fer: des d'estudis monogràfics fins hipòtesis que intenten explicar determinats fets des d'uns punts de vista diferents a l'amateurisme en què encara estem.

Hem intentat de contraposar a una relació de dades un inici de reflexió; a una visió fragmentària, una visió global; donar-li tanta importància al fet legislatiu com a les referències demogràfiques. Hem intentat localitzar algunes de les qüestions territorials que afecten tot el País i que, si n'afecten només una part, sempre tenen la contrapartida en altres.

PLANIFICACIÓ ELEMENTAL D'UN TERRITORI:
VALOR ECOLÒGIC RELATIU.

01. Mètode de "zonació ecològica"
02. Comparació de zones

PLANIFICACIÓ ELEMENTAL D'UN TERRITORI

(VALOR ECOLÒGIC RELATIU)

Pot començar l'estudi amb una assignació de la zona en estudi a una de les categories de paisatge segons la classificació de DUFFEY-WESTHOF:

- a) paisatges naturals
- b) paisatges subnaturals
- c) paisatges seminaturals
- d) paisatges conreats

A continuació es passa a una tècnica senzilla per a avaluar les terres en termes de raresa relativa i diversitat d'espècies dels habitats presents. En essència consisteix a subdividir una àrea en això que s'ha denominat "zones ecològiques", a cadascuna de les quals s'assigna un valor d'acord amb criteris específics. Aquesta avaluació es porta després a mapes a petita escala que són de gran utilitat per a diversos usos i per a planificacions futures en la zona. L'escala va de 1 a 5 en ordre d'importància decreixent.

1ª part: Mètode de "zonació ecològica"

Les característiques que distingeixen qualsevol zona ecològica depenen de factors que hi inclouen:

- Geologia
- Sòls
- Topografia
- Clima
- Ús agrícola passat i present

(Aquestes dades o gran part d'elles apareixen en mapes especials editats per alguns departaments del Ministeri d'Agricultura i Obres Públiques).

Per altra banda, qualsevol zona pot ser caracteritzada primerament per una d'aquestes tres àmplies categories de vegetació relacionades directament amb l'ús d'aqueixa zona:

- I. El complex d'habitats que comprenen les "terres de conreu"
- II. Plantacions forestals.
- III. Vegetació silvestre (arbòria, arbustiva o herbàcia).

1. Les àrees de més de $1/2 \text{ km}^2$ (25 ha) de plantacions forestals o vegetació silvestre es prenen com a zones en el mapa bàsic. Si hi ha zones incloses de terres de conreu menors de $1/2 \text{ km}^2$ són absorbides en la zona principal, per bé que fent-hi notar llur existència. Aquest criteri de grandàries s'adopta perquè l'avaluació final tendeix a donar una distribució general de l'interés ecològic relatiu; a més a més és utilitzable per a ressaltar la importància d'àrees relativament petites de vegetació silvestre o forestals en casos en què apareguen com "illes" (1) a les extensions molt més grans de terres de conreu.

2. Per a les terres de conreu es pot utilitzar com base els mapes editats pel Ministeri d'Agricultura amb les modificacions que l'estudi ecològic hi porte.

(1) Indrets de repòs i refugi de fauna silvestre per a la qual són imprescindibles.

2a part. Comparació de zones

Igual que el mètode de "zonació ecològica" té el mèrit de la simplicitat i la senzillesa, tot i que cal tenir en compte algunes premisses prèvies:

1a. Les terres amb vegetació silvestre, ecosistemes naturals o subnaturals (Westhof), tenen actualment una distribució tan limitada a moltes zones de la província de València, (no confondre amb erms o zones erosionades per pastura excessiva, conreus inadequats i abandonats o zones deforestades i degradades), i estan amenaçades per pressions urbanitzadores, especuladores o de l'anomenat "desenvolupament", que aquestes amenaces justifiquen automàticament llur assignació a la part superior de l'escala de valors ecològics.

2a. Tenint en compte la gran extensió que a la província de València tenen les zones agrícoles amb conreu més o menys intensiu i les terres dedicades al desenvolupament i urbanització, o planificables per a aquest destí, les àrees boscoses artificials tenen un gran valor com refugis per a la vida silvestre animal, la qual cosa justifica que s'hi assigne un valor alt en l'escala de valors relatius.

3a. L'interés ecològic de les terres agrícoles està en relació inversa amb la intensitat de llur explotació, amb llur monotonia morfològica (1) i amb la preponderància del monoconreu. D'aquestes consideracions resulta el mètode següent d'avaluació:

- (1) Grans extensions planes, sense cursos d'aigua, sense tanques, o marges vegetals, sense accidents geogràfics, sense arbustos o arbres, etc.

TIPUS DE ZONA ECOLÒGICA

4. CONGRÉS DE CULTURA CATALANA / PAÍS VALENCIA

Vegetació verge o silvestre inclosos boscos naturals

VALOR RELATIU

Categories I o II depenent d'un criteri subjectiu respecte a diverses qüestions.

Com a exemple:

Altura, pendent, humitat i pluviositat, sòl (pedregós, terrós, amb poc humus o amb molt humus). Presència de símptomes de degeneració o degradació de la vegetació primitiva.

Abundor de rius, fins i tot abandonats, i situació d'aquestes (a terra, ribes, entre matoll, en arbres, etc.)

Atractius panoràmics.

Petjades i excrements de mamífers (és difícil de veure'ls a ells mateixos)

QUESTIONS

Extensió de la zona.

Tipus de bosc: pins, mixt de pins i arbres de fulla ampla o de fulla ampla sols (alzines, roures, castanys, aurons, oms, pollancrees, coscolles grans, etc.)

Abundor de matoll i arçustos o plantes menors en el boscatge. Varietat de plantes distintes en una àrea.

Distància de nuclis urbans i freqüència amb què són visitats o trobats. Es hi veuen o escolten

- molts ocells? Qui ha segues amb horts, en quantitat? Es hi veuen

- molts insectes d'espècies distintes?

- Els costums de trobar-hi rèptils (serps, lluerts, etc)? Si hi ha cap particularitat o raresa biològica, esmentar-la. Indicar rierols, torres, talússos, pendents, coves,

- etc. Si hi ha rapaça de guillemet grandària o llurs agafarípiles (pilotes perbocades) molt important.

TIPUS DE ZONA ECOLÒGICA

Plantacions forestals en sentit ampli

Important: les plantacions d'eucaliptus tenen un valor totalment negatiu i són molt perjudicials des d'un criteri ecològic.

Les plantacions de pi carrascla sols tenen un valor ecològic relativament baix.

VALOR RELATIU

Categories II o III, segons criteris subjectius respecte a diverses qüestions.

Com a exemple:

Característiques i dades similars a les anteriors.

QUESTIONS

Tipus de plantacions: pi carrascla, pi melis, etc. Sols o associats. Serveixen les qüestions anteriors; tenint en compte que estar envoltats per zones agrícoles d'escàs valor ecològic o erms i pedreguers augmenta llur valor com a refugi i hàbitat per a la fauna. Important llur grandària en relació amb àrees distintes envoltants, com també l'abundància i varietat del boscatge existent.

TIPUS DE ZONA ECOLÒGICA

VALOR RELATIU

QUESTIONS

Terres de conreu agrícola:

s'accepta que el valor relatiu d'una zona agrícola dependrà de l'extensió de la diversitat d'un habitat, la qual vindrà reflectida en la presència i quantitat de determinats trets o aspectes definibles. Aquests trets o caràcters han estat agrupats i avaluats segons un sistema de puntuació com segueix:

Agrupaments d'aspectes

1. Pastius o praderies permanents
2. Tanques vives d'arbustos o arbres
3. Marges divisoris de camps, tallaments per carreteres (camarcals i locals), marges de carreteres, camins veïnals.
4. Parcs amb arbres o horts i vergers igualment arbrats, distints dels camps de fruiters per a producció.
5. (On la seua existència siga notable) tarongers
6. Safareigs amb aigua permanent, estanys, aiguamolls, llacunes, canals, preses, rius, rierols, sèquies (amb parets de terra, no de ciment) i d'altres col·leccions relativament importants d'aigua.
7. Fragments de vegetació silvestre (inclosos boscos o bosquets) menors que el 1/2 qm² pres com a àrea base a l'apartat I.

- Puntuació per a cada grup de caràcters:
- 0- Absent o molt rar a la zona
 - 1- Present sense ser-hi caràcter molt aparent
 - 2- Nombrós, característic a la zona
 - 3- Abundant, caràcter típic fonamental

<u>Avaluació ecològica de la zona:</u>	Puntuació	Categoria
	15 - 13	II
	11 - 14	III
	6 - 10	IV
	0 - 5	V

Una vegada es tenen les zones delimitades i valorades, es reflecteixen sobre un mapa amb colors distintius de cada categoria de zona (per exemple). Aquest mapa pot denominar-se Mapa d'Avaluació Ecològica Relativa; s'acompanya un resum escrit breu que defineix les característiques distintives de cada zona així com una indicació raonada de les polítiques possibles per a la seua conservació. Per a les zones amb valor I i II l'objectiu del treball realitzat és de ressaltar la seua importància pensant en estudis posteriors i urgents de major intensitat i abast científic, que enfocuen igualment els usos i demandes actuals i sobretot futurs, així com la composició i funcionament detallats de llurs comunitats, a realitzar per personal ja especialitzat. Igualment és interessant assenyalar al mapa aquelles zones que, malgrat ser actualment zones de poc valor, tenen probabilitats de ser convertides en zones d'alt potencial per a conservació de la vida silvestre, per a espargiment, per a estudi o investigació, és a dir, tindrien una "categoria potencial" I. Tot i que la tècnica requerida per a aquests estudis és prou subjectiva i capaç de moltes millors, als llocs on s'ha emprat, sobretot per persones acostumades d'eirar al camp i observar la Naturalesa, ha donat resultats excel·lents i ha servit de base per a estudis ulteriors de planificació i de conservació, puix que defineix i compara bé els valors ecològics, agrícoles i paisatgístics relacionant-los i donant a cada àrea una base per a aquestes planificacions.

L'ECONOMIA DEL PAÍS VALENCIÀ

- 01. La població laboral
- 02. Estructura productiva
 - 02.1 Agricultura i ramaderia
 - 02.2 La producció industrial
 - 02.3 L'estructura territorial
- 03. Comerç, finances i sector públic
 - 03.1 Comerç exterior
 - 03.2 Dependència exterior de l'economia valenciana
 - 03.3 El sector financer
 - 03.4 L'acció del sector públic
- 04. A mode de conclusió.

I N T R O D U C C I Ó

La contemplació dels problemes socio-econòmics amb què s'enfronten les diverses comarques valencianes a hores d'ara, justifica el considerar el País Valencià com a una unitat espacial dotada de coherència interna.

No cal fer especial èmfasi de la política econòmica de l'Estat espanyol, que s'ha negat sistemàticament a reconèixer el País Valencià com a entitat política susceptible de tractament diferenciat.

LA POBLACIÓ LABORAL

L'estudi de l'evolució recent de l'economia del País Valencià ha de començar per la consideració d'un element de la major importància, com és la població laboral. Una anàlisi de l'evolució de la població en els anys seixanta i setanta manifesta clarament l'important creixement que, durant aquests anys experimenta la població laboral, reflexat en un augment del nombre d'assalariats i de població activa, paral·lelament. El percentatge d'increment de nombre d'assalariats palesa un notable procés de proletarització en l'economia valenciana. Aquest fenomen adquireix grans proporcions als primers anys setanta, coincidint amb el període de màxima industrialització, com es pot veure en el quadre següent:

	<u>Població total</u>	<u>Població activa</u>	<u>Assalariats</u>
1962	2.570.221	1.105.033	689.968
1964	2.687.785	1.119.126	712.447
1967	2.814.234	1.172.597	752.038
1969	2.972.649	1.229.581	804.900
1971	3.103.823	1.220.124	835.268
1973	3.200.893	1.240.122	976.758

Pel que fa a la població ocupada en l'agricultura, indústria i serveis, el quadre que posem a continuació mostra el fort retrocés del sector agrícola, tant en termes absoluts com relatius. Els sectors industrial i de serveis assoleixen cada cop un pes més rellevant; tant és així, que el sector industrial, en 1973, duplica a la població agrícola. El sector serveis absorbeix un volum major de població, com és lògic en qualsevol procés d'industrialització per necessitar, de forma creixent per al seu normal desenvolupament, el subministre d'una sèrie de serveis mínims imprescindibles. Algunes comarques han sofert intensament el boom turístic característic de l'economia de l'Estat espanyol en els anys seixanta i setanta tot plegat ajuda a explicar l'alt percentatge de terciarització assolit en aquests anys

	Pobl. activa agricultura	Pobl. activa industria	Pobl. activa serveis	%Pobl. act. agr.		%Pobl. act. ind.		%Pobl. act. serv.	
				s/p. act. total	s/p. act. total	s/p. act. total	s/p. act. total	s/p. act. total	s/p. act. total
1962	25.243	351.234	328.611	38'4	31'7	29'7			
1964	391.240	397.461	330.427	34'9	35'5	29'5			
1967	367.212	421.409	383.896	31'3	31'9	34'3			
1969	369.319	446.430	413.332	30'0	35'3	33'6			
1971	315.589	473.711	430.824	25'8	38'8	35'2			
1973	249.711	512.650	477.761	20'1	41'3	38'5			